

Lupp 2021

Lokal uppföljning av ungdomspolitiken

Mora kommun

ENKÄTFABRIKEN

**MORA
KOMMUN**

***”Barnen borde få vara med
mer och påverka
skolan och vad man ska
lära sig och om skolmaten,
skolan inne och skolan ute”***

- Tjej i högstadiet svarar på frågan om vad Mora borde veta
för att kunna göra kommunen bättre för unga

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Bakgrund och syfte	6
A. Bakgrundsfrågor	8
B. Fritid	12
C. Skola	26
D. Politik och samhälle	43
E. Trygghet	62
F. Hälsa	72
G. Arbete	89
H. Framtid	93
Sveriges bästa ungdomsregion	105
Referenslista	109

**Innehållet i rapporten
är färgkodat!**

Sammanfattning

Att ha kunskap om unga och deras livsvillkor är en viktig förutsättning för kommunernas arbete i alla förvaltningar och områden. Både barnkonventionen som nu är lag och Sveriges ungdomspolitik betonar vikten av att alla beslut som tas, som på något sätt rör barn och unga, alltid ska utgå från ett barn- och ungdomsperspektiv.

Dalarna vill bli och vara Sveriges bästa ungdomsregion. För att åstadkomma detta har Region Dalarna i samverkan med kommunerna tagit fram en regional ungdomsstrategi som Region Dalarna och samtliga kommuner i regionen har skrivit under. Strategin innehåller fyra mål med tillhörande prioriteringar och indikatorer samt en avsiktsförklaring. Målen är:

- **Mål 1: Unga i Dalarna kan påverka sina egna liv, kommunen de bor i och länets utveckling och ungas perspektiv beaktas i alla frågor som berör dem.**
- **Mål 2: Unga i Dalarna har förutsättningar för en god och jämlik fysisk, psykisk och social hälsa**
- **Mål 3: Unga i Dalarna har förutsättningar att leva, studera och arbeta utifrån sina drivkrafter och styrkor, oavsett bostadsort.**
- **Mål 4: Unga i Dalarna har förutsättningar att aktivt delta i omställningen till ett klimatsmart Dalarna.**

I Mora kommuns strategi "Hållbara Mora - Stärkt social, ekonomisk, ekologisk hållbarhet" finns två utvecklingsområden som direkt berör unga. Det första är utvecklingsområde 6: "Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren." Inom detta område betonas vikten av väl fungerande elevdemokrati, trygghet, trivsel och studiero i skolan. Det andra utvecklingsområdet som rör unga är nr. 8: "Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla" där insatsområdena syftar till att stärka samhällsplaneringen på olika sätt - bland annat genom delaktighet. Inom detta område betonas ungas möjligheter till delaktighet i samhället i stort.

Nedan presenteras några sammanfattade reflektioner för områden som är prioriterade utifrån strategin "Hållbara Mora" och/eller den regionala strategin. Vi rekommenderar dock att läsa hela rapporten för att få en heltäckande bild av ungdomarnas livsvillkor i Mora.

Synen på inflytande i samhället och i skolan

I avsnitt D om politik och samhälle framgår det att 38 % av högstadieungdomarna och 50 % av gymnasieungdomarna vill påverka i frågor som rör kommunen. Andelen som svarar att de vill påverka i kommunen har minskat sedan år 2018. Däremot är det fler gymnasieungdomar i Mora som svarar att de vill påverka jämfört med regionsnittet för Dalarna.

Vad gäller synen på möjligheterna att påverka svarar 17 % av högstadieungdomarna och 20 % av gymnasieungdomarna i Mora att de har mycket eller ganska stora möj-

ligheter att föra fram sina åsikter. Detta ligger på liknande nivå som i regionsnittet för Dalarna. I kommunens strategi "Hållbara Mora" finns ett måttetal på denna fråga där önskat läge ligger på 50 % år 2022. Från år 2018 har andelen unga killar i Mora som ser sig ha möjligheter minskat något.

Intresset för politik, samhällsfrågor och vad som händer i andra länder har minskat bland ungdomar i Mora sedan år 2018.

I avsnitt C om skolan framgår det att en relativt hög andel av ungdomarna i Mora vill vara med och bestämma om olika saker i skolan. Andelen högstadieungdomar som upplever att de får vara med och bestämma om olika saker i skolan har ökat i flera frågor sedan år 2018, främst gällande skolmiljön (inne och ute), maten och schemat. Bland gymnasieungdomarna är synen på inflytande i skolan mer stabil över tid men även här har det upplevda inflytande ökat något.

En jämlik hälsa

Vad som framgår i avsnittet hälsa är att majoriteten av ungdomarna i Mora mår bra, men att det finns stora könsskillnader när det kommer till ungas hälsa. Det framgår att tjejer, liksom tidigare år, mår sämre än killar. Andelen unga som skattar sin hälsa som bra har minskat något över tid bland killar. Detta innebär att könsskillnaden i frågan minskat. Även när det kommer till psykosomatiska symptom svarar tjejer i högre grad än killar att de har besvär flera gånger i veckan eller oftare. Högstadietjejjerna svarar i särskilt hög grad att de känner sig nedstämda, stressade och har svårt att somna. Ungas hälsa i Mora ligger på ungefär samma nivå som Dalarnas regionsnitt och sett över tid ligger de upplevda besvären på liknande nivå som 2018. Jämfört med år 2015 har dock andelen som upplever besvär ökat gällande flera frågor.

En förändring jämfört med tidigare år är att andelen tjejer som tränar minst en gång i veckan minskat. Vidare framgår även att andelen unga som snusar minst en gång i veckan har ökat över tid.

Fördjupade analyser kring frågorna som rör hälsa visar att det finns stora skillnader utifrån elevernas bakgrund och förutsättningar. Ungdomar med en sämre ekonomi, unga som har en funktionsnedsättning och unga som har en annan sexuell läggning än hetero (hbtq) svarar att de mår sämre än övriga. Det framgår även att utsatthet tydligt hänger samman med hälsa - de ungdomar som utsatts för mobbning eller brott svarar i lägre grad än övriga att de mår bra.

Trygghet, trivsel och studiero i skolan

När det kommer till frågor som rör trygghet och trivsel i skolan kan vi se att en hög andel generellt sett är nöjda med skolan, undervisningen och lärarna. Gymnasieungdomarna är dock klart nöjdare än högstadieungdomar i de flesta frågor som rör skolan. Det vi också ser är att en relativt hög andel av högstadieungdomarna, speciellt tjejer, svarar att mobbning, rasism, våld och sexuella trakasserier förekommer på skolan. Från år 2018 har dessa problem ökat på högstadiet. När det kommer till att trivas med stämningen i skolan sticker även högstadietjejjerna ut som minst nöjda.

Genom fördjupade analyser kan vi se att frågor som rör trygghet och trivsel i skolan starkt hänger ihop med utsatthet, förekomst av problem på skolan, hälsa och med nöjdheten kring olika aspekter i skolan, se mer på sidorna 41-42.

Bakgrund och syfte

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors Lupp-undersökning har år 2021 genomförts i Mora i samtliga årskurser i högstadiet och gymnasiet. Undersökningen genomfördes under hösten 2021 och insamlingen gjordes genom en webbenkät på skolorna. Insamlingen har skötts av kommunen och analys samt sammanställning har gjorts av Enkätfabriken på uppdrag av Mora kommun.

Lupp står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och startades av MUCF år 2001. Enkäten ska ge kommuner, stadsdelar eller regioner kunskap om ungas situation. MUCF erbjuder enkäten för att stötta kommuner i utvecklingen av ungdomspolitiken. Meningen är att beslut som berör unga i kommuner ska bygga på aktuell kunskap om ungas situation, erfarenheter och åsikter. Lupp-enkäten erbjuds inom tre åldersgrupper: högstadiet 13-16 år, gymnasiet 16-19 år och unga vuxna 19-25 år.

Svarsfrekvens

Totalt har 584 elever av 705 på högstadiet svarat på undersökningen. Svarsfrekvensen på högstadiet är således 83 %. På gymnasiet har 716 elever svarat på enkäten, utav totalt 1042 elever. Detta ger en svarsfrekvens på 69 %. Därutöver har 10 ungdomar i gymnasieåldern som varken arbetar eller studerar fått möjlighet att svara på Lupp-enkäten i Mora.

I den här typen av skolundersökningar beror bortfallet ofta på att hela klasser inte har haft möjlighet att delta i enkäten eller att elever varit sjuka.

Bortfallsanalys

För vissa frågor finns det internt bortfall, det vill säga att ungdomar på grund av olika anledningar valt att inte besvara en viss fråga i enkäten. Det rör sig oftast om några få procent, men varierar något mellan frågorna. Det kan exempelvis bero på att elever bedömt en fråga som irrelevant eller att det har rört sig om känsliga frågor. Detta är dock vanligt förekommande i undersökningar likt denna.

Analys

Enkätfabriken har analyserat och sammanställt resultaten för att i denna rapport ge en bild av ungdomarnas upplevelser. Rapporten innefattar först och främst statistik uppdelat på ålder samt kön. Jämförelser, inte bara för kön utan även med avseende på andra faktorer, möjliggör en större förståelse för huruvida alla ungdomar har lika villkor och möjligheter i samhället. Denna kunskap är viktig för att kunna arbeta vidare med förändring och för att anpassa insatserna. Observera att nedbrytningar endast redovisas om minst 10 personer har svarat i den aktuella gruppen.

Rapporten innehåller även fördjupad analys i form av sambandsanalyser. Vad som är viktigt att tänka på är att en sambandsanalys inte säger något om orsaksförhållandet, det vill säga att man inte kan se vad som orsakar vad. Denna form av analys visar endast hur variabler eller frågor samvarierar.

I enkäten finns en fråga om respondenternas könsidentitet. Utöver alternativen kille och tjej fanns även alternativet "annan könsidentitet". Att skillnader endast redovisas mellan de som identifierar sig som killar eller tjejer beror på att de som svarat "annan könsidentitet" är väldigt få till antalet.

Jämförelser med Dalarnas regionsnitt för Lupp 2021

I den löpande texten samt i tabeller berörs även jämförelser med regionsnittet i Dalarna. Samtliga kommuner i Dalarna deltog i Lupp 2021 och regionsnittet innefattar totalresultatet för dessa. Syftet med jämförelsen är att kunna se kommunens resultat i förhållande till övriga kommuner i regionen. I rapporten tas snittet i Dalarna upp i utvalda frågor där det bedöms vara relevant att jämföra resultatet.

Läsanvisningar

Rapporten är indelad tematiskt i de områden som finns i Lupp-enkäten: A. Bakgrundsfrågor, B. Fritid, C. Skola, D. Politik och samhälle E. Trygghet, F. Hälsa, G. Arbete och H. Framtid.

För att göra materialet mer överskådligt tas de mest relevanta jämförelserna och nedbrytningarna fram. En del svarsalternativ har uteslutits i redovisningen för att göra resultatet mer överskådligt. Observera också att vissa diagram redovisar resultatet totalt eller totalt per kön. Maskinella avrundningar kan förekomma i rapporten. Det handlar då om enstaka procent.

*Svarsfrekvensen
är 83 % på
högstadiet och
69 % på gymnasiet*

A. Bakgrundsfrågor

Frågor om bakgrund och familj

I den första delen ställdes några frågor om ungdomarna och deras familj.

Könsfördelningen är jämn bland de som svarat på Lupp-enkäten, 49 % är killar och 50 % är tjejer. 1 % har en annan könsidentitet än tjej/kill. Totalt sett svarar 12 % att de har en långvarig nedsatt funktion eller sjukdom.

90 % av ungdomarna har svarat att de är födda i Sverige.

Om de svarande:

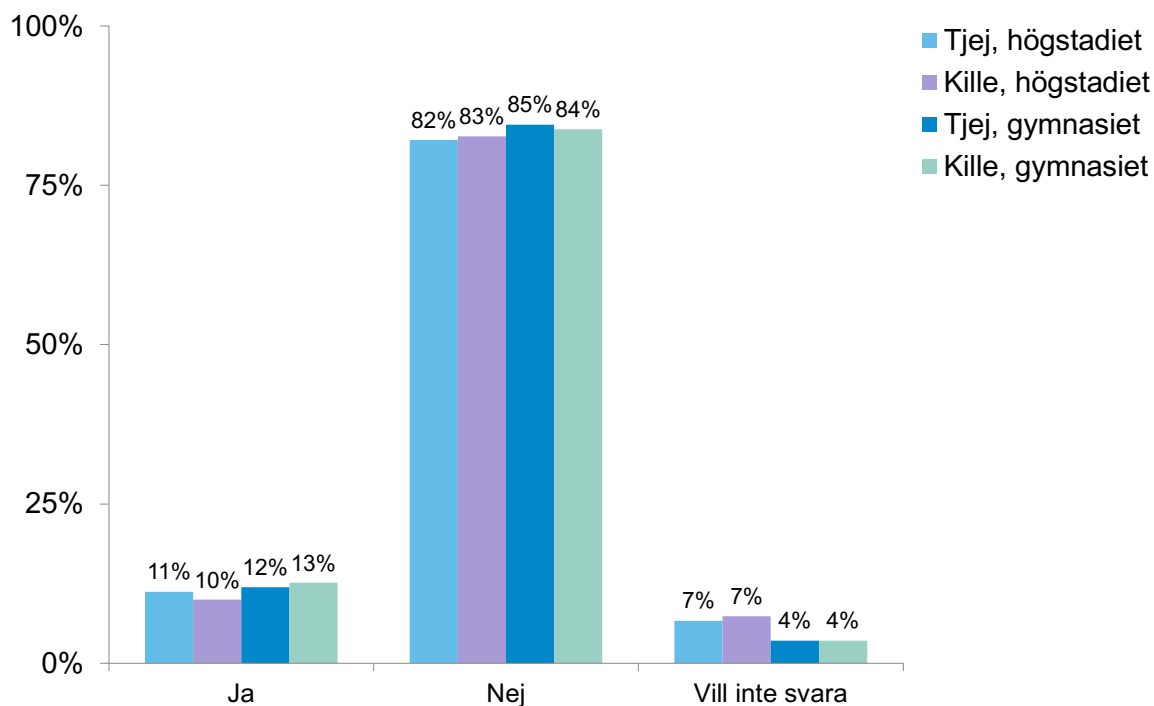
*12% totalt har en
långvarig nedsatt
funktion*

*50% tjejer
49% killar
1% annan könstillhörighet*

*83% Heterosexuella
2% Homosexuella
3% Bisexuella
12% Övrigt/annat/
vill ej svara*

*10 % är födda
utanför Sverige*

A4. Har du någon sjukdom eller någon nedsatt funktion, som inte är tillfällig, och som innebär att du har svårigheter att delta i olika aktiviteter, t.ex. i skolan, med vänner eller på din fritid?

A5. Var är du och dina föräldrar födda?

	Sverige	Norden	Europa	Utanför Europa
Du själv	90%	1%	3%	6%
Förälder A	87%	2%	4%	7%
Förälder B	86%	1%	5%	8%

A5a. Du angav att du inte var född i Sverige. Hur länge har du bott här?

	Procent
10 år eller längre	40%
4-9 år	37%
0-3 år	23%

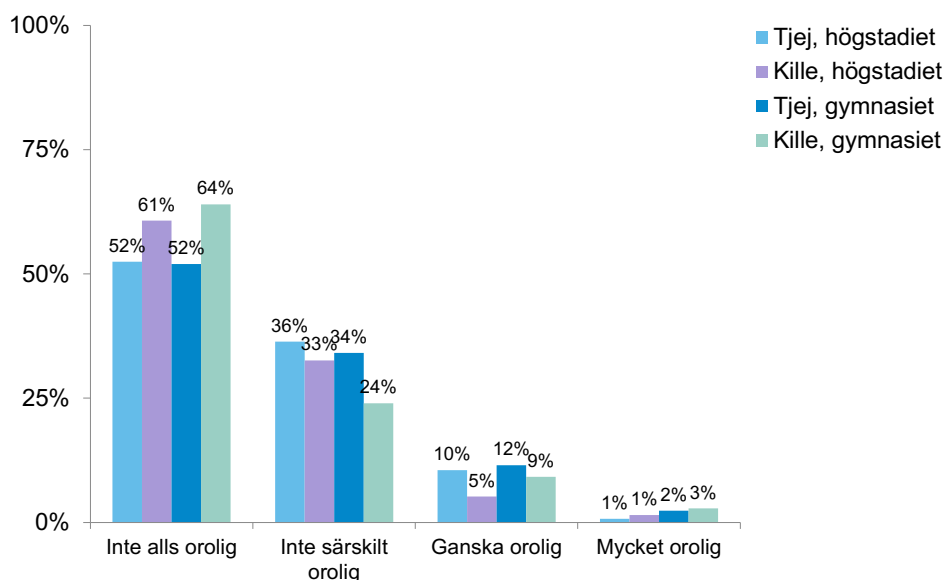
A6. Vad gör din/dina föräldrar huvudsakligen?

	Förälder a	Förälder b
Arbetar	90%	87%
Studerar	4%	1%
Föräldraledig	0%	1%
Arbetslös	2%	2%
Långtidssjukskriven/sjukpensionär	2%	1%
Ålderspensionär	0%	1%
Annat	1%	2%
Vet inte	2%	4%

Ekonomi

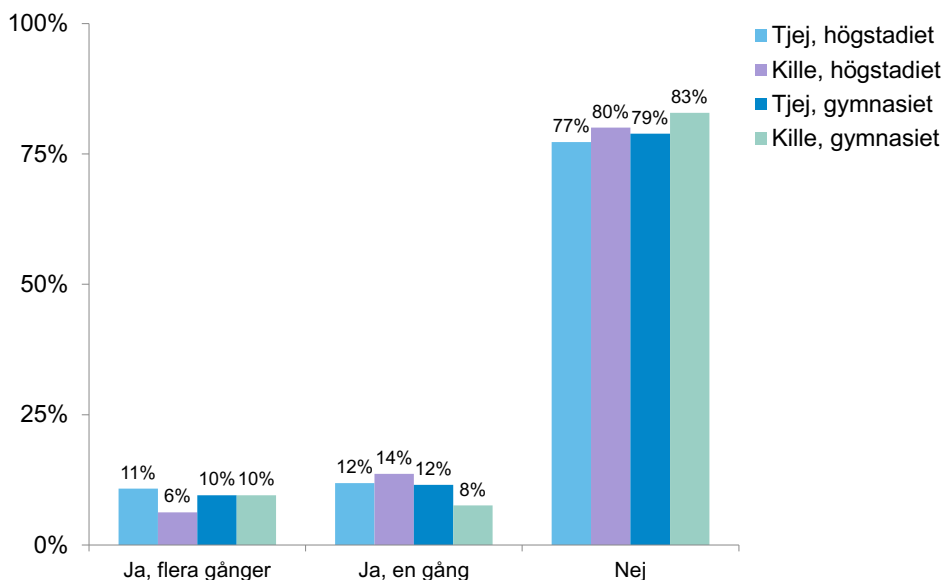
En majoritet av ungdomarna svarar att de inte är oroliga för sina föräldrars ekonomi, se diagram A7. Mellan 6-14 % beroende på svarsgrupp svarar att de är ganska eller mycket oroliga. Gymnasieelever och högstadietjejer är oroliga över sina föräldrars ekonomi i högre utsträckning än högstadiekillar.

A7. I vilken grad är du orolig för dina föräldrars ekonomi?

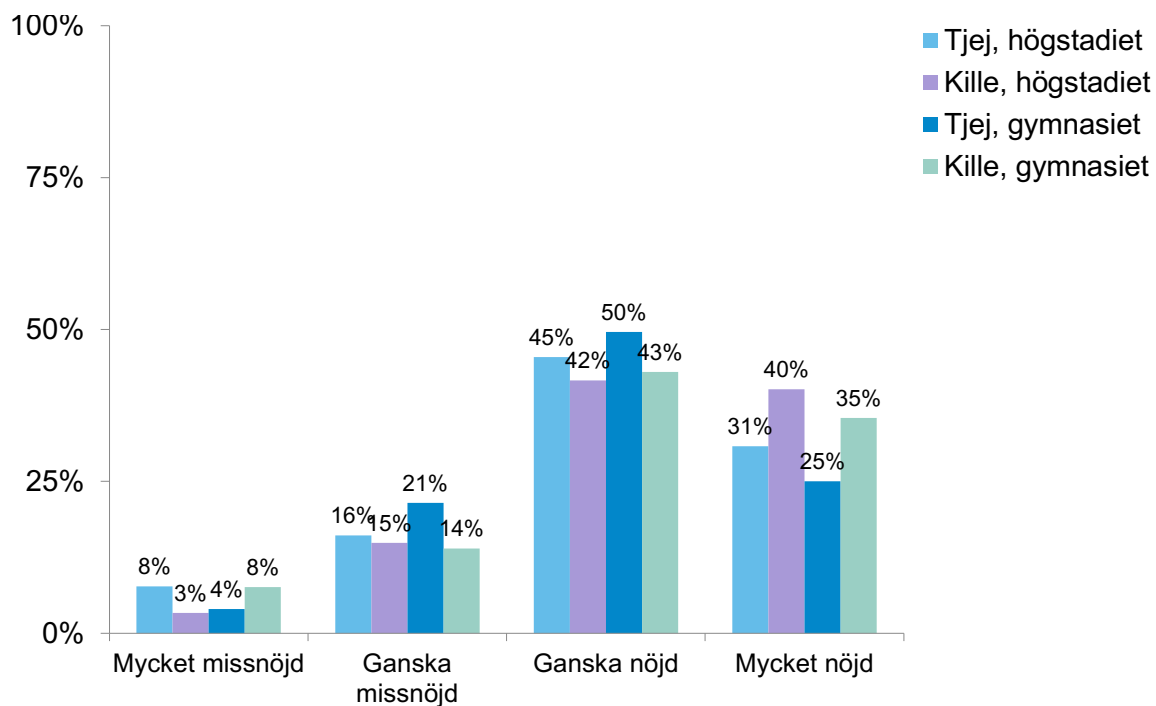
Var femte ungdom svarar att det en eller flera gånger hänt att de inte kunnat göra eller köpa något som många andra i deras ålder gör eller köper, för att familjen inte haft råd. Något fler tjejer än killar svarar att detta hänt.

A8. Under de senaste sex månaderna, har det hänt att du inte kunnat göra något eller inte kunnat köpa något som många andra i din ålder gör eller köper för att din familj inte haft råd?

Ungdomarna svarade på en fråga om hur nöjda de är med sin ekonomi. Majoriteten svarar att de är mycket eller ganska nöjda med sin ekonomi. Det är dock mellan 18-25 % beroende på svarsgrupp som svarar att de är mycket eller ganska missnöjda. Gymnasietjejerna är minst nöjda med sin ekonomi, och högstadiekillarna är mest nöjda.

A9. Hur nöjd är du med din ekonomi?

“Generellt sett något som inte kostar pengar, innan jag var 18 fanns det i stort sett bara rosa huset, där det enda vi åkte dit för att göra var för att spela biljard”

- Kille i gymnasiet svarar på frågan om vad för fritidsaktiviteter som saknas

B. Fritid

Inom området fritid ställs frågor om hur ungdomarna uppfattar sin fritid, hur mycket det finns att göra på fritiden i kommunen samt hur ofta de deltar i olika typer av kultur- och fritidssysselsättningar.

Kommunens eller samhällets ansvar när det kommer till ungas fritid handlar dels om att erbjuda ett utbud med många olika möjligheter för olika åldrar och intresseinriktningar, och dels om att bevaka tillgängligheten samt se till att ingen utestängs från en stimulerande och meningsfull fritid. Forskning och tidigare studier visar dock att vissa grupper av ungdomar i lägre grad deltar i olika typer av fritidsaktiviteter. Bland annat framgår det att utrikesfödda tjejer, unga med funktionsnedsättning, unga hbtq-personer och unga med begränsade ekonomiska resurser i lägre grad är aktiva i fritidsverksamheter och föreningar.¹

En studie från MUCF år 2020 visar också att det är vanligare att unga utrikesfödda, unga hbtq-personer samt unga tjejer upplever olika hinder att delta i fritidsaktiviteter. I samma studie finner man också att var tredje ung med funktionsnedsättning och var fjärde ung hbtq-person avstår från fritidsaktiviteter av rädsla för att bli dåligt bemötta.²

1 MUCF 2014: Fokus 14 - Om ungas fritid och organisering

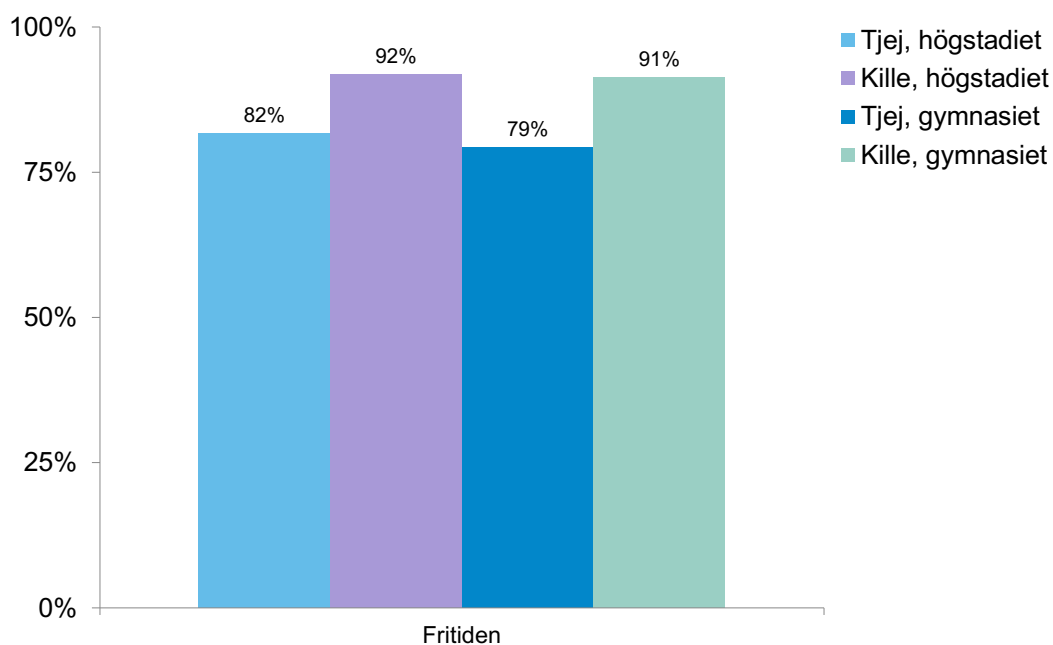
2 MUCF 2020: Ungas rätt till en meningsfull fritid - tillgång, trygghet och hinder

Nöjdhet med fritiden

Inom området fritid ställs frågor om hur ungdomarna uppfattar sin fritid, hur mycket det finns att göra på fritiden samt hur ofta de deltar i olika typer av kultur- och fritidssysselsättningar.

I diagram B0 nedan redovisas andelen nöjda med sin fritid i Mora. Killar är nöjdare än tjejer. Vid en jämförelse med regionsnittet i Dalarna är ungdomarna i Mora ungefär lika nöjda som ungdomar i övriga länet.

B0. Hur nöjd eller missnöjd är du med ditt liv när det kommer till din fritid? Andel som svarat "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

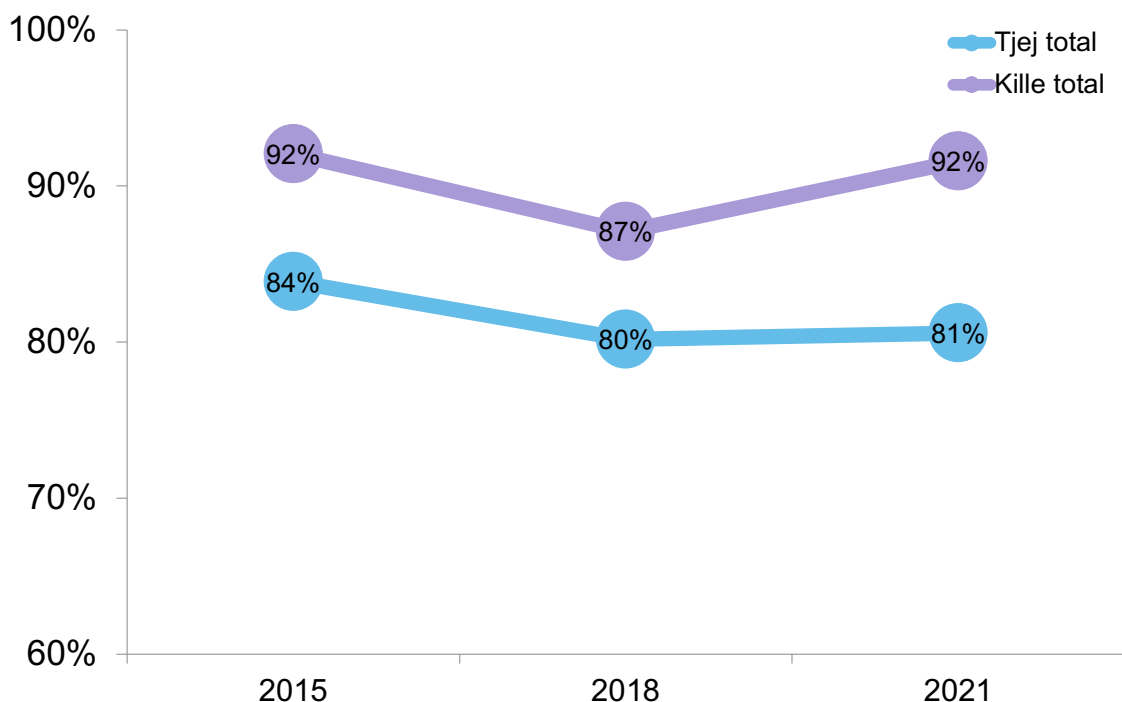

B0a. Andel nöjda med sin fritid: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
87%	88%	85%	85%

I diagram B0b nedan kan vi se att andelen nöjda med fritiden är ungefär densamma över tid bland tjejer, men har ökat något bland killar sedan år 2018. Könsskillnaden i frågan har därmed ökat.

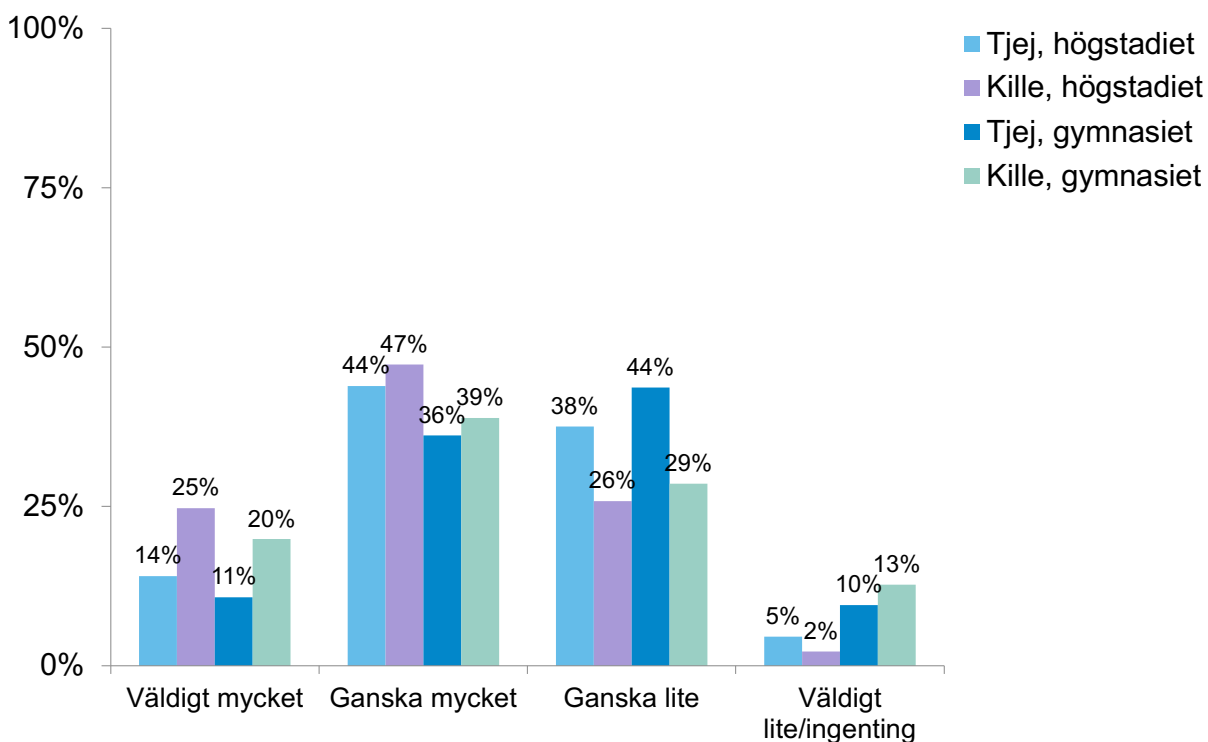
B0b. Andel nöjda med sin fritid: Jämförelse över tid

Hur mycket eller lite det finns att göra på fritiden

När det handlar om hur mycket det finns att göra på fritiden så framkommer det (diagram B1) att tjejerna är mindre nöjda med utbudet än killarna. Högstadietkillarna svarar i högst grad att de tycker att det finns mycket saker att göra på fritiden.

B1. Hur mycket eller lite tycker du att det finns att göra på fritiden?

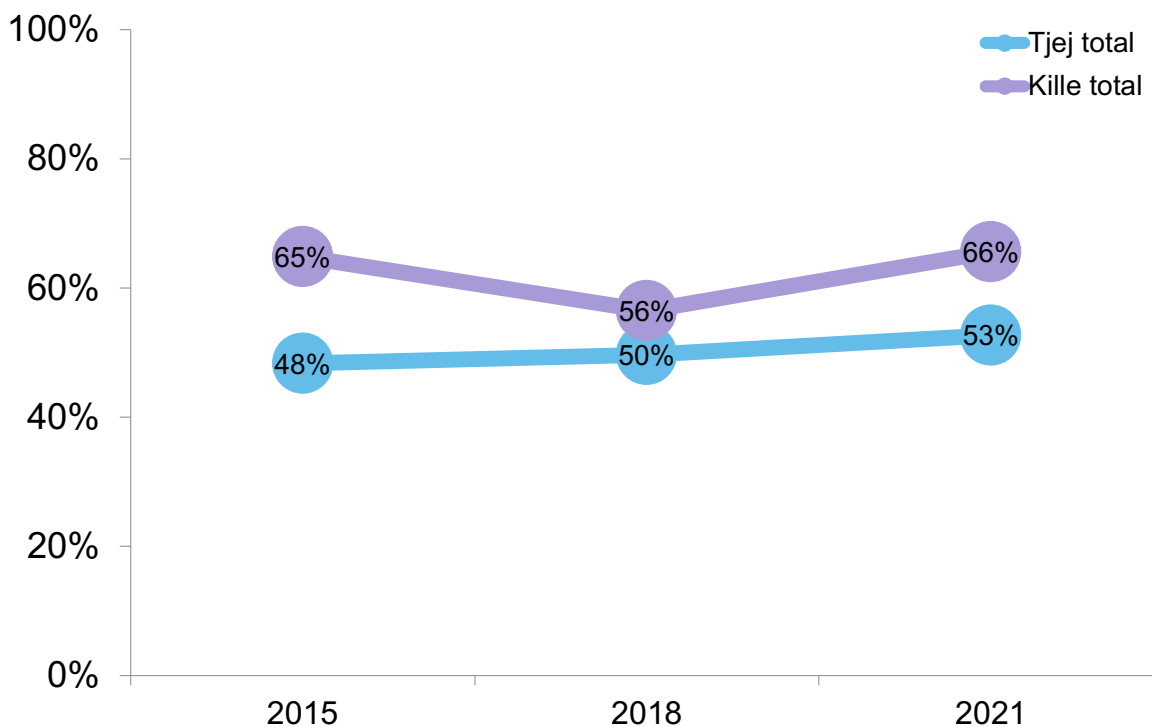
Totalt svarar 65 % av högstadieungdomarna och 51 % av gymnasieungdomarna i Mora att det finns ganska eller väldigt mycket att göra på fritiden, vilket är en lägre andel än regionsnittet för Dalarna.

Över tid är andelen tjejer som är nöjda med hur mycket det finns att göra på fritiden ungefär densamma som år 2018, medan andelen nöjda killar är högre än år 2018. Könsskillnaderna har därmed ökat något sedan år 2018.

B1a. Andel som svarat att det finns "väldigt mycket" eller "ganska mycket" att göra på fritiden: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
65%	69%	51%	57%

B1b. Andel som svarat att det finns "väldigt mycket" eller "ganska mycket" att göra på fritiden: Jämförelse över tid

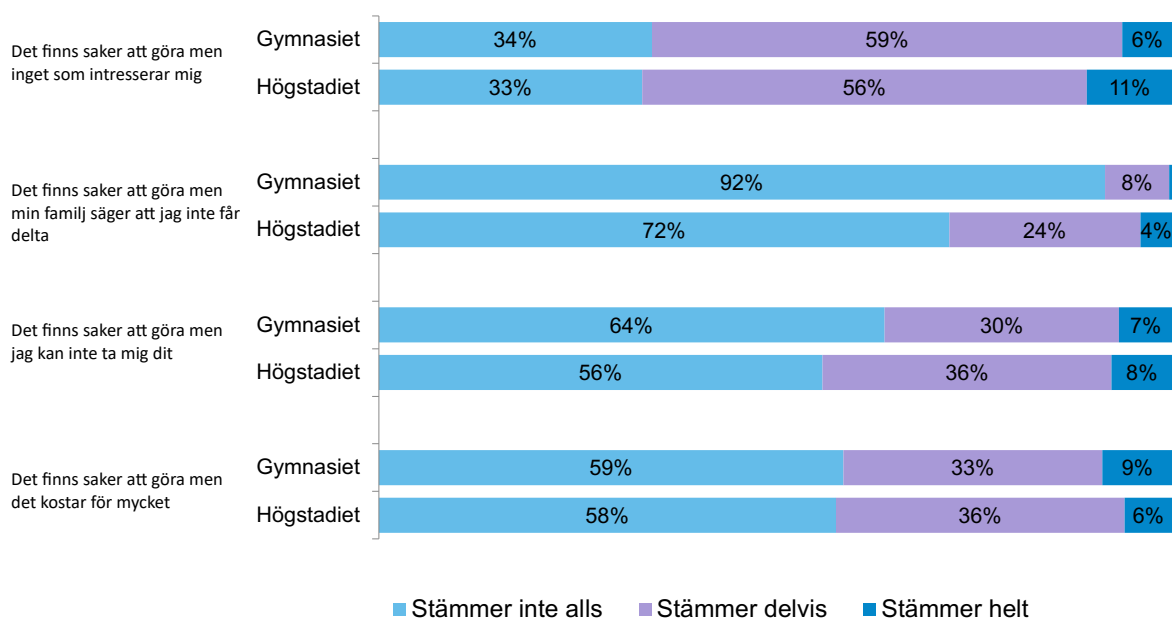

Orsaker till att avstå från fritidsaktiviteter

Ungdomarna fick ta ställning till några påståenden om fritidsutbudet och orsaker att avstå från fritidsaktiviteter (diagram B2). Störst andel av både högstadieungdomarna och gymnasieungdomarna svarar att det stämmer helt eller delvis att det finns saker att göra men inget som intresserar dem. Vad som bland annat också framgår är att högstadieungdomarna i högre grad än gymnasieungdomarna instämmer i att det finns saker att göra men att deras familj säger att de inte får delta. Bland gymnasieungdomarna svarar 92 % att det inte stämmer alls, jämfört med 72 % av högstadieungdomarna. I övrigt svarar 11 % av högstadieungdomarna och 6 % av gymnasieungdomarna "stämmer helt" gällande att det finns saker att göra men inget som intresserar dem. Högstadieungdomarna instämmer även i något högre grad än gymnasieungdomarna i påståendet "Det finns saker att göra men jag kan inte ta mig dit".

Jämfört med regionsnittet för Dalarna syns inga större skillnader. Den största skillnaden gäller högstadieungdomar i Mora som i något lägre grad svarar "stämmer inte alls" gällande påståendena "Det finns saker att göra men det kostar för mycket" och "Det finns saker att göra men min familj säger att jag inte får delta".

B2. Hur stämmer dessa påståenden in på dig?

B2a. Andel som svarat "stämmer inte alls", jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Det finns saker att göra men inget som intresserar mig	33%	35%	34%	35%
Det finns saker att göra men min familj säger att jag inte får delta	72%	76%	92%	91%
Det finns saker att göra men jag kan inte ta mig dit	56%	58%	64%	62%
Det finns saker att göra men det kostar för mycket	58%	63%	59%	60%

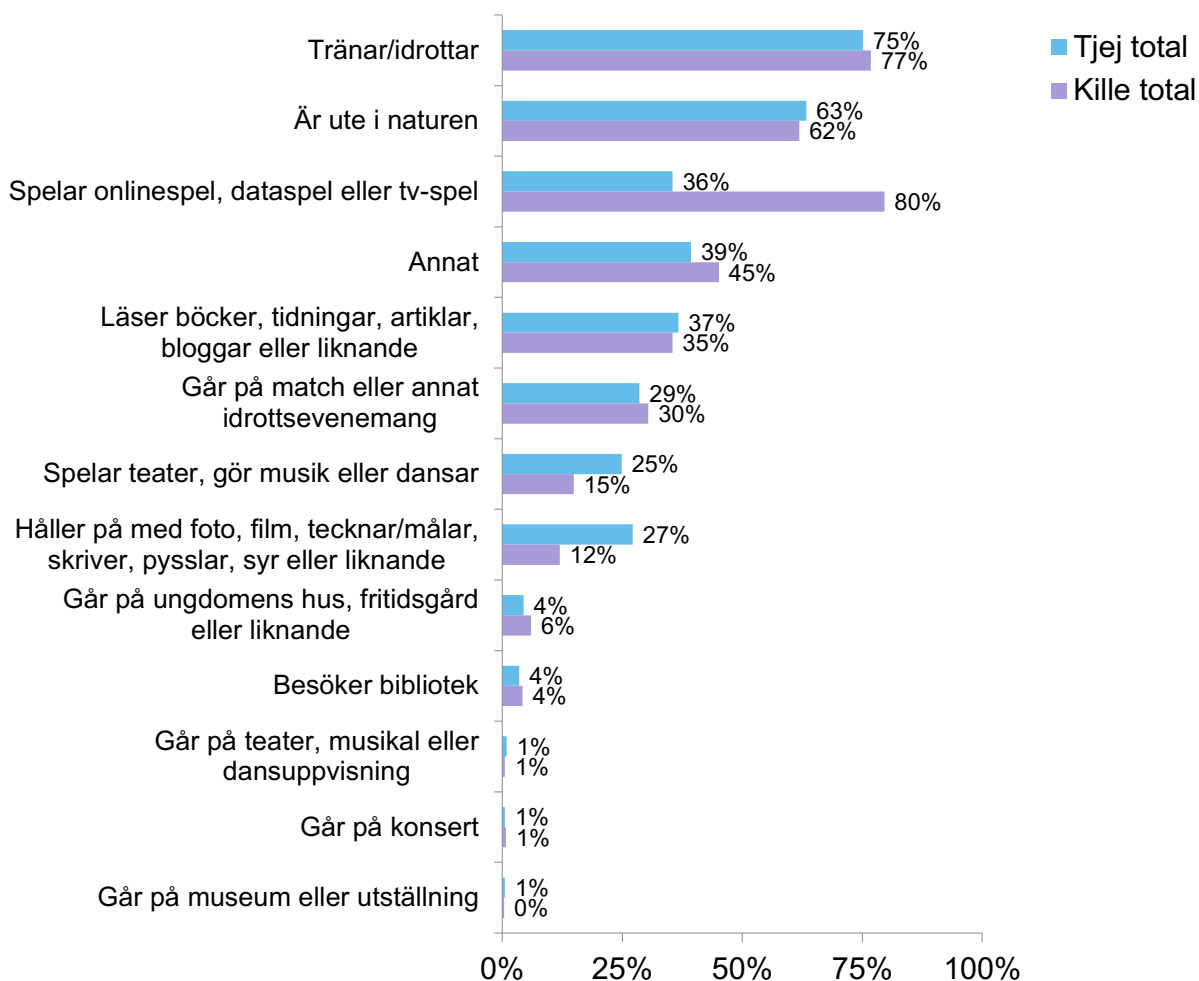
Vad ungdomarna gör och hur ofta

I diagram B3 redovisas vilka aktiviteter ungdomarna sysselsätter sig med minst en gång i veckan. En hög andel av både tjejer och killar (75-77 %) tränar eller idrottar minst en gång i veckan.

Det finns vissa könsskillnader i vad ungdomarna gör på fritiden. Vad gäller data-, tv- eller onlinespel svarar 80 % av killarna att de spelar minst en gång i veckan. Motsvarande siffra för tjejerna är 36 %. Tjejer svarar i högre grad än killar att de håller på med foto, film tecknar/målar, 27 % jämfört med 12 % bland killarna. Tjejer spelar även teater, gör musik eller dansar i högre grad än vad killar gör.

Bland de som svarar att de gör något annat på sin fritid nämns bland annat umgås med vänner och familj, meka med olika fordon och se på serier eller film.

B3. Hur ofta gör du följande saker på din fritid? Andel som svarat "en gång i veckan" eller oftare

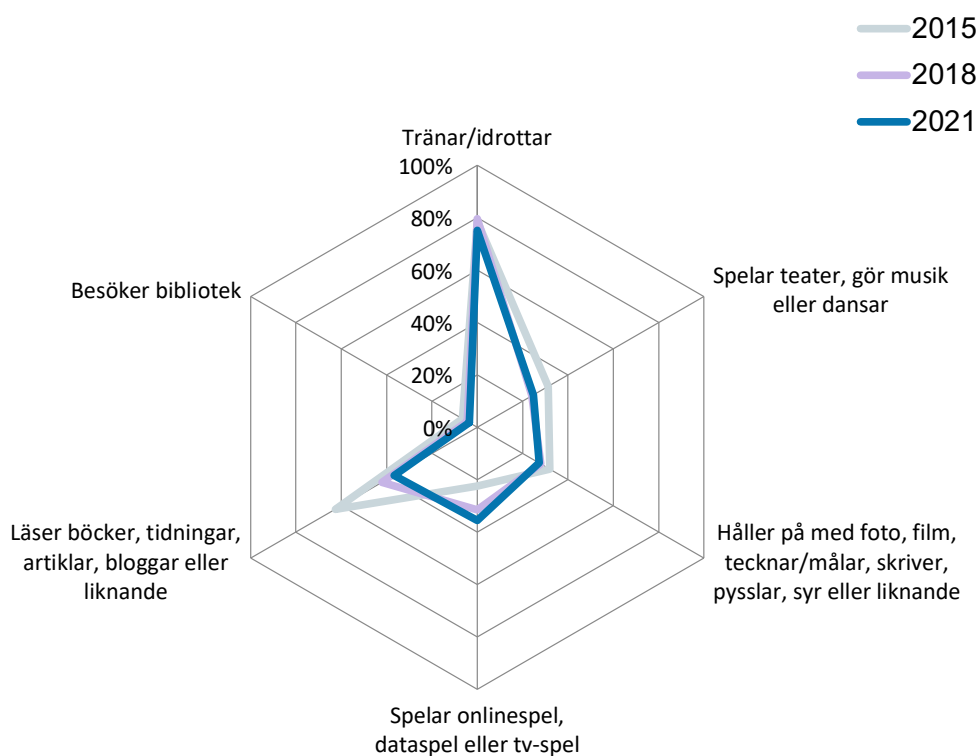
Resultatet i Mora gällande vad ungdomarna gör minst en gång i veckan är i många fall likt regionsnittet för Dalarna, se tabell B3a nedan. Vissa saker skiljer sig dock. Högstadiungdomarna i Mora uppger till exempel i något högre grad att de tränar/idrottar samt att svarar i lägre grad att de besöker fritidsgårdar/ungdomens hus. Gymnasieungdomar tränar också något mer än regionsnittet, samt går på idrottsevenemang och är ute i naturen i högre utsträckning.

B3a. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan, jämförelse med snittet i Dalarna

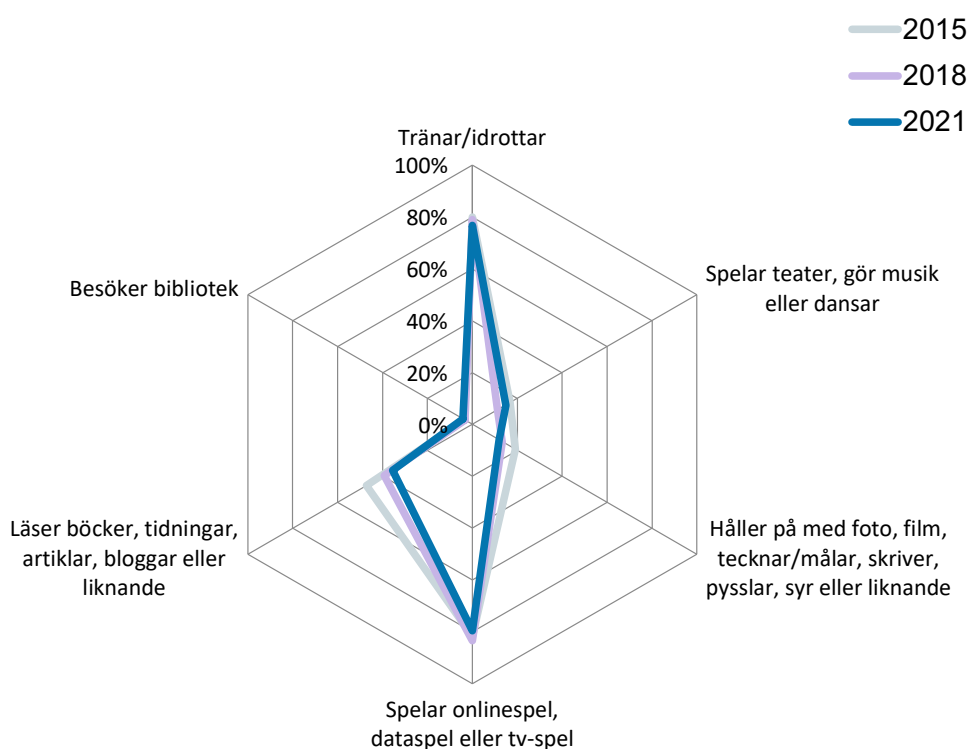
	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Tränar/idrottar	78%	74%	74%	70%
Spelar teater, gör musik eller dansar	25%	23%	15%	17%
Håller på med foto, film, tecknar, målar, skriver, pysslar, syr eller liknande	23%	25%	17%	17%
Spelar online-, data- eller tv-spel	64%	67%	50%	53%
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar eller liknande	38%	35%	34%	33%
Besöker bibliotek	3%	5%	6%	5%
Är ute i naturen	66%	65%	59%	54%
Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	9%	14%	2%	4%
Går på konsert	0%	1%	1%	1%
Går på teater, musikal eller dansuppvisning	0%	1%	1%	1%
Går på museum eller utställning	0%	1%	1%	1%
Går på match eller annat idrottsevenemang	25%	25%	34%	22%
Annat	40%	46%	47%	44%

Över tid har inga större förändringar skett bland tjejerna jämfört med 2018, se diagram B3b. Sedan 2015 har andelen tjejer som spelar teater, gör musik eller dansar, läser samt håller på med foto, film, tecknar/målar, skriver eller liknande dock minskat, framför allt andelen som läser. Andelen som spelar onlinespel, dataspel eller tv-spel har istället ökat sedan år 2015. Även bland killarna är årets resultat väldigt likt 2018. Andelen som läser och håller på med foto, film, tecknar eller målar har minskat något sedan år 2015.

B3b. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan, jämförelse över tid, tjej

B3c. Fritidsaktiviteter minst en gång i veckan, jämförelse över tid, kille

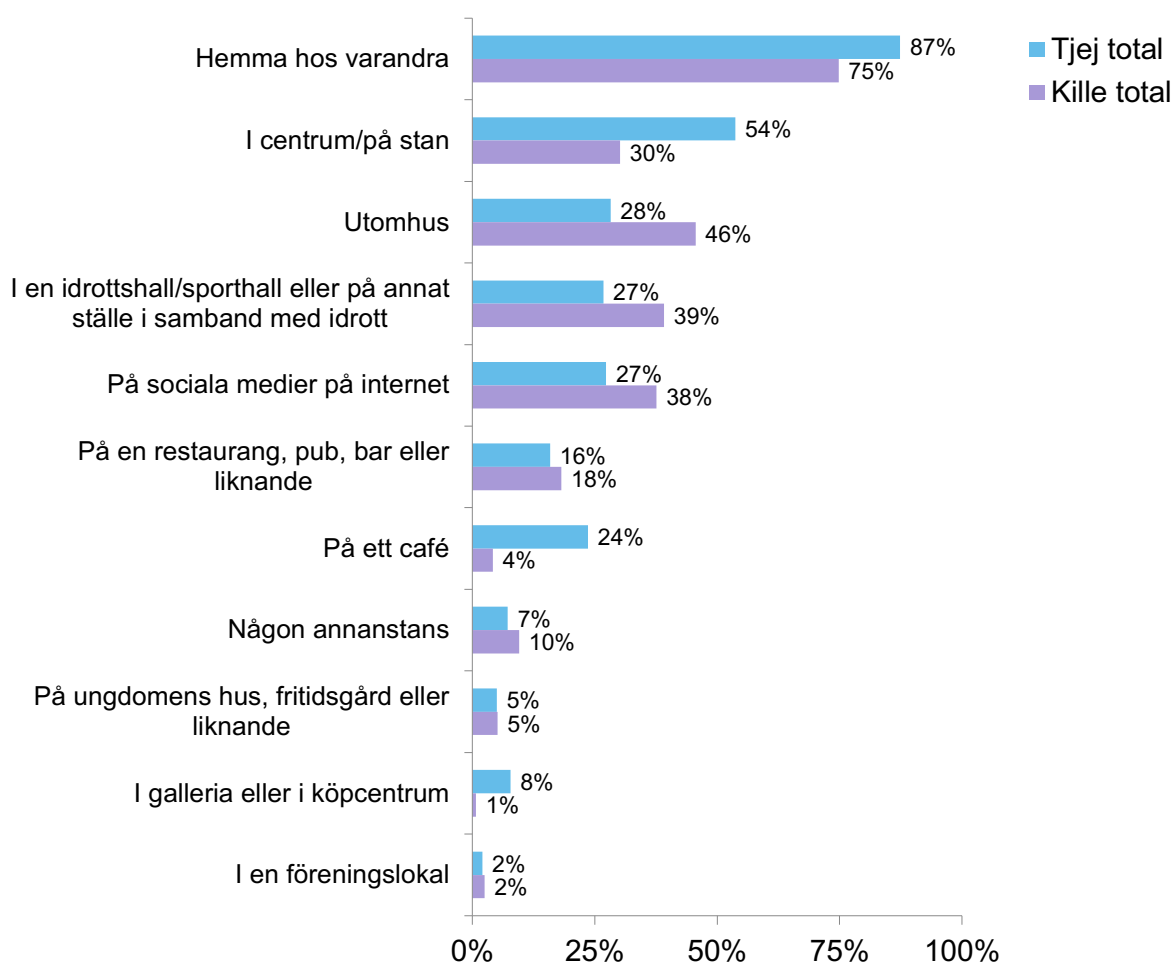

Var ungdomarna träffas på fritiden

Det finns en del könsskillnader gällande var ungdomarna brukar träffa sina kompisar på fritiden. Det vanligaste bland både tjejer och killar är att träffas hemma hos varandra. 87 % av tjejerna svarar att de brukar träffa sina kompisar hemma hos varandra. Bland killar är motsvarande andel lägre, 75 %. 54 % tjejer svarar att de träffas i centrum/på stan, motsvarande andel bland killar är 30 %.

Tjejer svarar i högre utsträckning att de träffas på caféer eller i gallerior/ köpcentrum. Killar däremot träffas mer utomhus, i idrottshallar samt på sociala medier på internet.

B4. När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara?

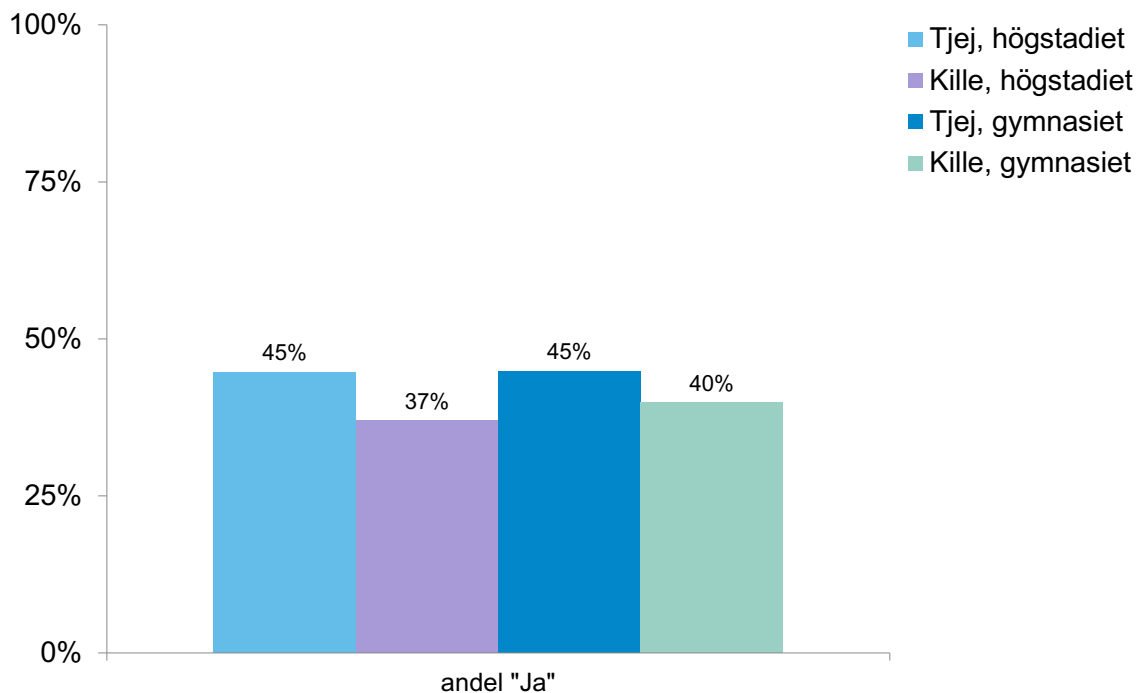

Saknas fritidsaktiviteter?

Ungdomarna svarade på en fråga om huruvida det saknas fritidsaktiviteter där de bor, se diagram B5 på följande sida. Det framgår att tjejer (45 %) saknar aktiviteter i högre grad än killar (38 %). Vid en jämförelse ser vi att ungdomarna i Mora saknar fritidsaktiviteter i högre grad än regionsnittet i Dalarna.

Andelen tjejer som saknar fritidsaktiviteter har ökat sedan år 2018 medan killar saknar fritidsaktiviteter i ungefär samma uträkning som tidigare år.

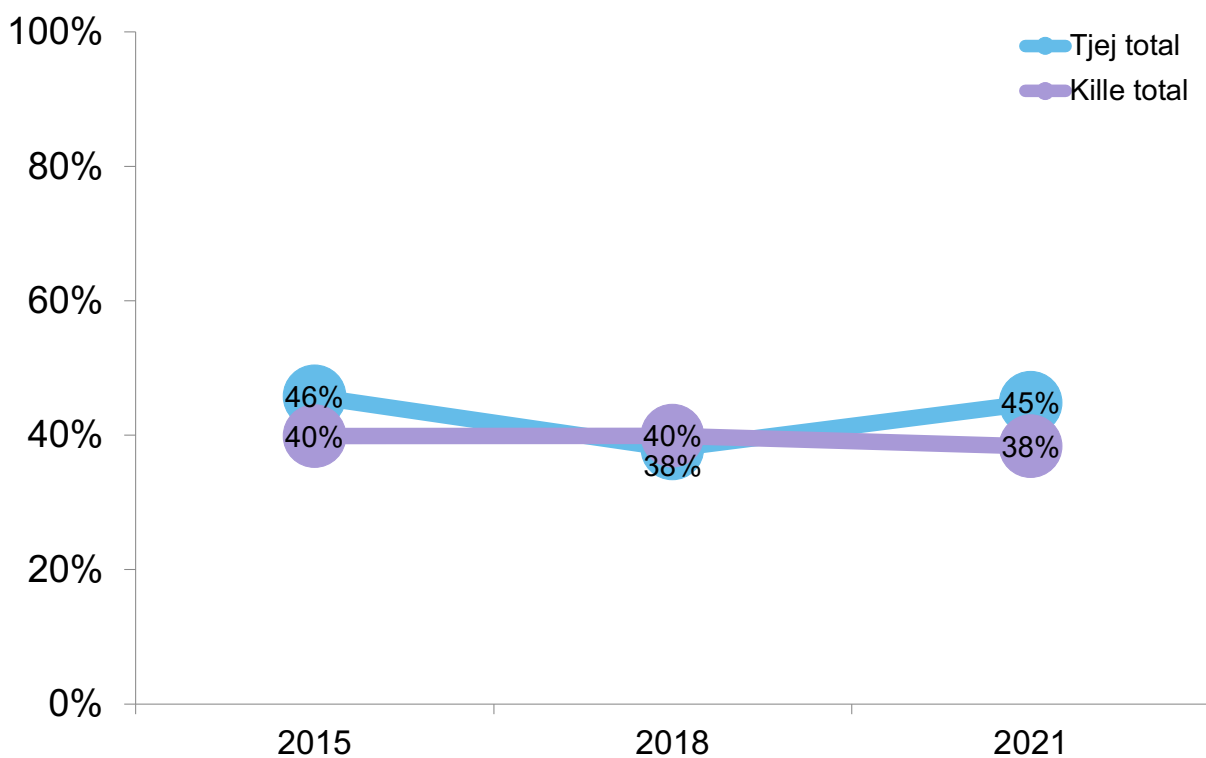
B5. Tycker du att det saknas fritidsaktiviteter där du bor?

B5a. Andel som saknar fritidsaktiviteter: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
41%	31%	43%	36%

B5b. Andel som saknar fritidsaktiviteter: Jämförelse över tid

B5c. Vad är det för fritidsaktiviteter du saknar?

Ungdomarna kunde även i fritext skriva vilka fritidsaktiviteter de saknar. Flera kommenterar att de saknar olika typer av sporter, till exempel cheerleading, boxning, klätteställningar, paintball, cricket, boule, badminton, skridsko, vandring, pardans/dans och bågskytte nämns.

Andra saknar platser där de kan utöva olika sporter/aktiviteter likt fler idrottshallar eller längre öppettider för dessa utrymmen. Exempelvis nämns en cykelbana, rullskidbana, skidspår, simhall, basketplan, fotbollsplan, motorgarage och inomhushall för att spela innebandy, badminton, gymnastik och andra aktiviteter. Andra saker som nämns är bland annat disco, spelhall, bilbingo, utrymme för minikonsert och lokal för kreativa aktiviteter likt drejning. Även fik, köpcentrum, restauranger och bio nämns.

Mötesplatser av olika slag önskas också av flertalet ungdomar, till exempel platser där man kan vara och träffa sina kompisar och/eller göra olika aktiviteter tillsammans. Det finns också de som kommenterar att det inte finns så mycket att göra, utan att specificera vilka aktiviteter de saknar.

"Ungdomsgård eller arangerade saker som exempel bilbio, diskon eller annat"

- Tjej, gymnasiet

"Ett ungdoms garage hade varit sjukt kul att haft då motorintresset i den här stan är stort men det är många olika grupperingar alla är liksom inte helt vänner så en plats där alla hade kunnat varit hade varit kul"

-Kille, gymnasiet

"Jag vill ha en crossbana i skogen och ett köpcentrum med aktiviteter och mat affärer"

- Kille, högstadiet

"Flera sporter, typ handboll, badminton, basket, curling. Typ musikal och teater grupp. Roliga ställen att vara med kompisar, typ simhall, lekland för små barn mm.."

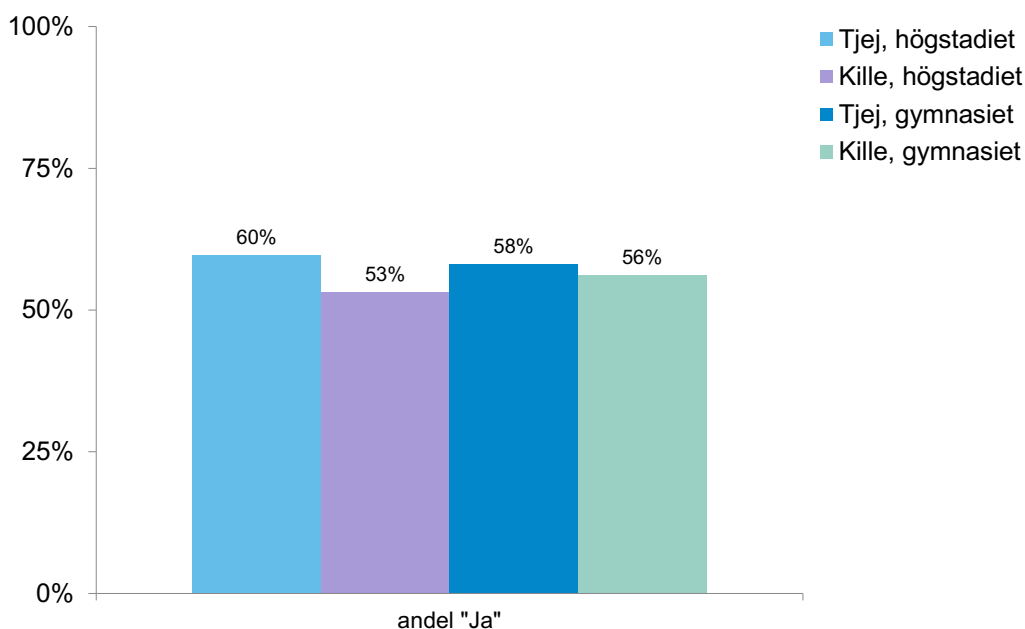
-Tjej, högstadiet

Medlemskap i föreningar

I Sverige har andelen unga som är medlemmar i en förening eller anger att de har ett intresse för ett föreningsmedlemskap minskat de senaste åren. Föreningslivet i Sverige når inte en lika stor andel unga som det tidigare gjort och unga är även i lägre utsträckning med i flera föreningar. Ju äldre undersökningsgruppen är bland 10–19-åringar, i desto högre grad gäller detta¹. I Mora svarar totalt 57 % av ungdomarna att de är medlemmar i någon förening. På högstadiet är det en något högre andel tjejer (60 %) än killar (53 %) som är medlemmar i en förening.

Andelen gymnasieungdomar i Mora som är föreningsmedlemmar är högre än snittet i Dalarna, se tabell B6a. För högstadieungdomarna är andelen föreningsmedlemmar i Mora något högre än snittet. I diagram B5b på nästa sida ser vi även att andelen högstadieungdomar som är föreningsmedlemmar har minskat sedan år 2018.

B6. Är du medlem i någon förening? Andel "ja"

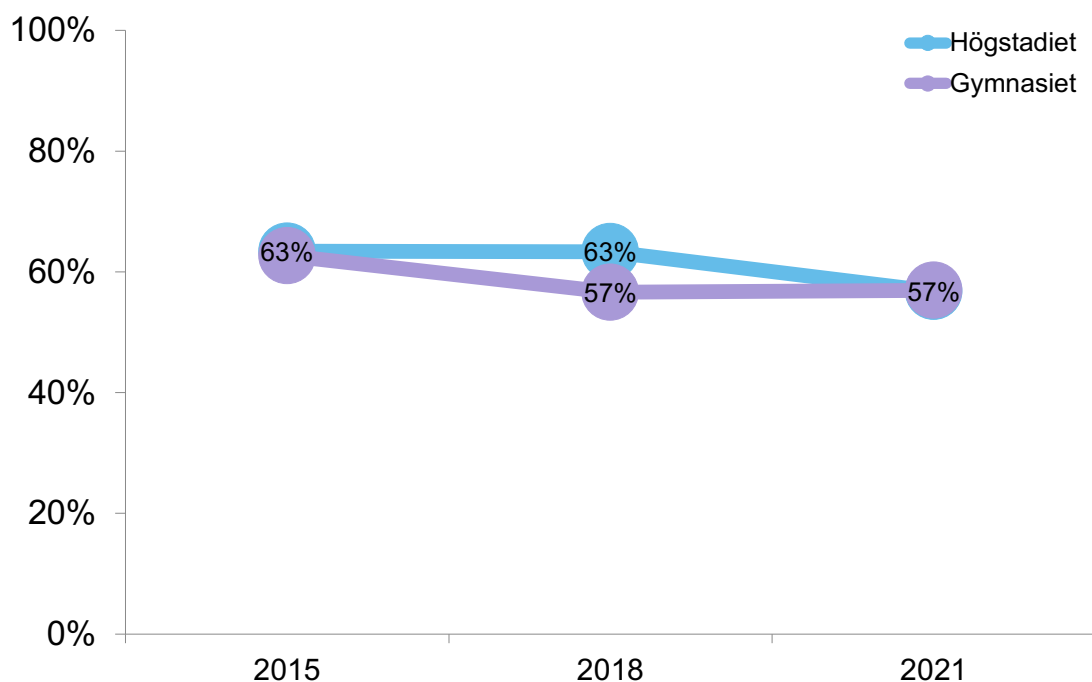

B6a. Andel som svarat att de är föreningsmedlemmar: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
57%	53%	57%	47%

¹ MUCF 2014: Fokus 14 - Om ungas fritid och organisering

B6b. Andel som är medlem i en förening: Jämförelse över tid

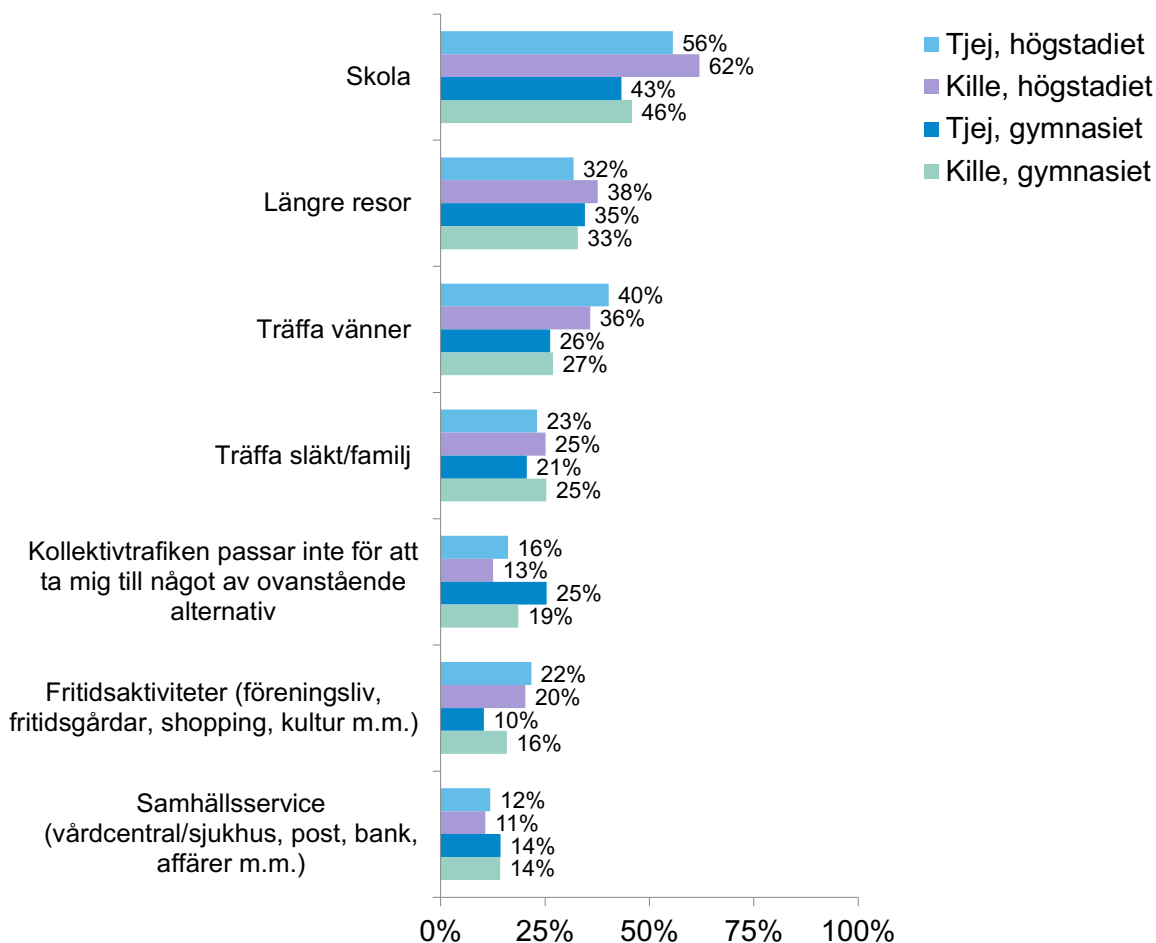
Kollektivtrafiken

I Dalarna ställdes även en regionspecifik fråga om huruvida kollektivtrafiken passar ungdomarnas behov av att ta sig till och från olika platser, se diagram B7 på följande sida.

Det framgår att 58 % av högstadieungdomarna i Mora anser att kollektivtrafiken passar deras behov av att ta sig till och från skolan. Andelen gymnasieungdomar som anser detsamma är lägre, 44 %. Vad gäller övriga behov är andelarna generellt lägre. Exempelvis uppger endast 13 % av gymnasieungdomarna att kollektivtrafiken passar deras behov av att ta sig till fritidsaktiviteter. Bland högstadieungdomarna svarar 21 % detsamma. Gymnasietjejerna svarar i högst grad att kollektivtrafiken inte passar deras behov alls. De tycker även i lägre grad än övriga att kollektivtrafiken passar deras behov av att ta sig till och från fritidsaktiviteter.

Jämfört med regionsnittet för Dalarna ser vi i tabell B7a att gymnasieungdomarna i Mora i högre grad svarar att kollektivtrafiken inte passar deras behov. Gymnasieungdomarna svarar även i lägre grad än regionsnittet att kollektivtrafiken passar deras behov att ta sig till fritidsaktiviteter, skola och för att träffa vänner. I övrigt anser både gymnasie- och högstadieungdomarna i Mora att kollektivtrafiken passar deras behov att ta sig till och från de olika platserna i liknande grad som regionsnittet.

B7. Kollektivtrafiken passar mina behov att ta mig till och från:

B7a. Kollektivtrafiken passar mina behov att ta mig till och från: Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Skola	58%	61%	44%	60%
Fritidsaktiviteter	21%	24%	13%	21%
Samhällsservice	11%	12%	15%	17%
Träffa vänner	38%	41%	27%	37%
Träffa släkt/familj	23%	23%	23%	22%
Längre resor	34%	32%	33%	33%
Kollektivtrafiken passar inte för att ta mig till något av ovanstående alternativ	14%	13%	23%	17%

"Mer special lärare till vår skola så att man kan få studiero"

- Tjej i högstadiet svarar på frågan om vad Mora borde veta för att kunna göra kommunen bättre för unga

C. Skola

Enligt en forskningssammanställning av Skolinspektionen bygger framgångar i skolan och undervisningen bland annat på ett tydligt pedagogiskt ledarskap från lärarens sida, goda relationer mellan lärare och elever, samt att själva lärandemiljön i skolan är trygg och stödjande för eleverna.¹ Det tas också upp att det behöver finnas tilltro till varje elevs förmåga samt att skolan måste anpassa undervisningen efter varje elev.

De senaste åren har det kommit en rad publikationer gällande jämställdhet i skolan. Killarnas skolresultat är avsevärt sämre än tjejernas, vilket bland annat förklaras med begränsande normer kring maskulinitet.² Därutöver har det kommit studier som visar att tjejer är mindre trygga i skolan, mår sämre och är mer utsatta för bland annat trakasserier och övergrepp. Flera studier pekar på att lösningen på dessa problem är ett aktivt jämställdhetsarbete i skolorna, där man kontinuerligt utmanar destruktiva normer.³ För att alla elever ska tillförsäkras en utbildning av hög kvalitet där skolmiljön är såväl trygg som jämställd är det därför angeläget att skolor bedriver ett aktivt och långsiktigt arbete med jämställdhet kopplat till trygghet.⁴

I Lupp-enkäten ställs en rad frågor om hur ungdomarna ser på sin skola – hur de trivs, hur de ser på undervisningen och skolmiljön samt övriga aspekter. Lupp-resultatet ger således värdefull information om elevernas syn på vissa aspekter, även om frågorna inte är heltäckande avseende skolsituationen.

1 Skolinspektionen 2010: Framgång i undervisningen

2 SKL 2018: Maskulinitet och jämställd skola: Arbete för ökad trygghet och bättre studieresultat.

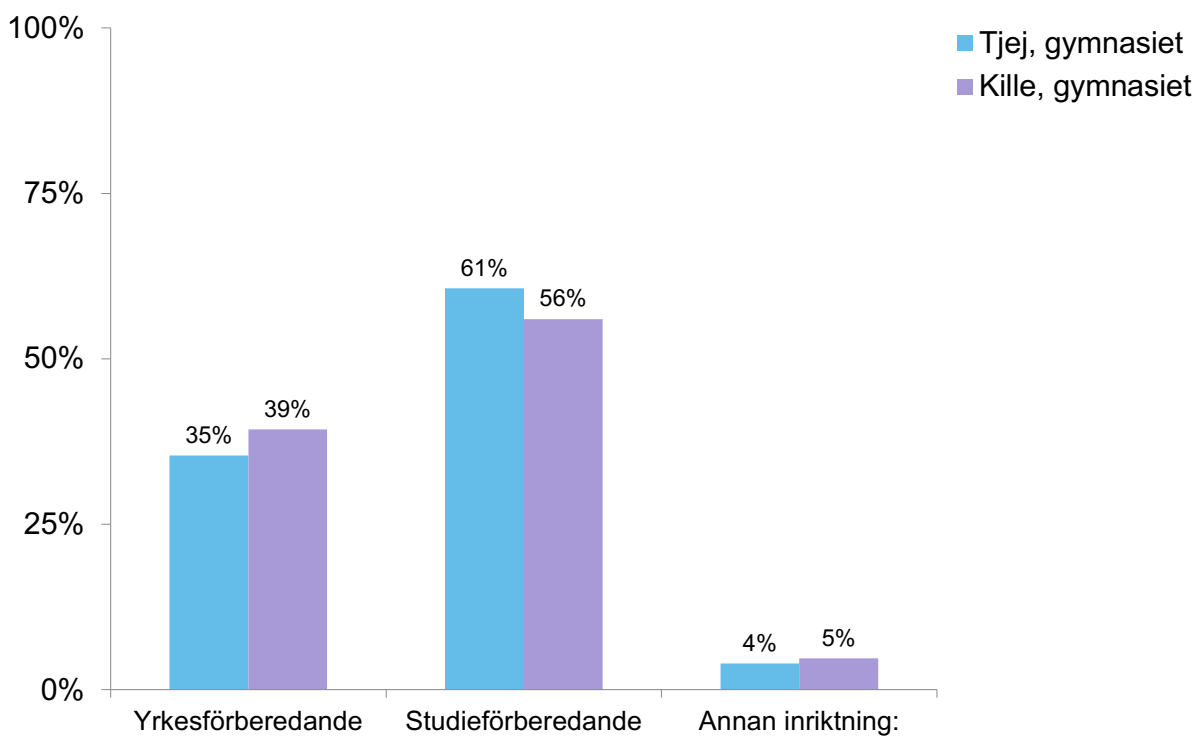
3 Skolinspektionen 2020: Grundskolors arbete med jämställdhet

4 Skolinspektionen 2020: Grundskolors arbete med jämställdhet

Programinriktning gymnasiet

I diagrammet nedan redovisas programinriktningen för de gymnasieelever som deltog i undersökningen. En majoritet av både tjejerna och killarna läser ett studieförberedande program, 56 % av killarna och 61 % av tjejerna.

C2. Vilken inriktning har ditt gymnasieprogram?

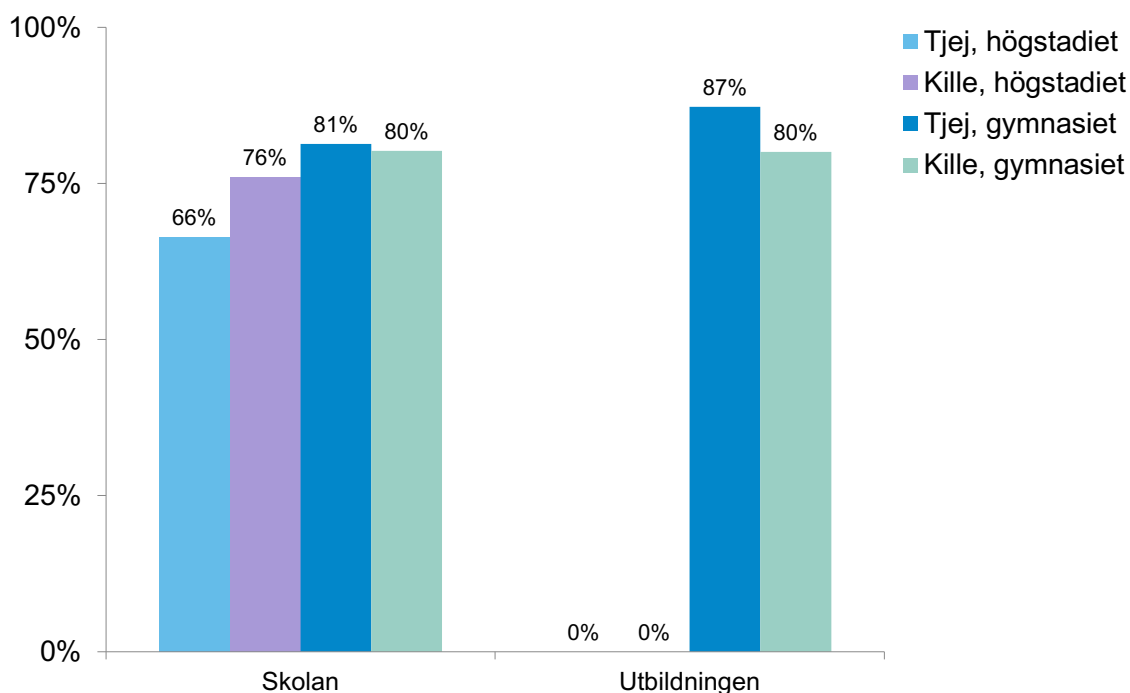
Nöjdhet i skolan och med utbildningen

Ungdomarna fick även svara på en fråga om hur nöjda de är med skolan, se diagram C2a på följande sida. 71 % av högstadieungdomarna och 81 % av gymnasieungdomarna svarar att de är nöjda med skolan. Högstadietjejerna är i lägst grad nöjda med skolan (66 %), medan gymnasietjejerna är nöjdst (81 %).

83 % av gymnasieungdomarna svarar att de är nöjda med utbildningen. Tjejerna är nöjdare än killarna.

I tabell C2b framgår att ungdomarna i Mora är ungefär lika nöjda med skolan som Dalarnas regionsnitt. Gymnasieungdomarna är mindre nöjda med utbildningen än regionsnittet.

C2a. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? Andel "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

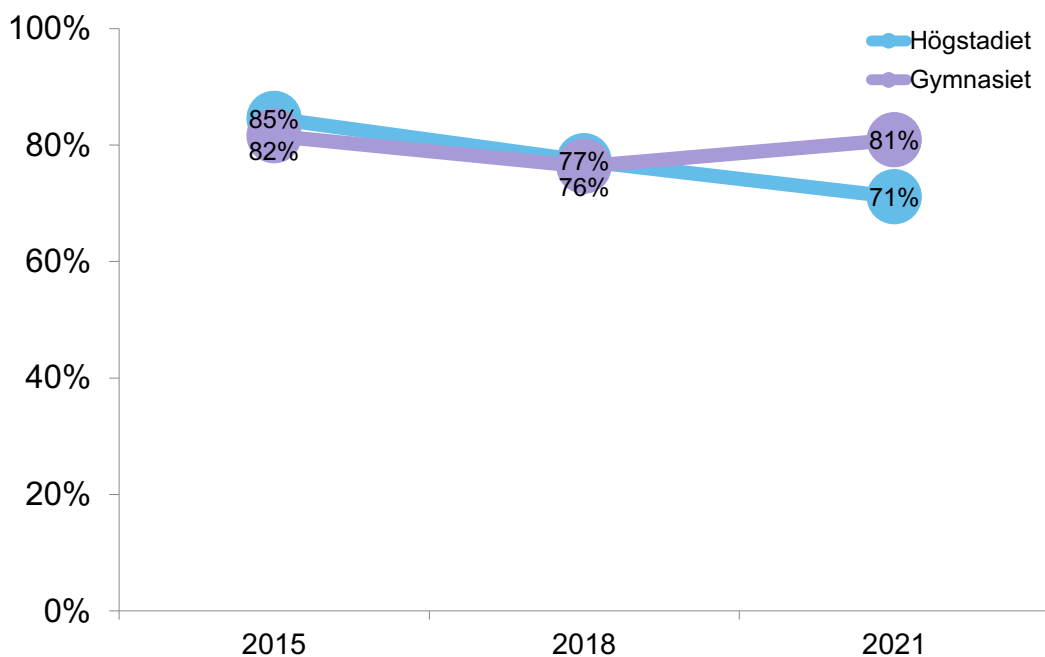
C2b. Andel nöjda med skolan och utbildningen: Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Skolan	71%	74%	81%	84%
Utbildning	-	-	83%	88%

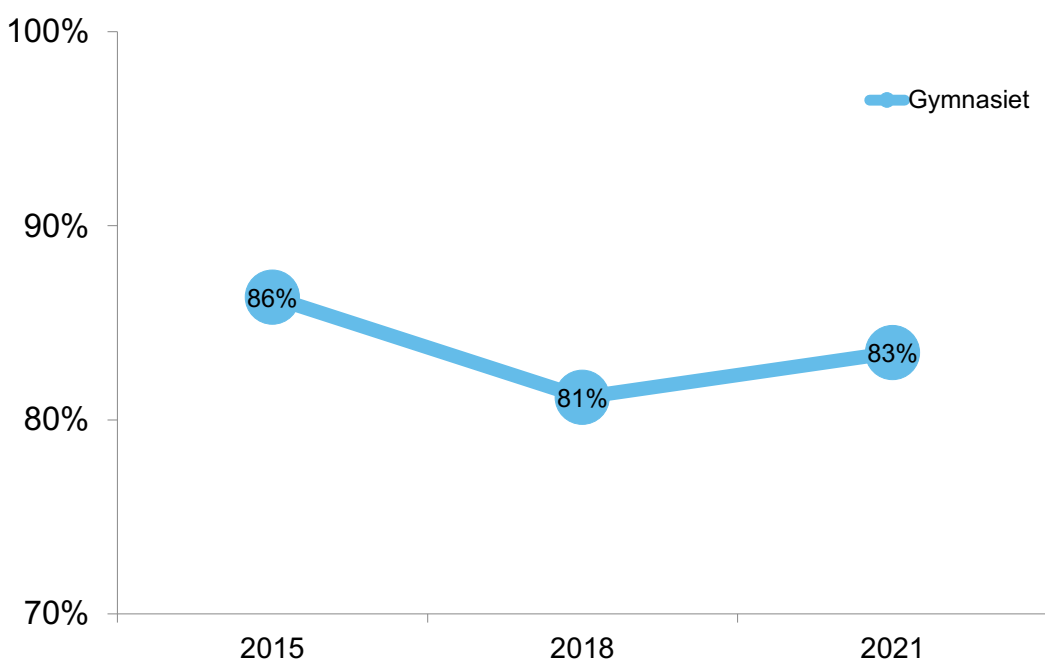
Över tid kan vi se att andelen högstadieungdomar som är nöjda med skolan är lägre än år 2018. För gymnasiet är andelen nöjda något högre i år.

Även när det kommer till nöjdheten med utbildningen har inga större förändringar skett sedan år 2018, se diagram C2d.

C2c. Andel nöjda med skolan: Jämförelse över tid

C2d. Andel nöjda med utbildningen: Jämförelse över tid

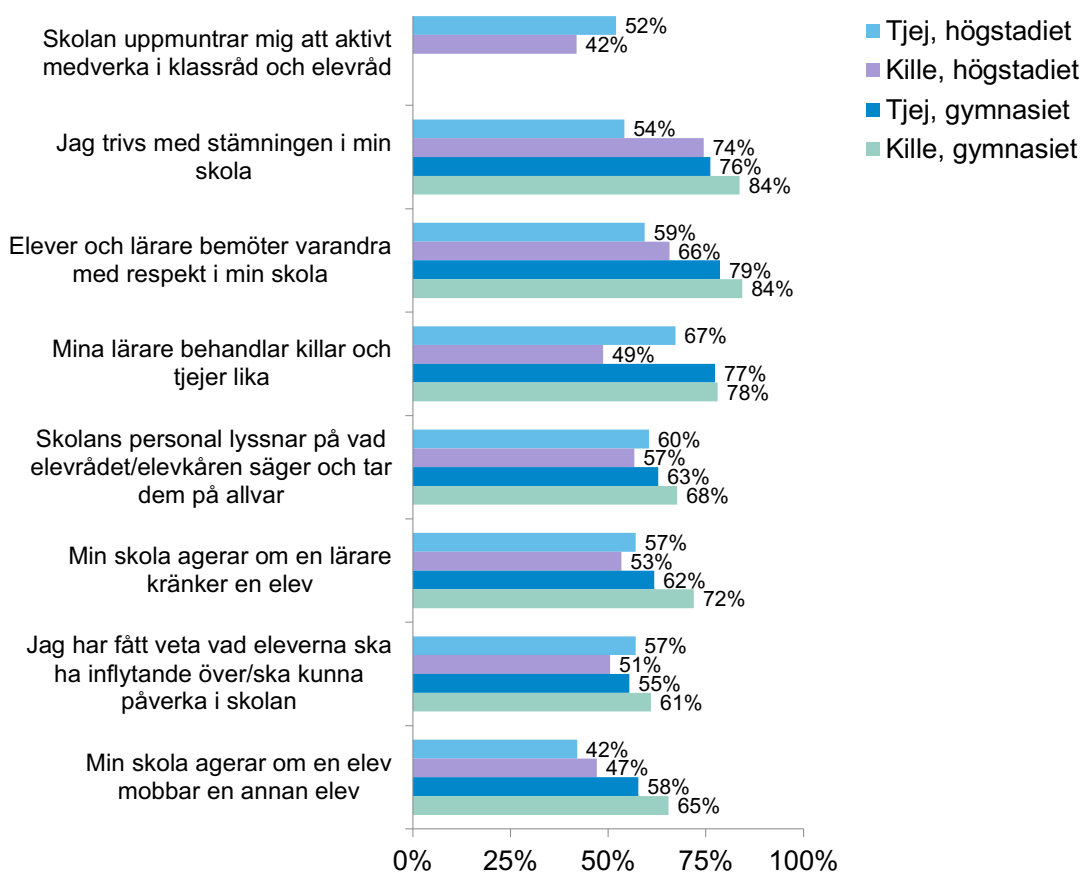

Trivsel och stämning

Hur elever trivs i skolan har ett nära samband med hur de upplever skolmiljön. Det har också ett samband med deras allmänna välbefinnande samt psykosomatiska hälsa.¹

I diagram C3 nedan redovisas andelen som instämmer helt eller till stor del i respektive påstående. Mellan 54-84 % av ungdomarna instämmer i att de trivs med stämningen på sin skola. I denna fråga finns en skillnad mellan åldersgrupperna. Elever i gymnasiet trivs bäst, medan högstadieungdomarna, framförallt tjejer, trivs i lägre grad. I samtliga påståenden har gymnasieungdomarna en högre andel instämmande än högstadieungdomarna. Högstadiekillar sticker ut genom att i lägst grad hålla med om att deras lärare behandlar killar och tjejer lika.

C3. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? * Andel som svarat "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

*OBS! Andelen som svarat 'vet ej' är bortplockad ur redovisningen för C3 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 1-48 %. Notera även att endast högstadieelever fick svara på frågan "Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd".

¹ Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor 2017-2018

Nedan redovisas Moras resultat och snittet i Dalarna för Lupp 2021. Gymnasieungdomarna i Mora instämmer i en lägre grad i flera påståenden jämfört med snittet i Dalarna, undantagen gäller trivsel med stämningen samt "elever och lärare bemöter varandra med respekt i min skola" och "mina lärare behandlar killar och tjejer lika", som är på ungefär samma nivå. Även högstadieungdomarna instämmer i lägre grad än snittet i de flesta påståendena, undantaget är även där huruvida lärare och elever bemöter varandra med respekt, där resultatet är mer likt regionsnittet.

C3a. Andel som instämmer i påståenden om skolan: Jämförelse med snittet i Dalarna*

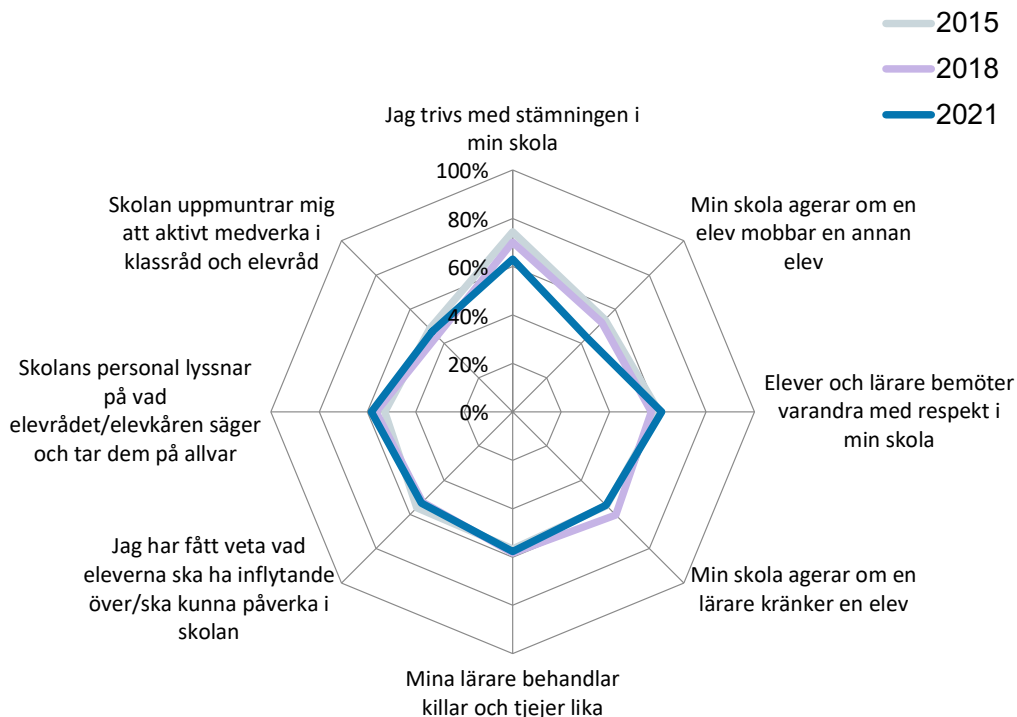
Andel som svarat "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gym- nasiet	Dalarna gymnasiet
Jag trivs med stämningen i min skola	63%	71%	80%	83%
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	43%	58%	62%	70%
Elever och lärare bemöter varandra med respekt i min skola	62%	64%	81%	82%
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	55%	60%	66%	72%
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	58%	65%	77%	80%
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ ska kunna påverka i skolan	53%	61%	58%	65%
Skolans personal lyssnar på vad elevrådet/elevkåren säger och tar dem på allvar	58%	62%	65%	70%
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd	47%	54%	-	-

*OBS! Andelen som svarat 'vet ej' är bortplockad ur redovisningen för C3a för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 2-35 % för högstadiet och 1-48 % för gymnasiet.

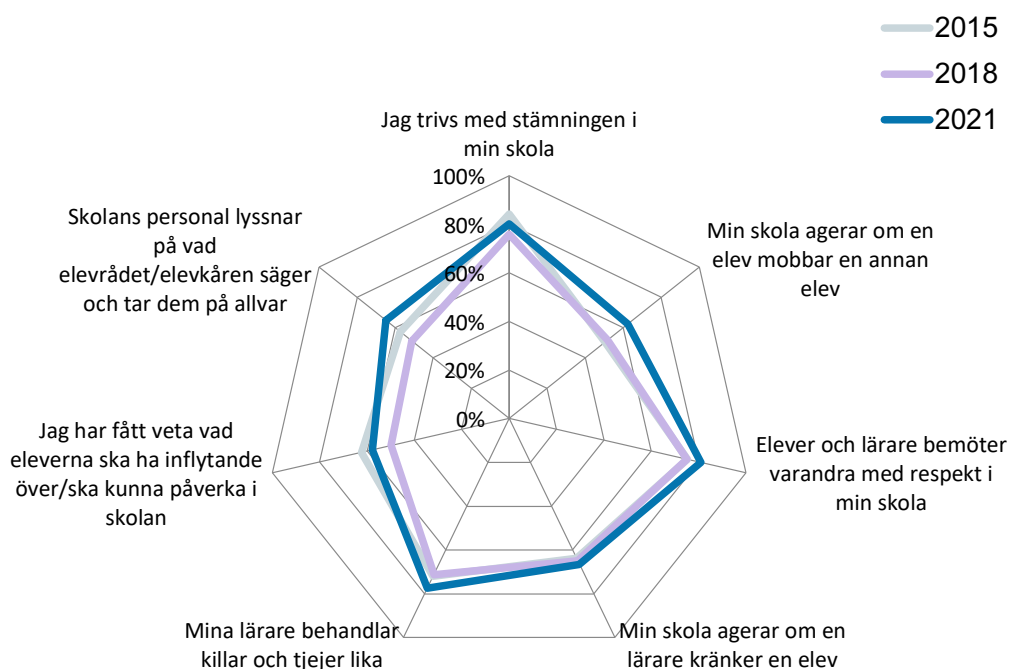
Över tid kan vi se att andelen högstadieungdomar som instämmer i de olika påståendena är på en liknande nivå som år 2018. Några frågor har en negativ utveckling, se diagrammet nedan. Vad gäller resultatet för gymnasiet har det skett en positiv utveckling i flera frågor.

C3b_1. Andel som instämmer i påståenden om skolan: högstadiet, jämförelse över tid*

*OBS! Andelen som svarat "vet ej" är bortplockad ur redovisningen för C3b_1 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 2-35 %.

C3b_2. Andel som instämmer i påståenden om skolan: gymnasiet, jämförelse över tid*

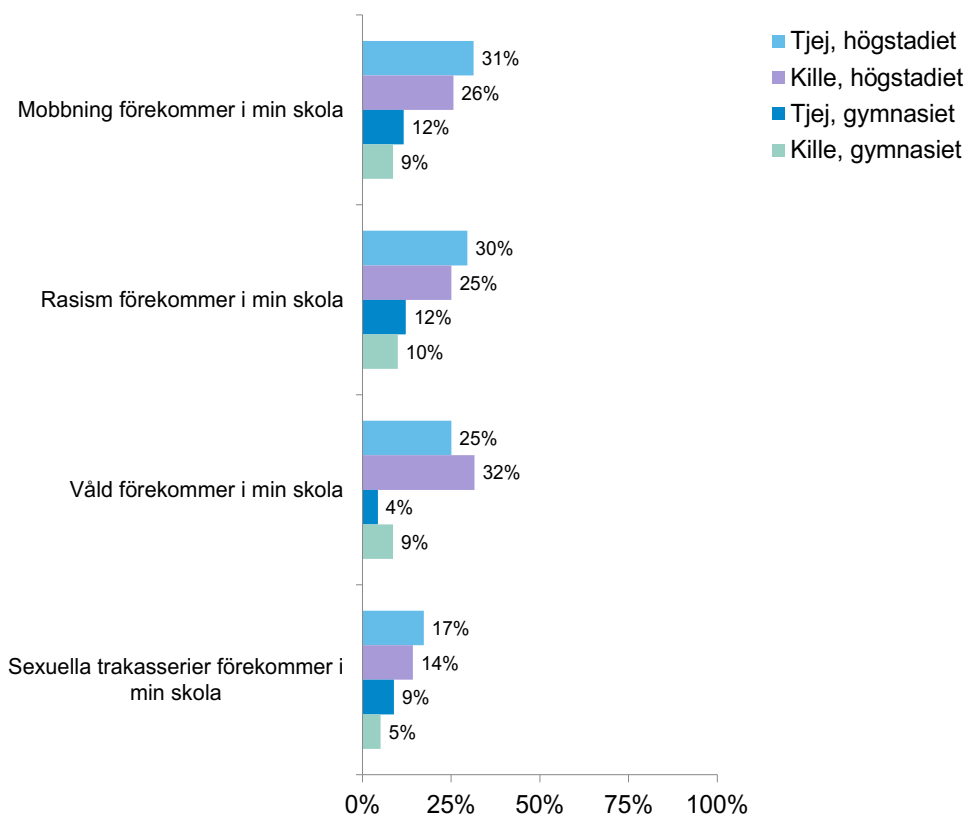

*OBS! Andelen som svarat "vet ej" är bortplockad ur redovisningen för C3b_2 för att ge en mer rättvis bild av instämmandegraden. Andelen som svarat vet ej varierar stort i frågorna och är mellan 1-48 %.

Rasism, våld, trakasserier och mobbning

Ungdomarna fick även ta ställning till huruvida rasism, våld, mobbning eller sexuella trakasserier är problem som förekommer på skolan. En relativt hög andel av högstadieungdomarna, och framförallt tjejer, svarar att samtliga problem förekommer på deras skola. Exempelvis uppger 28 % av högstadieungdomarna att våld förekommer. Fler högstadiekillar än högstadietjejer uppger detta. Andelen högstadieungdomar som instämmer i att problemen förekommer är även högre i Mora jämfört med snittet i Dalarna, se tabell C3d. Gymnasieungdomarna uppger att dessa problem förekommer i mindre utsträckning än högstadieeleverna. Jämfört med regionsnittet är resultatet för gymnasieungdomarna liknande.

C3c. Hur tycker du att det stämmer in på hur det är på din skola? Andel som svarat "stämmer helt" eller "stämmer till stor del"

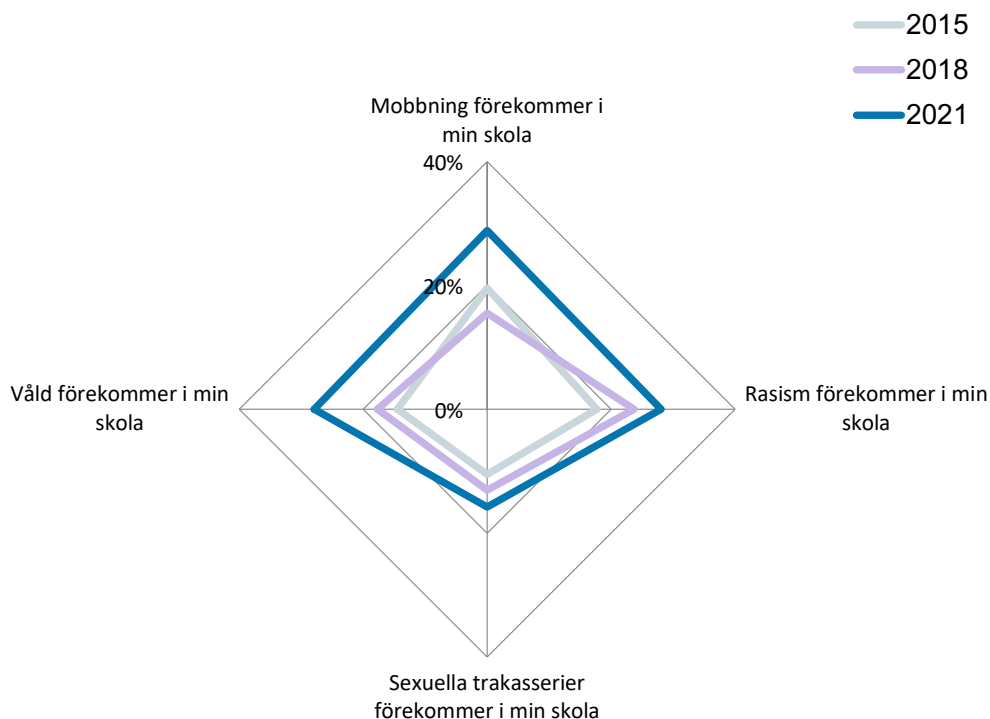

C3d. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: Jämförelse med snittet i Dalarna

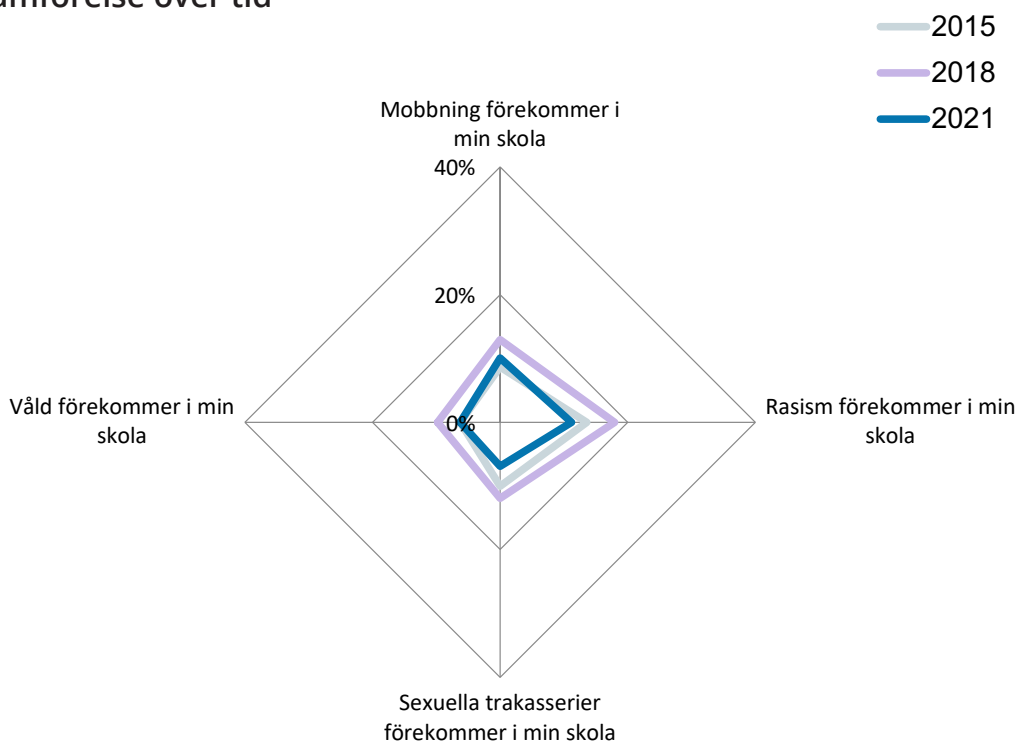
	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Mobbning förekommer i min skola	29%	19%	10%	7%
Rasism förekommer i min skola	28%	22%	11%	10%
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	16%	11%	7%	6%
Våld förekommer i min skola	28%	21%	6%	6%

Över tid har det skett en negativ utveckling på högstadiet och andelen som svarar att flertalet problem förekommer har ökat sedan år 2018 och 2015, se diagram C3e nedan. Bland gymnasieungdomar har upplevelsen av att problemen förekommer minskat inom samtliga områden sedan år 2018, se diagram C3f.

C3e. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: högstadiet, jämförelse över tid

C3f. Andel som instämmer i att problem förekommer på skolan: gymnasiet, jämförelse över tid

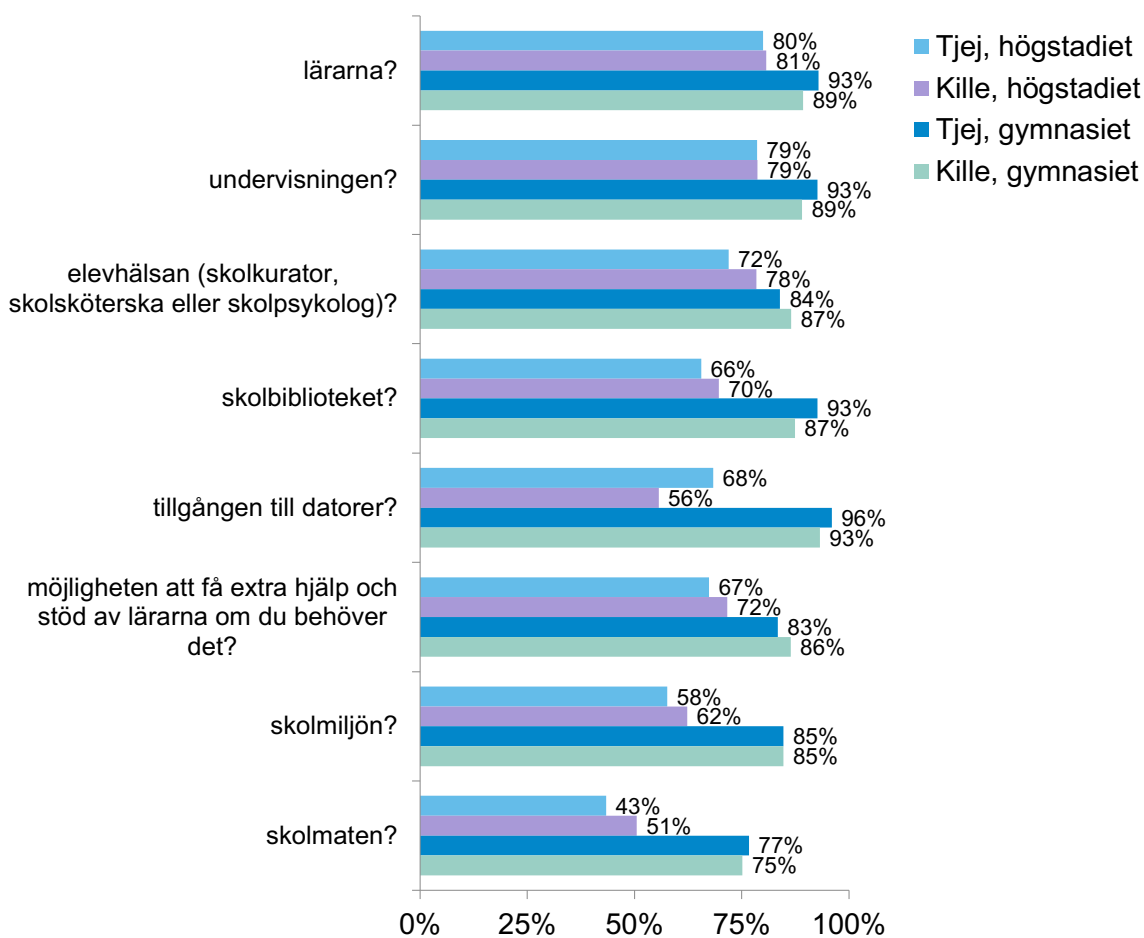

Åsikter om skolan

Lupp-enkäten innefattar även frågor om en rad centrala aspekter av ungdomarnas skolsituation, såsom skolbiblioteket, skolmiljön, skolmaten, undervisningen, lärarna, elevhälsovården, tillgången till datorer samt möjligheten att få extra hjälp och stöd.

I diagram C4 framgår att en hög andel både i högstadiet och gymnasiet är nöjda med lärare, undervisning och elevhälsan. När det kommer till skolmaten och skolmiljön är nöjdheten lägre, främst bland högstadieungdomar. Även vad gäller övriga aspekter om skolan syns en högre nöjdhet bland gymnasieungdomarna än högstadieungdomarna.

C4. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om... Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra"

I tabell C4a nedan görs en jämförelse med snittet i Dalarna. Här framgår att högsta-
dieungdomarna i Mora är mindre nöjda än snittet gällande flera aspekter, medan
gymnasieungdomarna är mer nöjda än regionsnittet med skolbiblioteket och skolma-
ten och i övrigt ungefär lika nöjda.

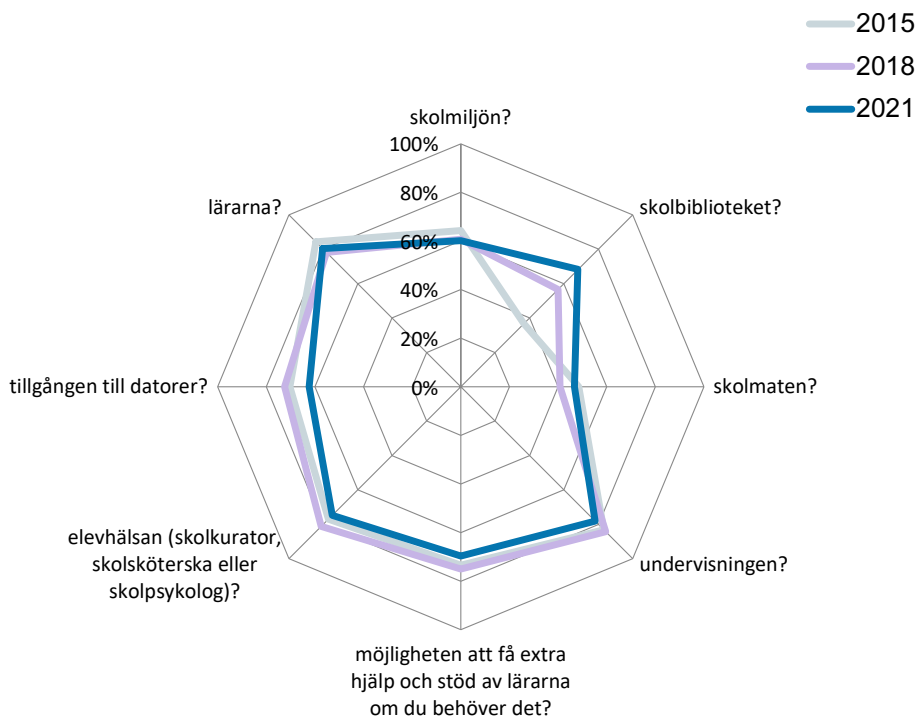
C4a. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...

Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra": Jämförelse med snittet i Dalarna

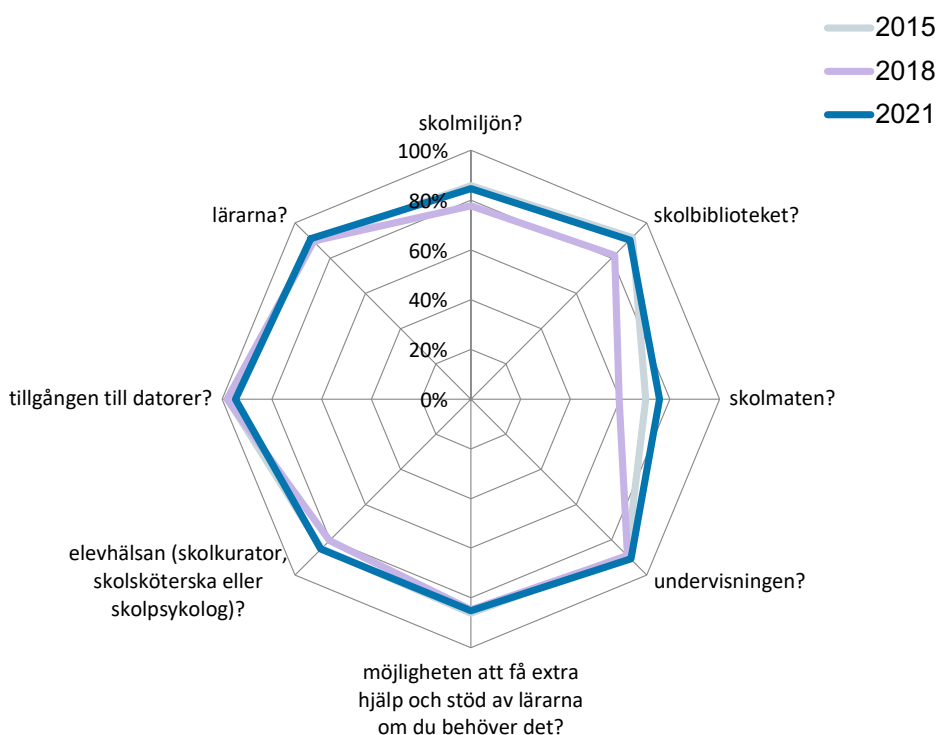
	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
skolmiljön?	60%	74%	85%	87%
skolbiblioteket?	68%	74%	90%	84%
skolmaten?	47%	44%	76%	61%
undervisningen?	78%	82%	91%	91%
möjligheten att få extra hjälp och stöd av lärarna om du behöver det?	70%	77%	85%	85%
elevhälsan (skolkurator, skolsköterska eller skolpsykolog)?	75%	78%	85%	85%
tillgången till datorer?	62%	85%	95%	95%
lärarna?	80%	82%	91%	92%

I flera av dessa frågor ligger nöjdheten på samma nivå som år 2018 för högstadiet. Nöjdheten har ökat något gällande skolbiblioteket och skolmaten och minskat något gällande tillgången till datorer, se diagram C4b. För gymnasiet är resultatet likt tidigare år, medan nöjdheten gällande skolmaten och skolbiblioteket har ökat något.

C4b. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...: högstadiet, Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra": Jämförelse över tid

C4c. Nu kommer några frågor om din skola. Vad tycker du om...: gymnasiet, Andel som svarat "mycket bra" eller "ganska bra" Jämförelse över tid

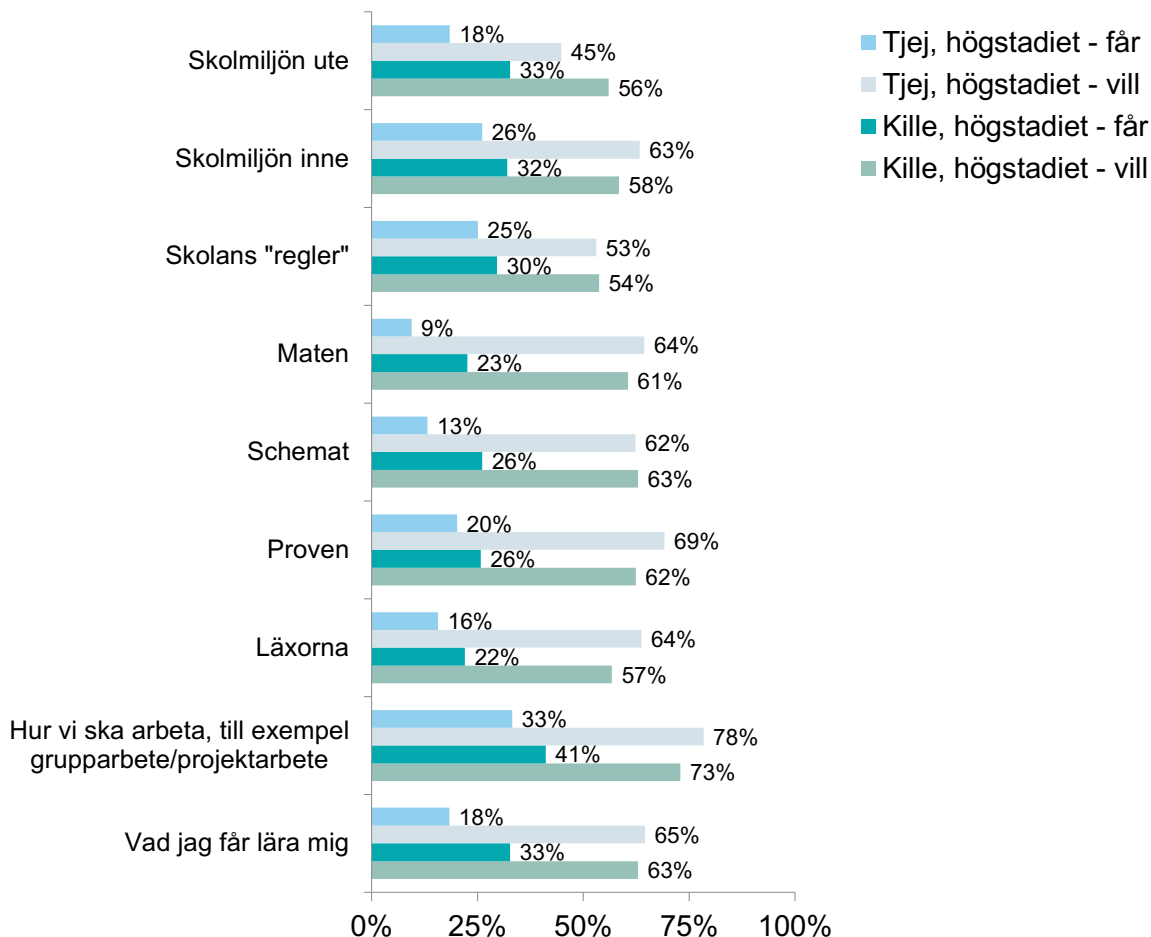
Elevinflytande

Lupp-enkäten innehåller ett antal frågor som rör elevinflytande. Ungdomarna svarade på frågor om hur mycket de skulle vilja vara med och bestämma i skolan och hur mycket de anser att de får vara med och bestämma i dagsläget. Skolverket påpekar att det finns ett tydligt samband mellan elevers möjlighet till delaktighet och inflytande samt kunskapsresultat och välmående i skolan. I en utredning från 2009¹ framgår det att ju mer inflytande en elev upplever att den har om en aspekt, desto mer positivt ser eleven på den aspekten i skolan. Med andra ord korrelerar möjligheter till inflytande med nöjdhet. I klassrummet är elevernas möjligheter att påverka beroende av lärarens inställning. Eleverådets möjlighet att påverka beslut som rör hela skolan beror på skolledningens inställning och vilka strukturer som finns för elevinflytande på skolan.²

I Mora ser vi att andelen unga som vill påverka är hög både i högstadiet (se diagram C5a) och gymnasiet (se diagram C5b på följande sida). Fördelningen mellan killar och tjejer som vill vara med och påverka är relativt jämn i flera frågor, men i många frågor vill fler tjejer än killar vara med och påverka. I högstadiet upplever fler killar än tjejer att de får vara med och påverka inom samtliga områden. I gymnasiet upplever fler tjejer än killar att de får vara med och påverka hur de ska arbeta i skolan. I övrigt upplever killar i högre grad än tjejer att de får vara med och påverka om flertalet aspekter.

Det område där flest ungdomar upplever att de får vara med och bestämma är hur de ska arbeta i skolan. Det område där minst antal ungdomar upplever sig få vara med och bestämma är skolmaten. Detta gäller både i högstadiet och på gymnasiet.

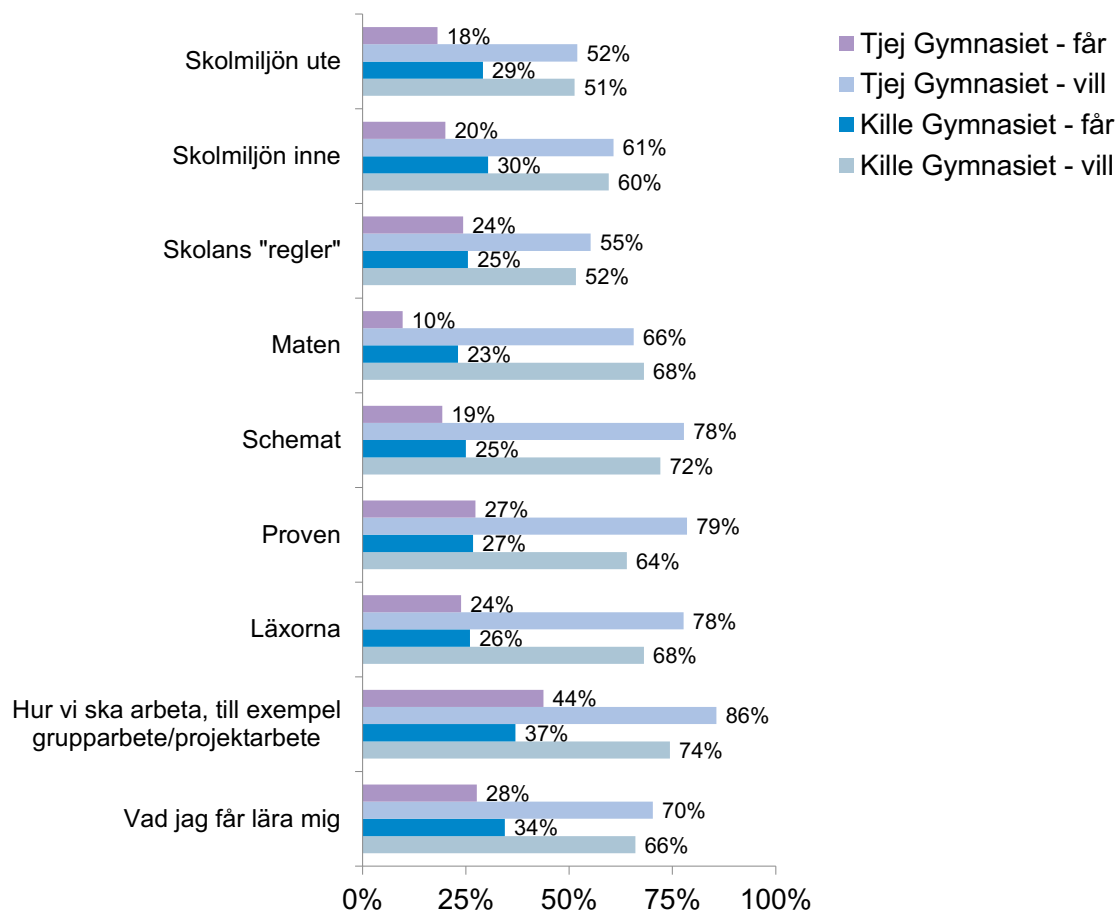
C5a. Högstadiet: Hur mycket eller lite vill/får du som elev vara med och bestämma om följande? Andel som svarat "väldigt mycket" eller "ganska mycket"

1 SOU 2009:64 Flickor och pojkar i skolan - hur jämställt är det?

2 Rädda Barnen 2008: Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan

C5b. Gymnasiet: Hur mycket eller lite vill/får du som elev vara med och bestämma om följande? Andel som svarat "väldigt mycket" eller "ganska mycket"

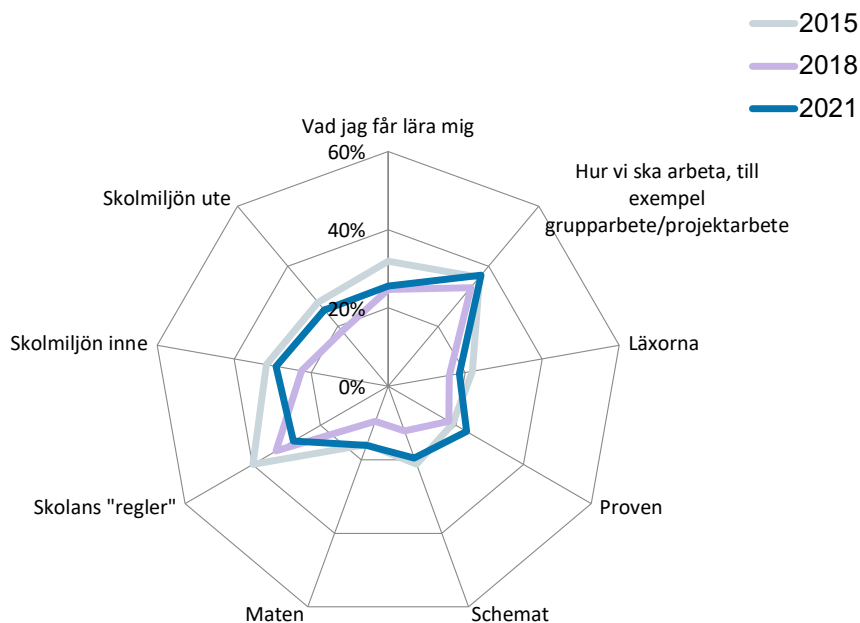
I tabell C5c redovisas andelen som upplever att de får vara med och bestämma i jämförelse med snittet i Dalarna. Gymnasieungdomarna i Mora svarar i något lägre grad än snittet att de får vara med och bestämma när det gäller flera saker i skolan. Skillnaden är störst när det kommer till proven. Högstadiungdomarna i Mora svarar däremot att de får vara med och bestämma i liknande utsträckning som snittet.

C5c: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande: Jämförelse med snittet i Dalarna

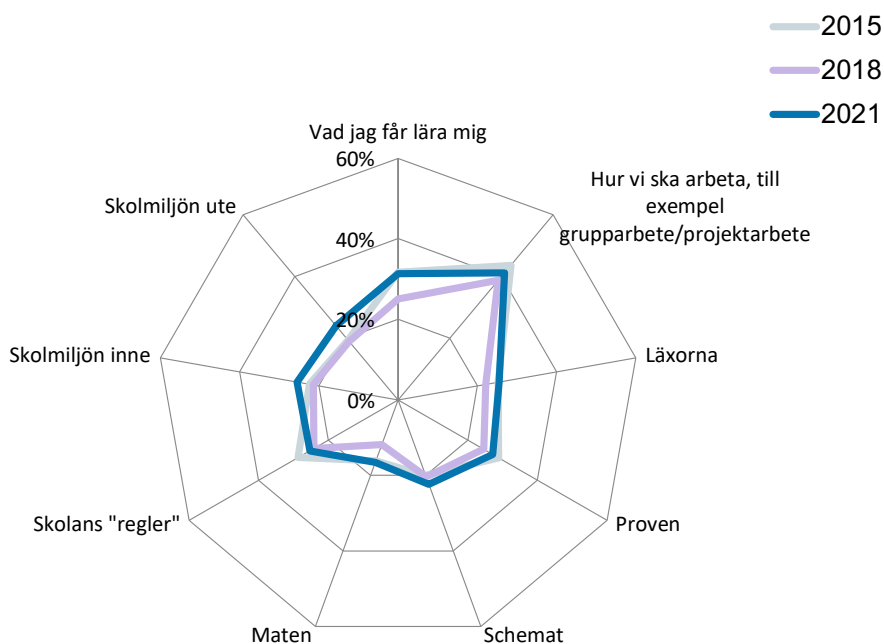
	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Vad jag får lära mig	26%	28%	31%	34%
Hur vi ska arbeta, till exempel grupparbete/projektarbete	37%	36%	41%	48%
Läxorna	19%	21%	26%	30%
Proven	23%	24%	27%	35%
Schemat	20%	21%	22%	24%
Maten	16%	19%	17%	17%
Skolans "regler"	28%	27%	25%	26%
Skolmiljön inne	29%	31%	25%	32%
Skolmiljön ute	25%	28%	24%	27%

Andelen i högstadiet som upplever att de får vara med att bestämma om olika saker i skolan har ökat i de flesta frågor sedan 2018. I frågan om skolans regler har andelen dock minskat något. På gymnasiet är det upplevda inflytandet mer stabilt över tid, men även här har andelarna ökat något i flera frågor.

C5d: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande: högstadiet, jämförelse över tid

C5e: Andel som upplever att de får vara med och bestämma om följande: gymnasiet, jämförelse över tid

Fördjupad analys om elevers trygghet och trivsel i skolan

I strategin "Hållbara Mora" finns som tidigare nämnts utvecklingsområde 6: "Ge barn och unga goda förutsättningar genom skolåren". Inom detta område finns bland annat insatsområden som handlar om att skapa en god lärandemiljö i skolan, att stärka elevdemokratiet och att tidigt identifiera elever som har svårigheter. Detta beskrivs även i Moras kommunplan för 2022, och i den finns bland annat riktade mål inom området trygghet och studiero i skolan.

Utöver detta finns det även ett mål i den regionala ungdomsstrategin för Dalarna som berör skolan: Mål 3 - Unga i Dalarna har förutsättningar att leva, studera och arbeta utifrån sina drivkrafter och styrkor, oavsett bostadsort.

Eftersom frågor som rör trivsel, trygghet och studiero i skolan är prioriterade områden för Mora kommun har frågor inom dessa områden analyserats fördjupat. Frågor som rör elevdemokratiet analyseras fördjupat i området "Politik och samhälle" på sidorna 60-61.

Trygghet och trivsel i Moras skolor

En förutsättning för att trivas, må bra och klara av skolarbetet är att få känna sig trygg i skolan. I detta avsnitt har vi sett att andelen som är nöjda totalt sett med skolan är hög - men det finns även en del utmaningar. Bland annat framkommer det att en relativt hög andel av högstadieungdomar, speciellt tjejer, rapporterar att mobbning, våld, rasism och sexuella trakasserier förekommer på skolan. Andelen har ökat över tid. I avsnittet om trygghet på sida 65 kan vi se att en stor andel ungdomar svarar att de är trygga i skolan - men att högstadietjejer känner sig något mindre trygga.

Vad är det som samvarierar med ungdomarnas upplevelser av trivsel och trygghet i skolan? Jo, när frågorna analyseras fördjupat ser vi att det finns flera frågor som samvarierar i Mora. De tydligaste sambanden rör frågor om utsatthet, hälsa, förekomst av problem på skolan och nöjdhet med olika aspekter i skolan.

De ungdomar som är mindre trygga i skolan och som inte trivs med stämningen svarar i högre grad än övriga att de utsatts för mobbning det senaste halvåret. Bland de som är otrygga och inte trivs svarar 73 % att de utsatts för mobbning, motsvarande andel bland övriga ungdomar är 27 %.

De som är otrygga och som inte trivs med stämningen rapporterar även i högre grad att olika problem förekommer på skolan - som rasism, mobbning, våld och sexuella trakasserier.

Det finns en tydlig koppling mellan utsatthet och trygghet i skolan. Även med hälsa - de ungdomar som mår sämre trivs i lägre grad och är mindre trygga i skolan

Det finns även väldigt tydliga samband med hälsa. De som är mindre trygga i skolan och som trivs i lägre grad svarar även i lägre utsträckning än övriga ungdomar att de mår

bra. De har även i klart högre grad regelbundna psykiska och somatiska symtom. Till exempel svarar 67 % av de som är mindre trygga och som trivs i lägre grad att de stressar varje dag, jämfört med runt 20 % bland övriga ungdomar.

Det framgår även att unga med någon form av funktionsnedsättning i lägre grad än övriga svarat att de är trygga och trivs med stämningen i skolan.

Utöver dessa samband är det även tydligt att de som är mindre trygga i skolan även är mindre nöjda med de flesta aspekter av skolan - bland annat med skolmiljön, skolmaten, undervisningen och möjligheten att få hjälp. De som är mindre trygga och i lägre grad trivs med stämningen upplever även i lägre grad än andra, att de får vara med och bestämma om olika saker. Det finns alltså även ett samband mellan trygghet och trivsel samt upplevt elevinflytande.

De framgår även att de ungdomar som trivs och är trygga i skolan i lägre grad än övriga svarar att de tror de kommer flytta från kommunen.

Trygghet och trivsel är komplexa frågor

Sambandsanalyserna visar att frågor som rör trygghet och trivsel i skolan inte är enkla frågor utan att det är komplext och samvarierar med många olika frågor. Det som däremot är väldigt tydligt är att trygghet och trivsel hänger starkt ihop med förekomsten av problem på skolorna (rasism, mobbning, våld, sexuella trakasserier) och att det hänger ihop med att själv ha blivit utsatt för mobbning. Att få bukt med denna sorts problem på skolorna rekommenderas således för att kunna öka tryggheten och trivseln på skolorna i Mora.

I en nyligen publicerad studie av Stiftelsen Tryggare Sverige undersöker man hur tryggheten på skolor kan ökas genom situationell brottsprevention. Där framgår det att många av insatserna för att öka tryggheten på skolorna på olika sätt handlar om att stärka det sociala bandet mellan just eleven och personalen¹. Det viktiga enligt studien är att arbeta med att öka gemenskapen mellan användarna i skolan, skapa en positiv kultur som främjar prosociala normer, att införa medskapande processer och korta kontaktvägar samt säkerställa att den fysiska miljön i skolan är god och stöttar i det brottspreventiva arbetet.

Även i en studie av Skolforskningsinstitutet från 2021 som handlar om främjande av studiero, framgår det att relationerna mellan vuxna och elever ska vara i fokus². Det som även är viktigt för en ökad studiero, som även kan leda till ökad trivsel och trygghet, är bland annat att eleverna känner sig delaktiga, att det ska finnas tydliga strukturer och förväntningar, att arbetsätten anpassas utifrån eleverna och att läraren bemöter och uppmuntrar beteenden som i sin tur leder till en positiv miljö i klassrummen.

¹ Stiftelsen Tryggare Sverige 2021: Trygghet i skolan

² Skolforskningsinstitutet 2021 - Främja studiero i klassrummet

D. Politik och samhälle

I aktuell forskning både i Sverige och andra demokratier finns det oenigheter om ungas engagemang. En del menar att demokratin är hotad och att unga tappat både intresset och tron på möjligheten att påverka. Andra menar istället att unga är mer missnöjda och kritiska till dagens traditionella former för inflytande, och att det nödvändigtvis inte bör ses som ett hot.¹

Vad som dock framkommer är att man inte kan se skillnader mellan äldre och unga avseende intresse för politik och samhälle. Däremot röstar unga i mindre utsträckning än äldre och en mindre andel unga uppger att de är medlemmar eller aktiva i politiska partier eller föreningar. Fler unga uppger dock att de deltar i andra politiska aktiviteter, exempelvis demonstrationer. Jämfört med äldre är ungas engagemang mer individualiserat och många väljer bort organiserade aktiviteter. Slutsatsen enligt flera nya studier är att unga inte är mindre politiskt aktiva än äldre, däremot deltar de på andra sätt.²

Förutsättningarna för unga att delta och påverka är även ofta sämre på grund av bland annat ålder, utbildning och erfarenhet. Trösklarna för deltagande kan vara högre då unga ofta har ett svagare politiskt kapital jämfört med vuxna.³ För att sänka trösklarna för engagemang bland unga är det bland annat viktigt att det finns kontaktytor mellan unga och organisationer samt att unga har kunskap om olika vägar att kanalisera samhällsengagemang.⁴ Samhället och kommunen får därför en väldigt viktig roll i att stötta unga i dessa frågor.

"Är inte så insatt men jag tror att om man hade vetat om vilka beslut kommunen gör osv så hade man velat ändra något"

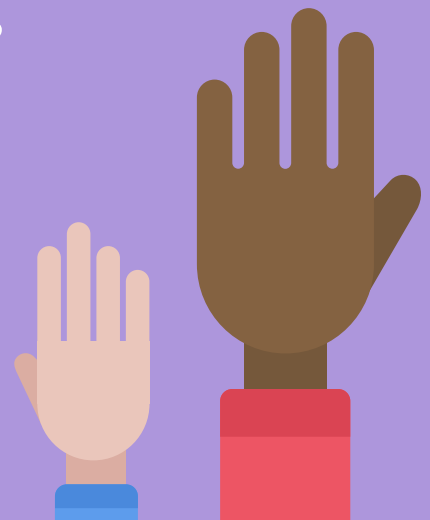
- Tjej i gymnasiet svarar på frågan om vad Mora borde veta för att göra kommunen bättre för unga

¹ SOU 2016:5 "Låt fler forma framtiden" del A

² MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

³ SKL 2014: Ungas inflytande och delaktighet

⁴ MUCF 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang

Intresse för olika frågor

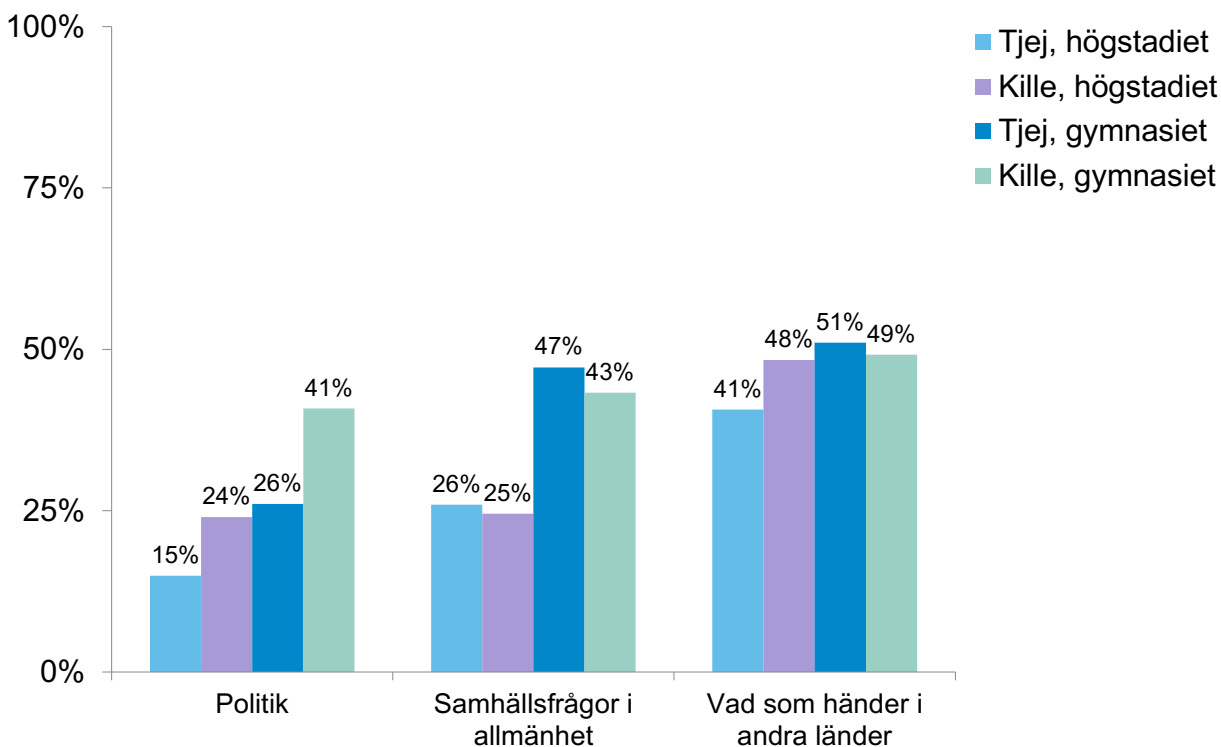
Ungdomarna i Mora svarade på frågor om hur intresserade de är av politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder, se diagram D1 nedan. Är man intresserad är också sannolikheten större att man engagerar sig aktivt i samhället.¹

Killar i gymnasiet är i högre grad än övriga intresserade av politik. 41 % av gymnasiekillarna svarar att de är intresserade av detta, medan motsvarande andel bland gymnasietjejerna och högstadieungdomarna är mellan 15-26 %. När det kommer till intresset för samhällsfrågor är högstadieungdomarna tydligt mindre intresserade än gymnasieungdomarna.

Jämfört med regionsnittet är ungdomarna i Mora ungefär lika intresserade av de olika frågorna, se tabell D1a. Jämfört med år 2018 har intresset för samtliga områden minskat. Allra mest har intresset för politik minskat, se diagram D1b på nästa sida.

D1. Hur intresserad är du av följande?

Andel som svarat "mycket intresserad" eller "ganska intresserad"

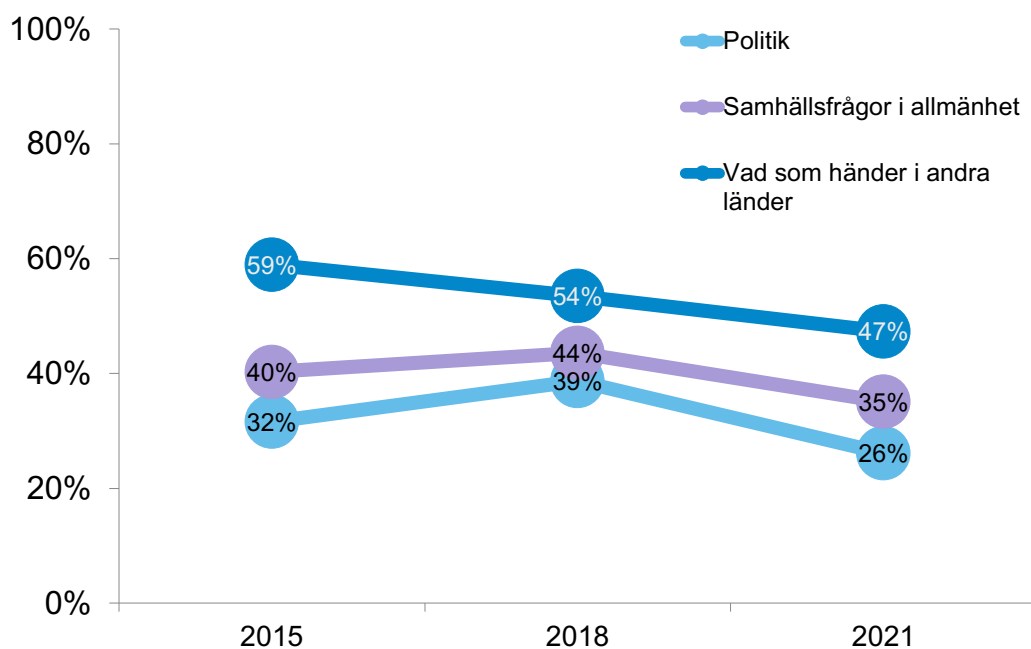

D1a. Andelen som är mycket eller ganska intresserade av följande: Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Politik	20%	21%	33%	34%
Samhällsfrågor i allmänhet	25%	27%	46%	45%
Vad som händer i andra länder	45%	46%	50%	50%

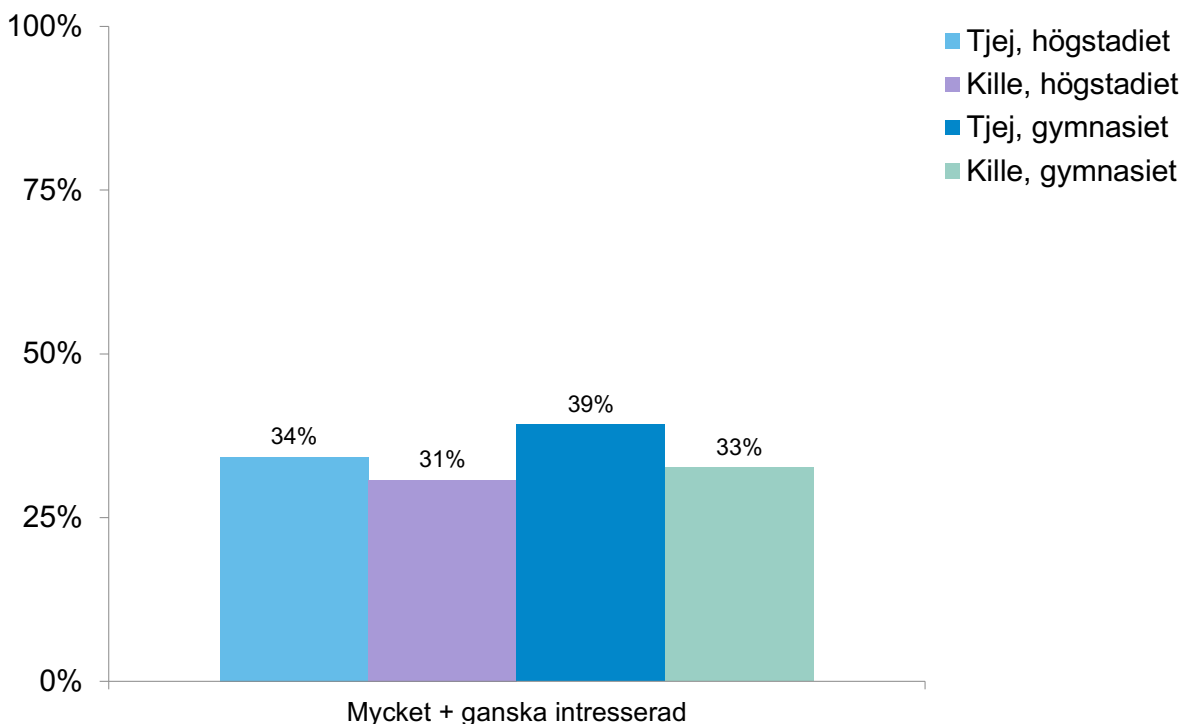
¹ Amnå mfl. 2016

D1b. Andelen som är mycket eller ganska intresserade av följande: Jämförelse över tid

I Dalarnas Lupp-enkät ställdes även en regional fråga om intresse för frågor som rör klimat och miljö. Tjejer svarar i något högre grad än killar att de är intresserade av dessa frågor. Gymnasietjejer uppger i högst grad att de är intresserade av frågor som rör klimat och miljö.

D1c. När det gäller frågor som rör klimat och miljö är jag:

Vid en jämförelse med Dalarnas regionsnitt framgår det att resultatet är liknande, men att gymnasieungdomar i Mora i något lägre grad svarar att de är intresserade av frågor som rör klimat och miljö, se tabell D1d .

D1d. Andelen som är mycket eller ganska intresserade av frågor som rör klimat och miljö: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högskolan	Dalarna högskolan	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
32%	31%	36%	39%

Aktivt samhällsengagemang

Formerna för det politiska engagemanget bland unga har som tidigare nämnts förändrats under senare år. Antalet unga som väljer att bli medlemmar i politiska partier och som är engagerade i de traditionella folkrörelseorganisationerna har minskat. Tidigare nämndes även att det inte nödvändigtvis behöver vara något negativt, men denna utveckling leder samtidigt till att färre unga får erfarenheter av den representativa demokratis beslutsprocesser, som exempelvis gemensamt beslutsfattande. Dessa erfarenheter är viktiga och ses som bidragande till känslan av delaktighet, tillhörighet och ansvarstagande.¹ Dock innebär förändringarna i formerna för engagemang att vi troligtvis på sikt kommer att behöva anpassa det politiska systemet till dessa förändrade omständigheter.²

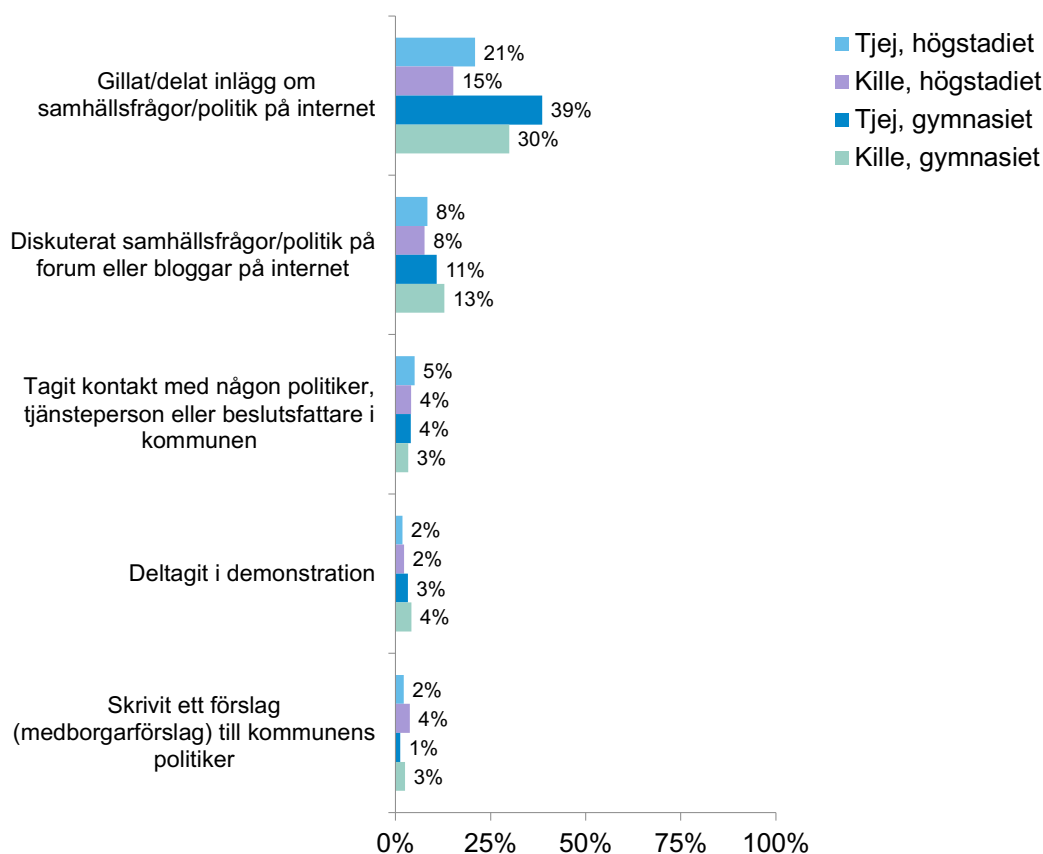
I Lupp-enkäten ställs inte någon fråga om politiskt engagemang i partier, men däremot finns det en fråga om huruvida ungdomarna gjort någon aktiv politisk handling under det senaste året.

Vad som framgår i diagram D2 är att störst andel av ungdomarna har gillat eller delat ett inlägg om samhällsfrågor eller politik på internet. Fler gymnasieungdomar än högskoleungdomar har gjort detta. Vidare svarar 11-13 % av gymnasieungdomarna att de diskuterat samhällsfrågor/politik på internet. Motsvarande andel bland högskoleungdomarna är 8 %. De andra handlingarna är klart mindre vanliga. Till exempel har en andel om totalt 3-5 % tagit kontakt med någon politiker/tjänsteperson eller beslutsfattare i kommunen.

¹ Kommittédirektiv 2014:111. Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet

² MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

D2. Under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? Andel som svarat "ja"

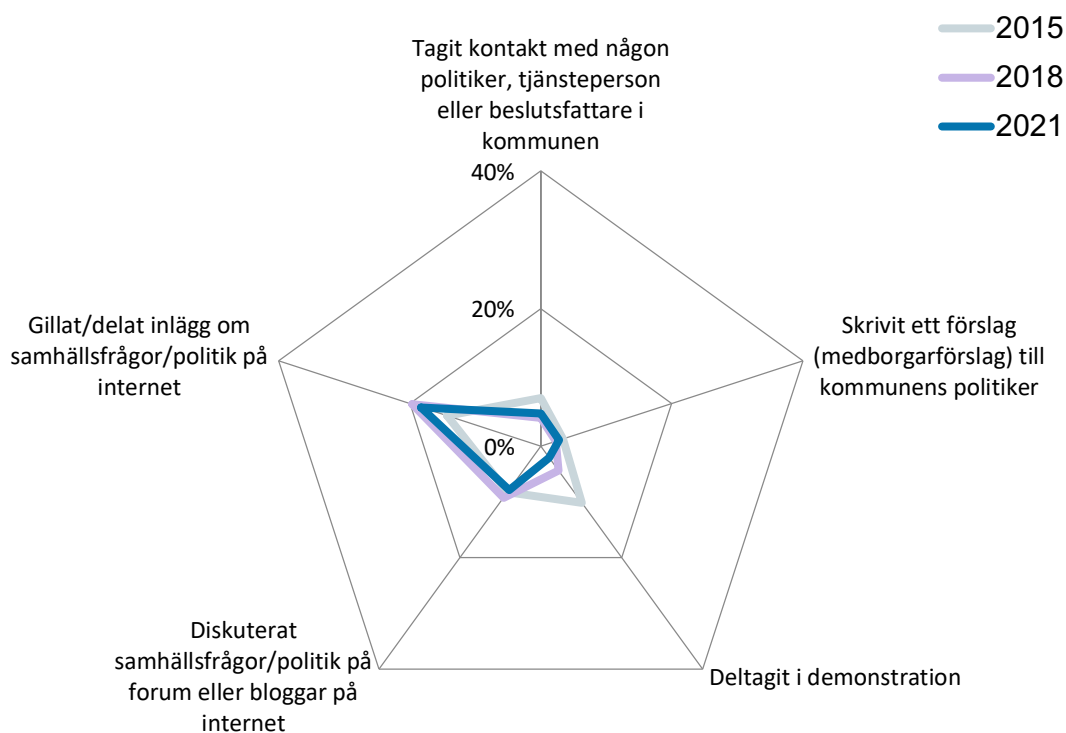
I jämförelse med regionsnittet ser resultatet för Mora väldigt lika ut. Högstadiungdomarna har i något lägre utsträckning gillat/delat inlägg om samhällsfrågor/politik på internet.

D2a. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: Jämförelse med snittet i Dalarna

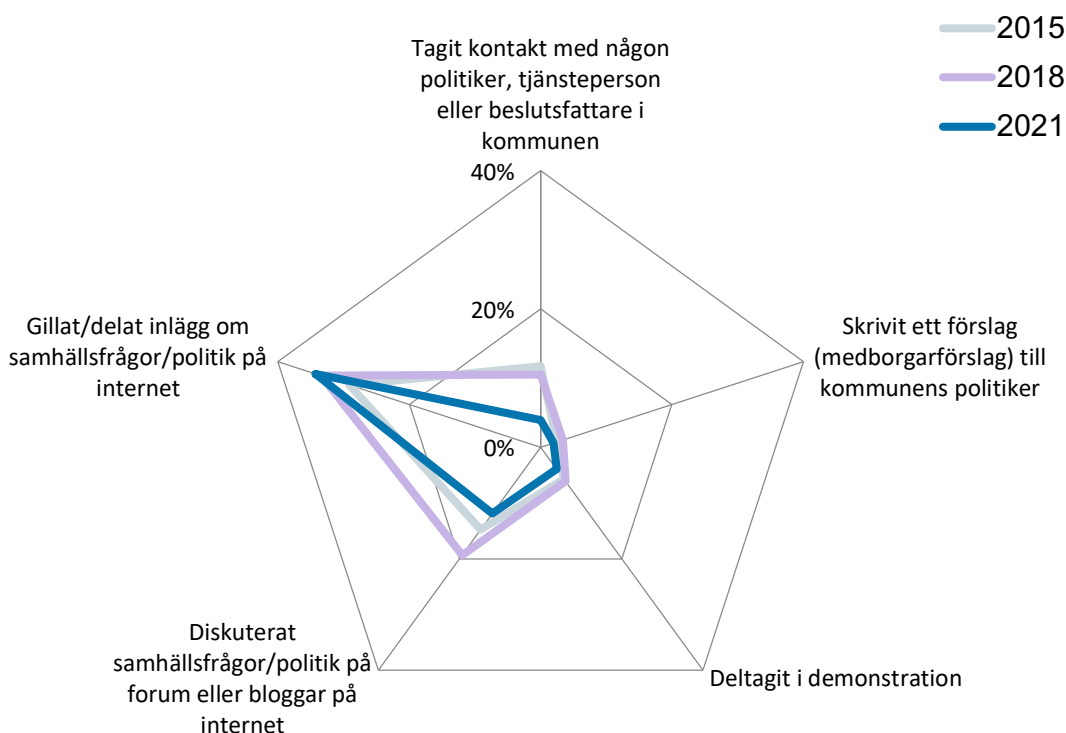
	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Tagit kontakt med någon politiker, tjänsteman eller beslutsfattare i kommunen	5%	4%	4%	5%
Skrivit ett förslag (medborgarförslag) till kommunens politiker	3%	4%	2%	2%
Deltagit i demonstration	2%	3%	4%	3%
Diskuterat samhällsfrågor/politik på forum eller bloggar på internet	8%	8%	12%	12%
Gillat/delat inlägg om samhällsfrågor/politik på internet	18%	22%	34%	35%

På högstadiet kan vi i diagram D2b se att årets resultat är på samma nivå som år 2018. På gymnasiet har andelen som har diskuterat samhällsfrågor eller politik online och tagit kontakt med politiker/tjänstepersoner minskat sedan år 2018, se diagram D2c.

D2b. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: högstadiet, jämförelse över tid

D2c. Andel som gjort följande de senaste 12 månaderna: gymnasiet, jämförelse över tid

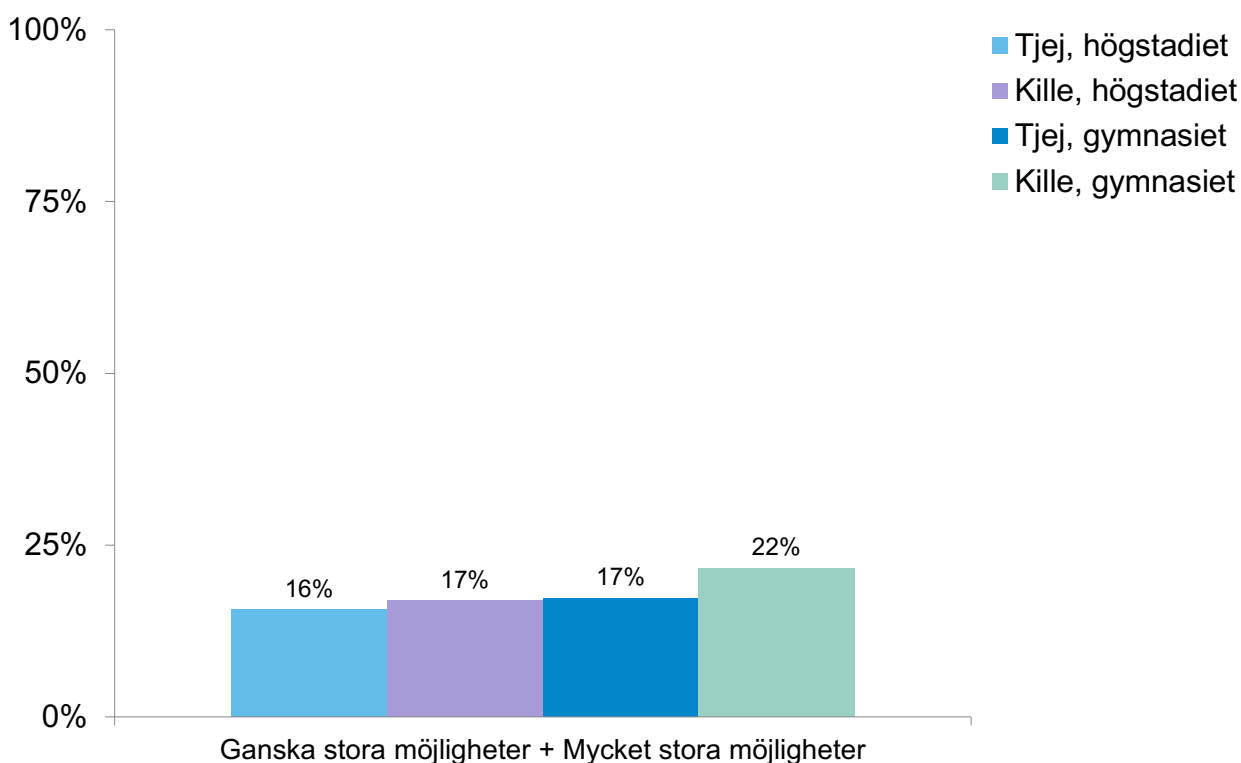
Möjligheter att påverka

En viktig faktor för att kunna öka ungas delaktighet i kommunen och samhället är att unga faktiskt ser att de har möjligheter att få sin röst hörd. När unga får inflytande över sin vardag och görs delaktiga i det lokala samhället skickas samtidigt signaler om att ungas röster tas på allvar och att det är möjligt att påverka i olika frågor, vilket främjar framtida politiskt deltagande.¹

Killar på gymnasiet i Mora ser något mer positivt än övriga på sina möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. 45 % av högstadieungdomarna och 53 % av gymnasieungdomarna svarar "vet ej" på denna fråga, vilket är bra att vara medveten om när man läser diagrammet.

Resultatet för Mora är likt regionsnittet i denna fråga, se tabell D3a nedan.

D3. Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? Andel som svarat "mycket stora" eller "ganska stora" möjligheter

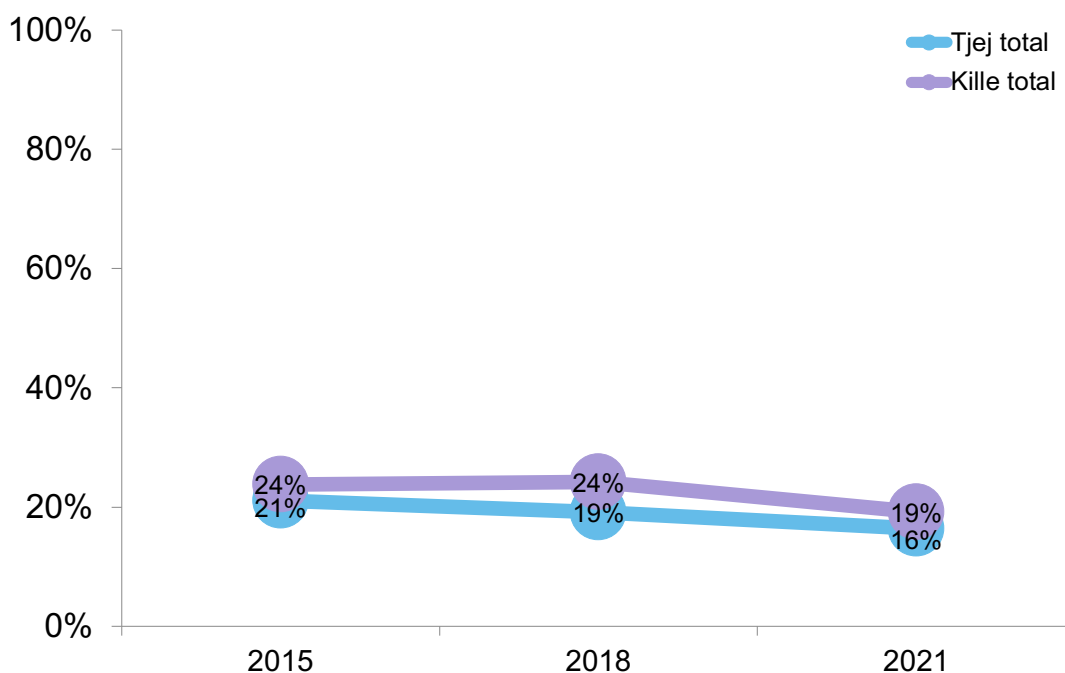
D3a. Andel som ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
17%	19%	20%	19%

¹ MUCF 2019: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå

Vid en jämförelse över tid framkommer det att andelen killar som ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter att påverka har minskat sedan år 2018. Andelen tjejer som ser sig ha möjligheter att påverka är ungefär densamma.

D3b. Andel som ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter: Jämförelse över tid

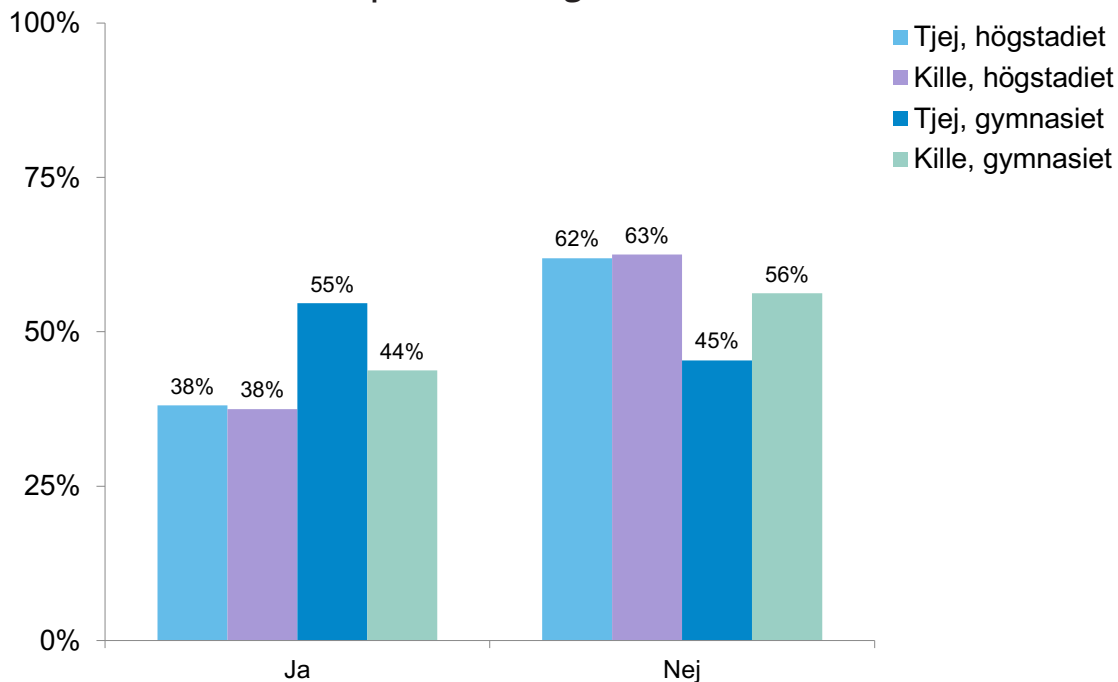
Vill vara med och påverka

Ungdomarna svarade på en fråga om huruvida de vill vara med och påverka i frågor i kommunen. I denna fråga framgår att andelen gymnasieungdomar som vill påverka är högre än andelen högstadieungdomar, se diagram D4 på följande sida. Gymnasietjejer uppger i högst grad (55 %) att de vill vara med och påverka.

Högstadieungdomarna i Mora vill vara med och påverka vad som händer i kommunen i liknande utsträckning som snittet för Dalarna, se tabell D4a. Gymnasieungdomarna i Mora vill däremot vara med och påverka i högre grad än snittet.

I diagram D4b på följande sida framkommer att andelen killar och tjejer som vill påverka i kommunen har minskat sedan år 2018 men är på en liknande nivå som år 2015.

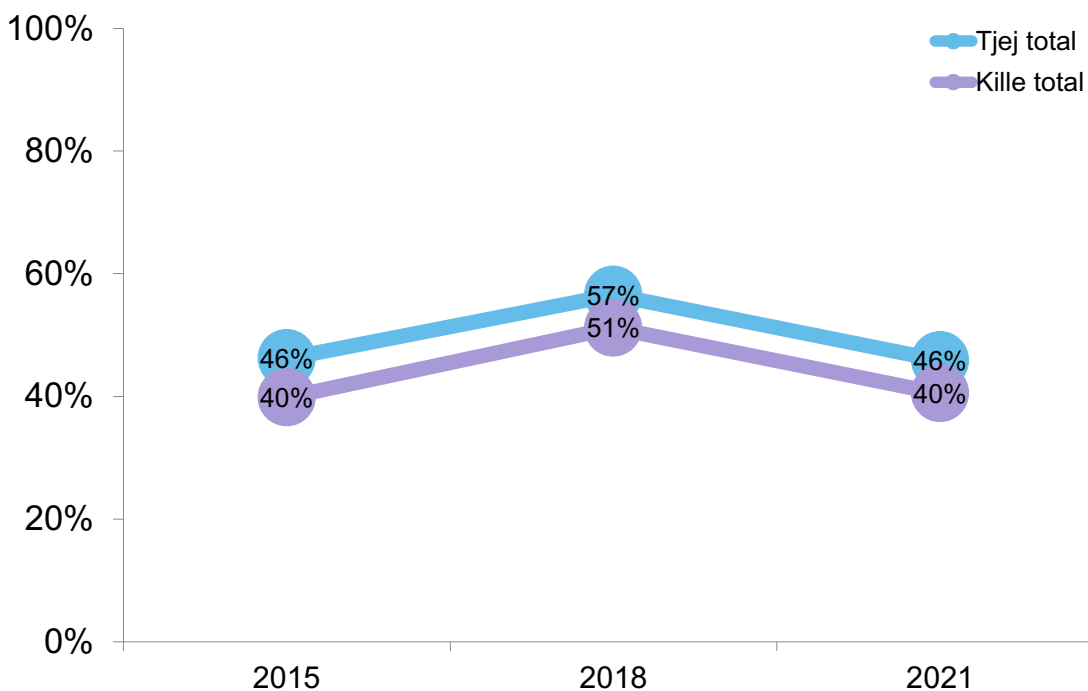
D4. Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?

D4a. Andel som vill påverka i kommunen: Jämförelse med snittet i Dalarna

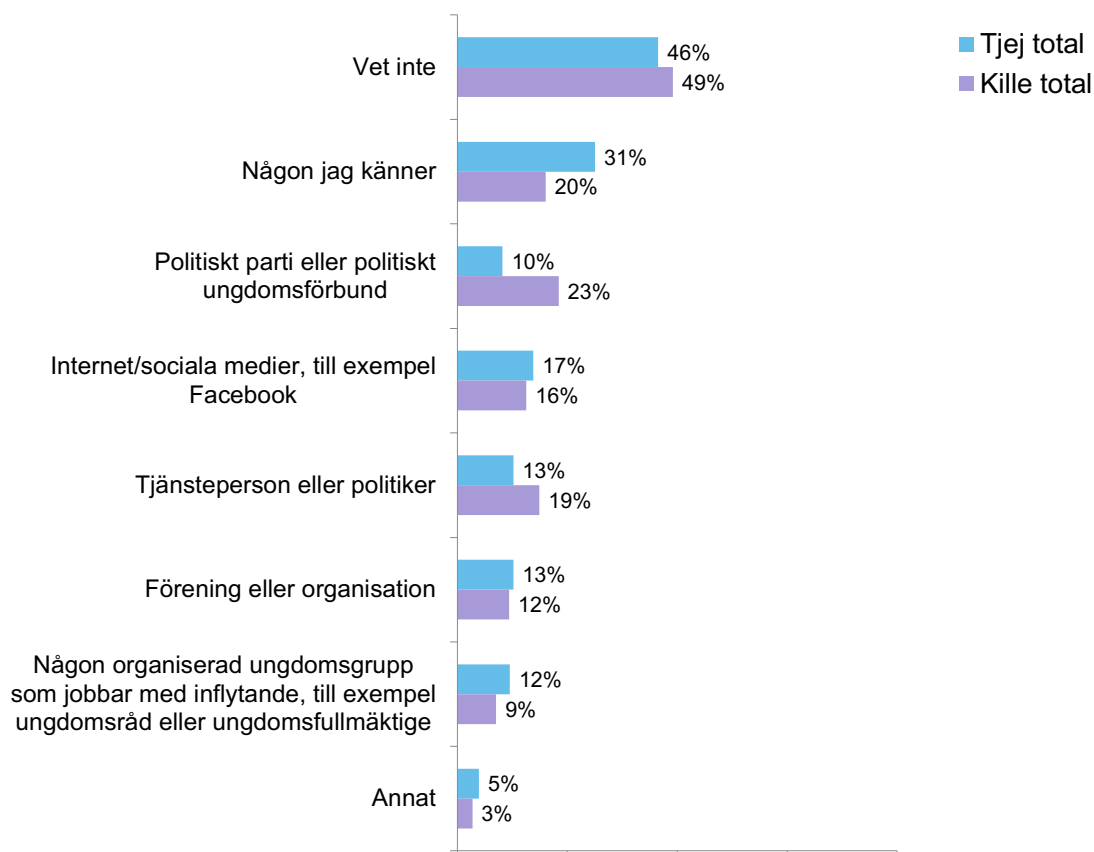
Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
38%	36%	50%	44%

D4b. Andel som vill påverka i kommunen: Jämförelse över tid

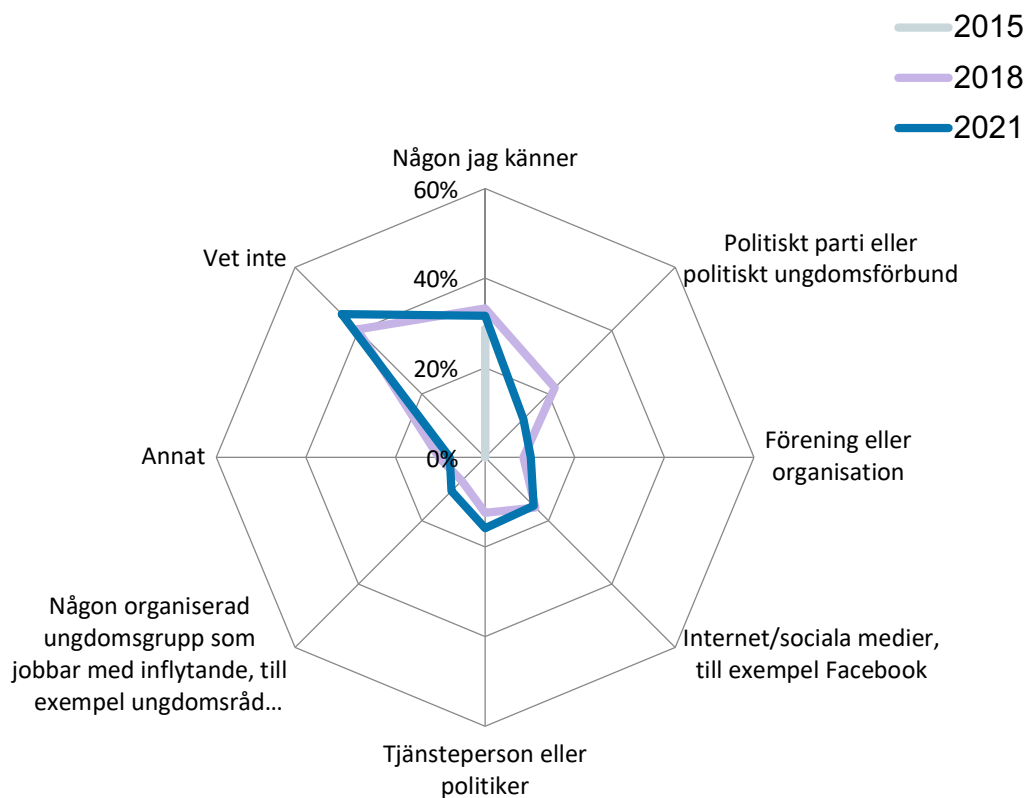
De som svarade att de vill påverka i kommunen fick en följdfråga gällande vem de skulle vända sig till om de ville påverka något. 49 % av killarna och 46 % av tjejerna svarar att de inte vet vart de skulle vända sig. Därefter svarar störst andel av killarna att de skulle vända sig till ett politiskt parti eller ungdomsförbund, medan tjejerna skulle vända sig till någon de känner. Fler killar (19 %) än tjejer (13 %) skulle vända sig till en tjänsteperson eller politiker.

D4c. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun? Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka

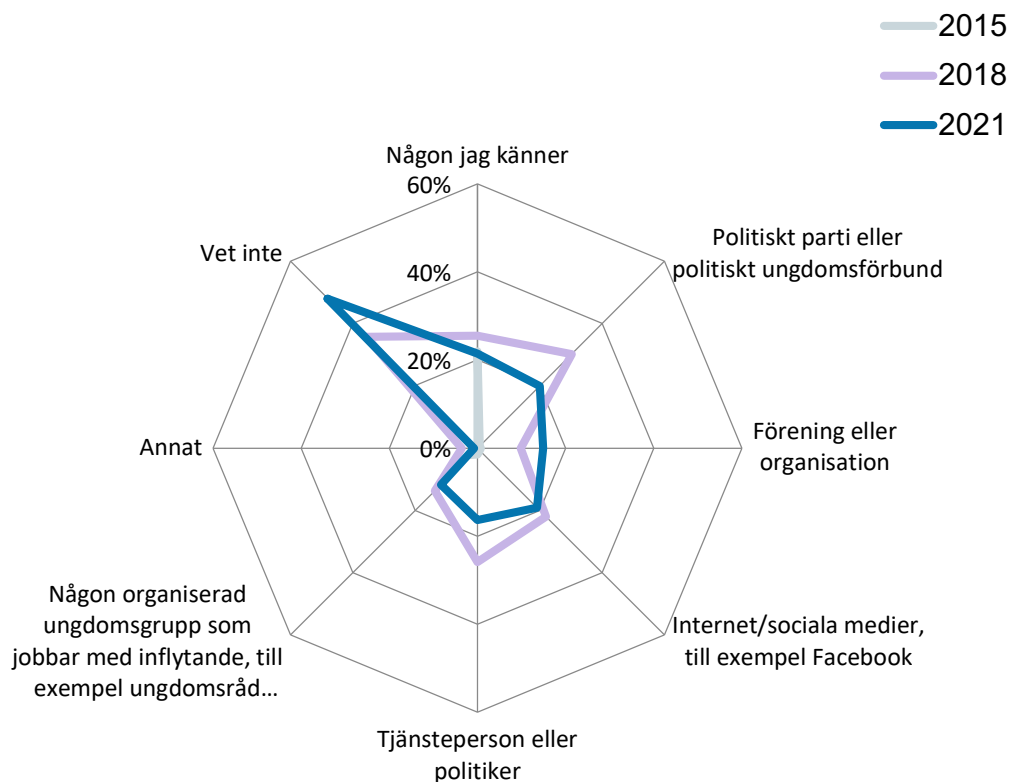

Vid en jämförelse över tid kan vi bland annat se att andelen ungdomar som skulle vända sig till ett politiskt parti har minskat sedan år 2018, se diagrammen D4c_1 och D4c_2 på nästa sida. På gymnasiet har även andelen som skulle vända sig till en tjänsteperson eller politiker minskat, medan andelen som skulle vända sig till en förening eller organisation har ökat något. Även andelen som inte vet vart de skulle vända sig har ökat sedan år 2018.

**D4c_1. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka: högstadiet, jämförelse över tid**

**D4c_2. Till vem eller vart vänder du dig om du vill påverka något i din kommun?
Besvarades endast av de som svarat att de vill påverka: gymnasiet, jämförelse över tid**

D4d. Vad vill du påverka?

Ungdomarna som svarade att de vill påverka kunde även i fritext ta upp vilken typ av frågor de skulle vilja påverka. Många kommenterar sådant som rör skolan, till exempel skolsystemet, organiseringen av skolan, skolmaten och mängden läxor/prov. Många vill påverka fritidsaktiviteter och utbudet i Mora. Busstider och busskurer nämns också av flera. Det finns också några som kommenterar att de tycker att ungdomar borde ha mer inflytande i allmänhet. Viljan att påverka parkeringar, jämställdhet, strategier för att minska våld och kränkningar i samhället nämns också. Ytterligare saker som nämns av enstaka unga är bland annat bensinpriserna, infrastruktur, fördelning av budget och idrottsarenor i kommunen.

"Epa parkering så folk slipper bli sura på oss när vi existerar."

– Kille, gymnasiet

"Hur det ser ut på fritiden med aktiviteter, jag tycker verkligen Mora borde satsa mer på oss som inte är sportintresserade. Jag förstår att ni inte kommer tjäna lika mycket pengar på oss som inte sportar, men inte vill ni väl att vi ska bli hemmasittare"

–Tjej, gymnasiet

"Mycket mer fritid och saker att göra och bättre skolmat"

– Kille, högstadiet

"Jag vill påverka de rådande busstiderna, så som att fler bussar ska gå under kväll och natt. Bussen ska nå fler busskurer under morgonen"

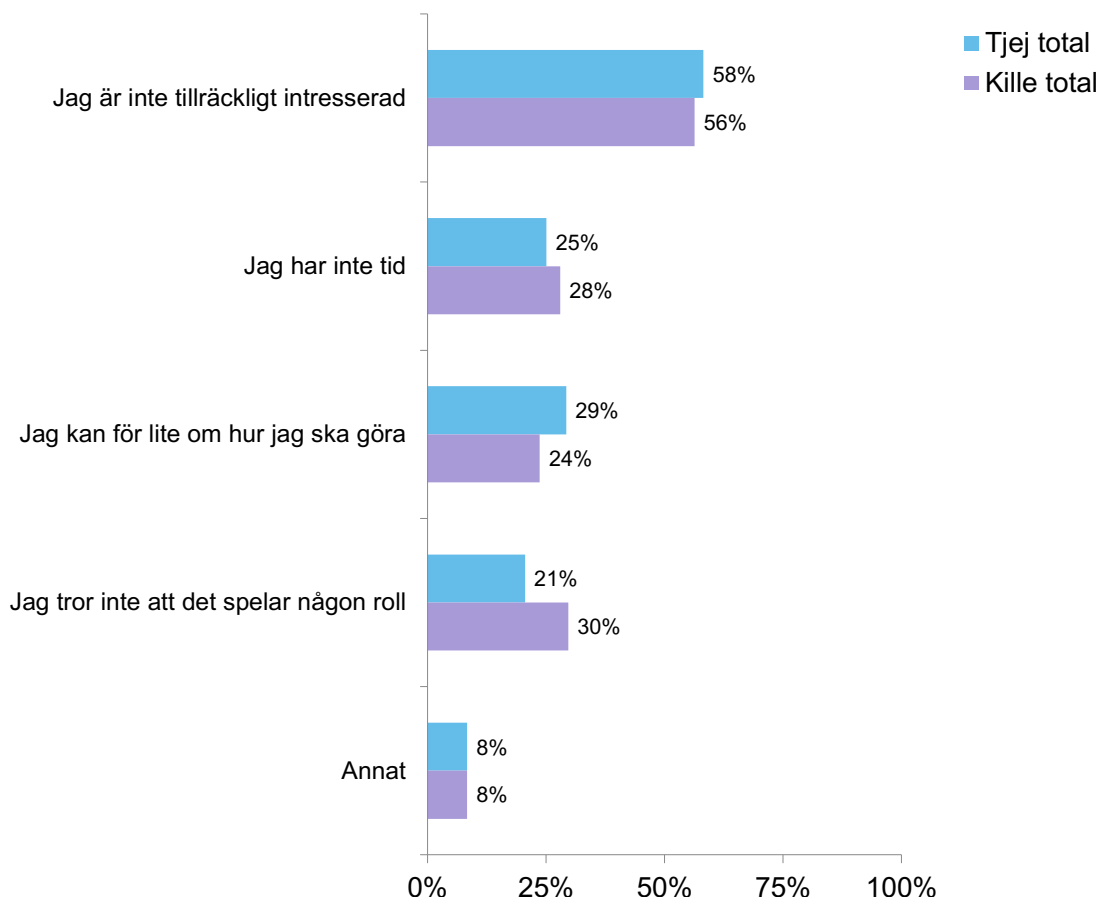
–Tjej, högstadiet

De som inte vill påverka

De som på fråga D4 svarade att de inte vill vara med och påverka i kommunen fick svara på en fråga om varför de inte vill det, se diagram D4f nedan.

Högst andel, nästan 60 %, svarar att de inte är tillräckligt intresserade. 25 % av tjejerna och 28 % av killarna svarar att de inte har tid. 29 % av tjejerna och 24 % av killarna svarar vidare att de kan för lite om hur de ska göra. En större andel killar än tjejer tror att det inte spelar någon roll.

D4f. Vilken eller vilka är anledningarna till att du inte vill vara med och påverka? Besvarades endast av de som svarat att de inte vill påverka

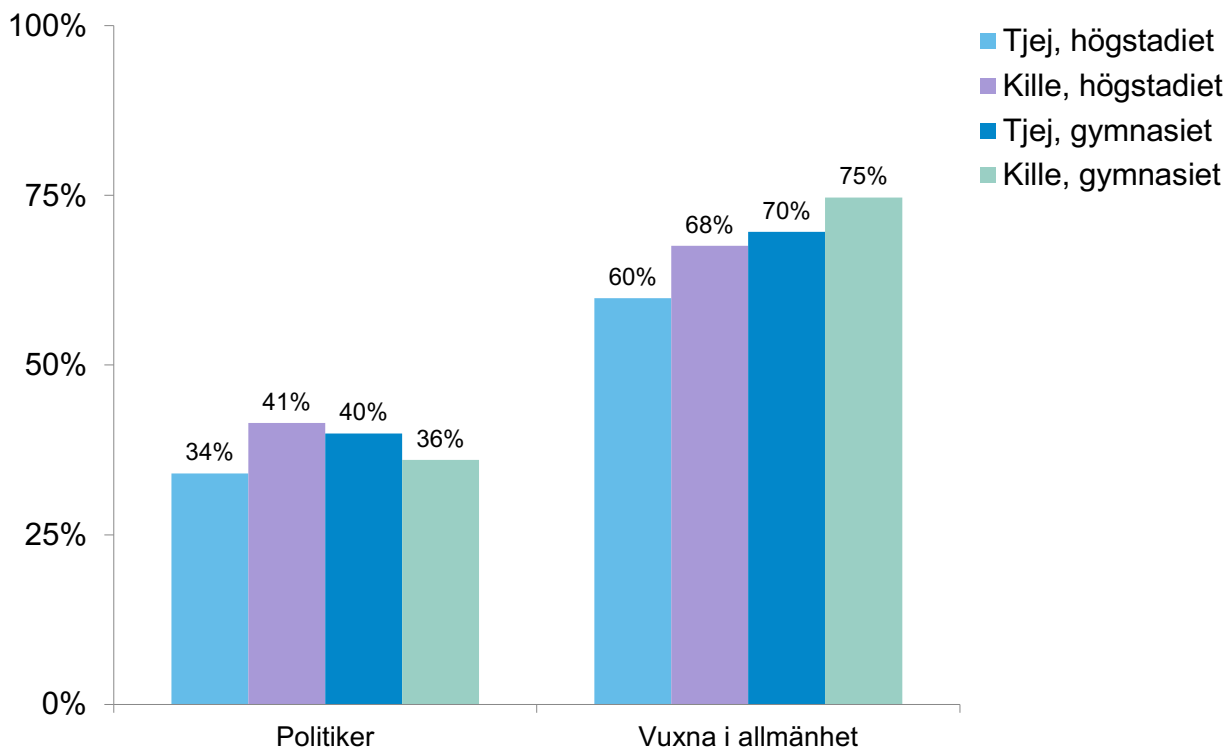

Förtroende för vuxna och politiker

Ungdomarna svarade på en fråga om hur stort förtroende de har för vuxna i allmänhet och en fråga om hur stort förtroende de har för politiker. 67 % svarar att de har ett högt förtroende för vuxna i allmänhet. Förtroendet för politiker är däremot lägre, 37 %. Gymnasieungdomarna har ett högre förtroende för vuxna i allmänhet än högstadieungdomarna. Förtroendet är lägst bland tjejer i högstadiet, och högst bland killar i gymnasiet. Vad gäller politiker är förtroendet totalt sett på samma nivå i högstadiet och gymnasiet. Högstadietj tjejerna har dock ett lägre förtroende än högstadiekillarna, medan gymnasiekillarna har ett lägre förtroende än gymnasietj tjejerna.

I jämförelse med snittet i Dalarna framgår det att ungdomarna i Mora har ett liknande förtroende för både politiker och vuxna i allmänhet som snittet (se tabell D5a på följande sida), förutom bland högstadieungdomar i Mora som har ett lägre förtroende för politiker än snittet. Årets resultat är på en liknande nivå som år 2018.

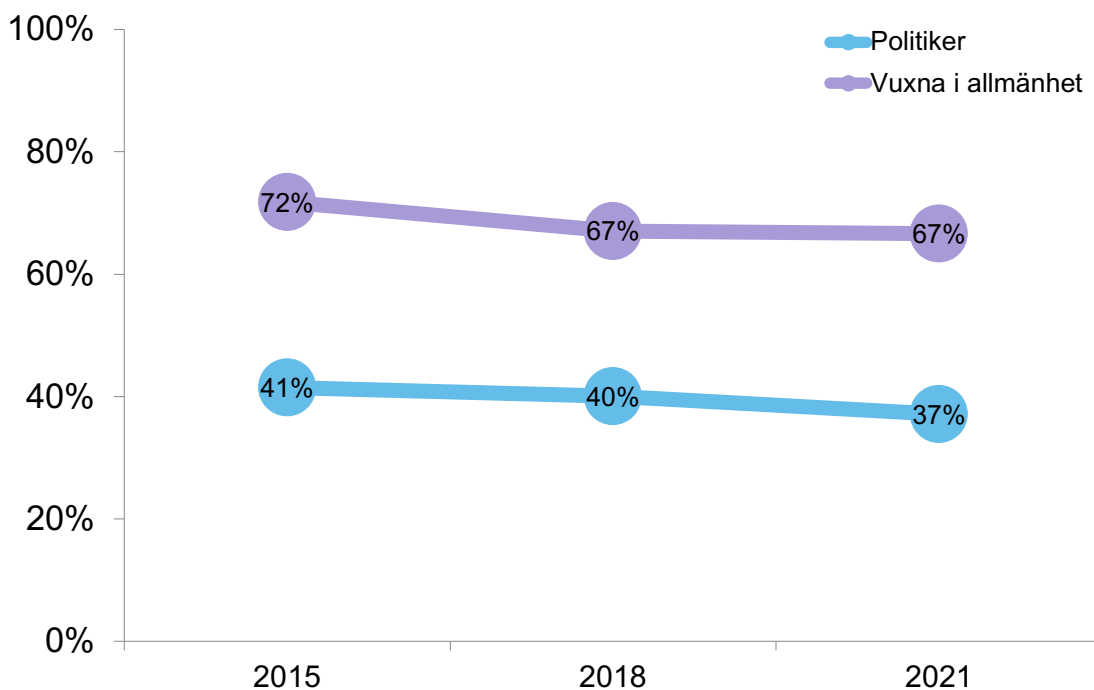
**D5. Hur stort eller litet förtroende har du för följande vuxna personer?
Andel som svarat "mycket stort" eller "ganska stort"**

**D5a. Andel med stort eller ganska stort förtroende för vuxna och politiker.
Jämförelse med snittet i Dalarna**

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Politiker	37%	45%	37%	35%
Vuxna	63%	66%	71%	68%

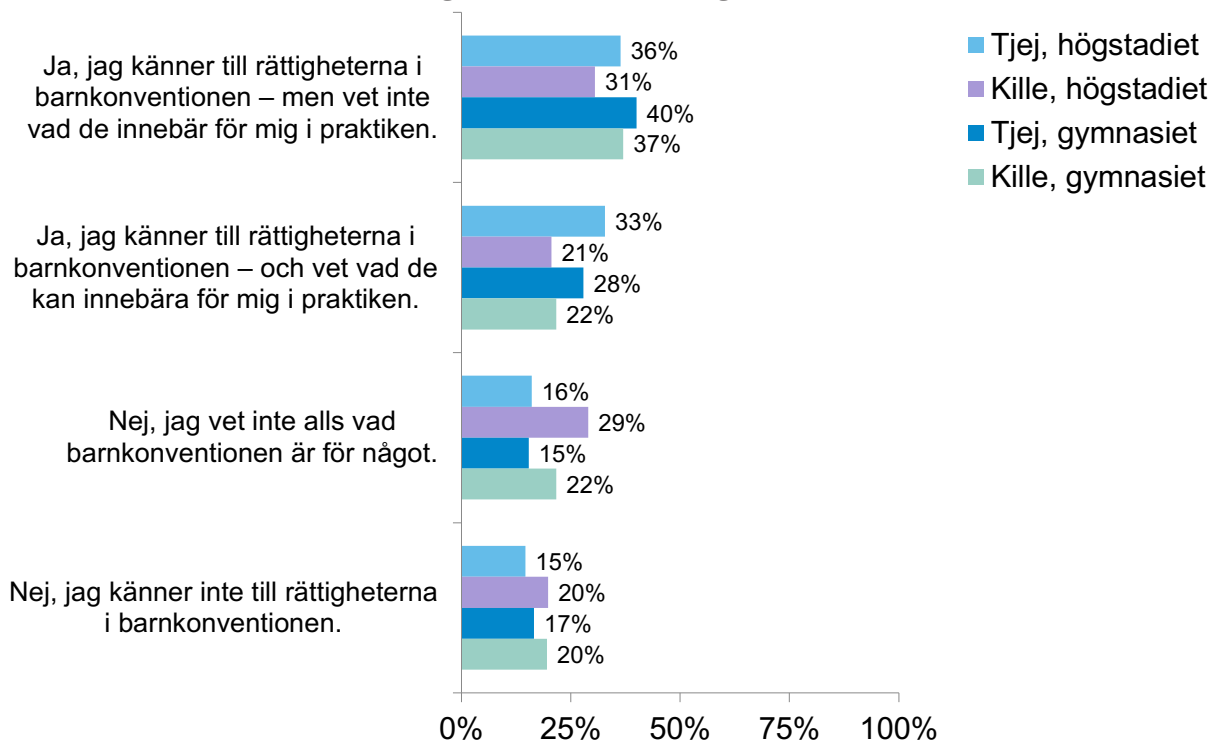
**D5b. Andel med stort eller ganska stort förtroende för vuxna och politiker.
Jämförelse över tid**

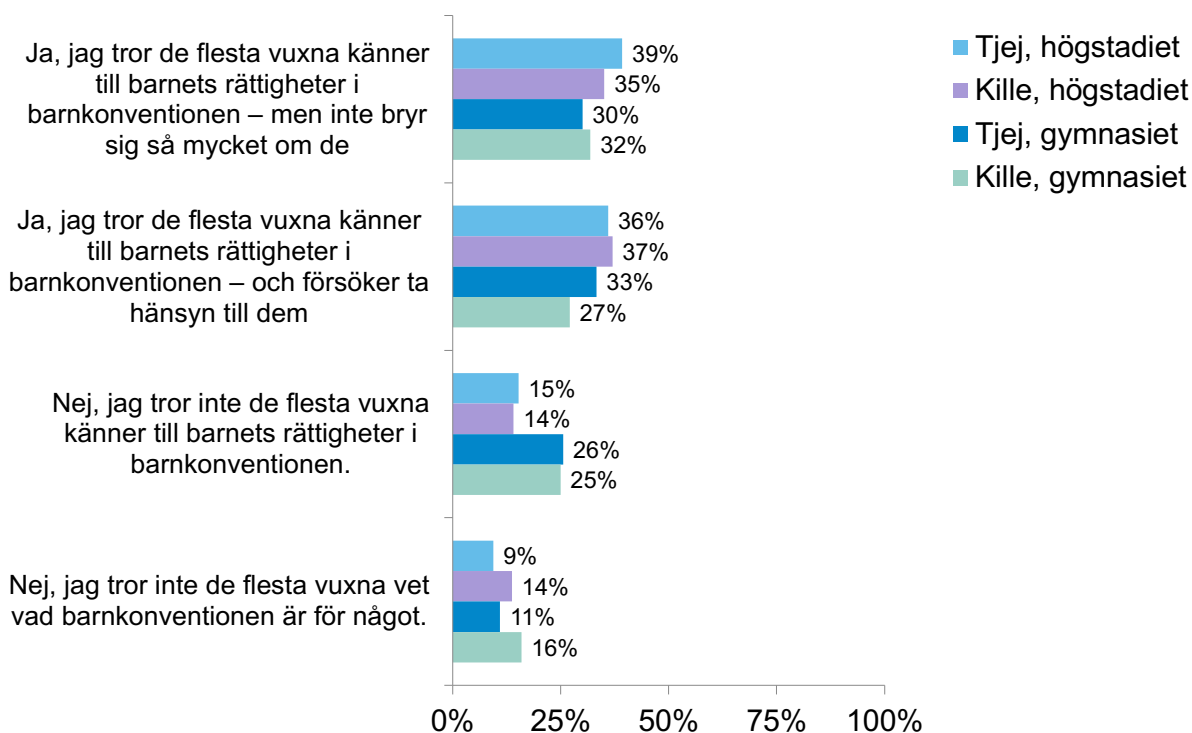
Barnkonventionen

I Lupp-enkäten ställdes även två frågor om barnkonventionen. Runt 35 % av ungdomarna i Mora svarar att de känner till rättigheterna men inte vet vad de innebär för dem i praktiken. Ungefär 15 % av tjejerna och var fjärde kille känner inte till barnkonventionen alls. Vidare framgår det att mellan 27-37 % tror att de flesta vuxna känner till barnkonventionen och försöker ta hänsyn till den. 9-16 % av ungdomarna i Mora tror inte att de flesta vuxna vet vad barnkonventionen är för något.

D6a. Känner du till vilka rättigheter du har enligt barnkonventionen?

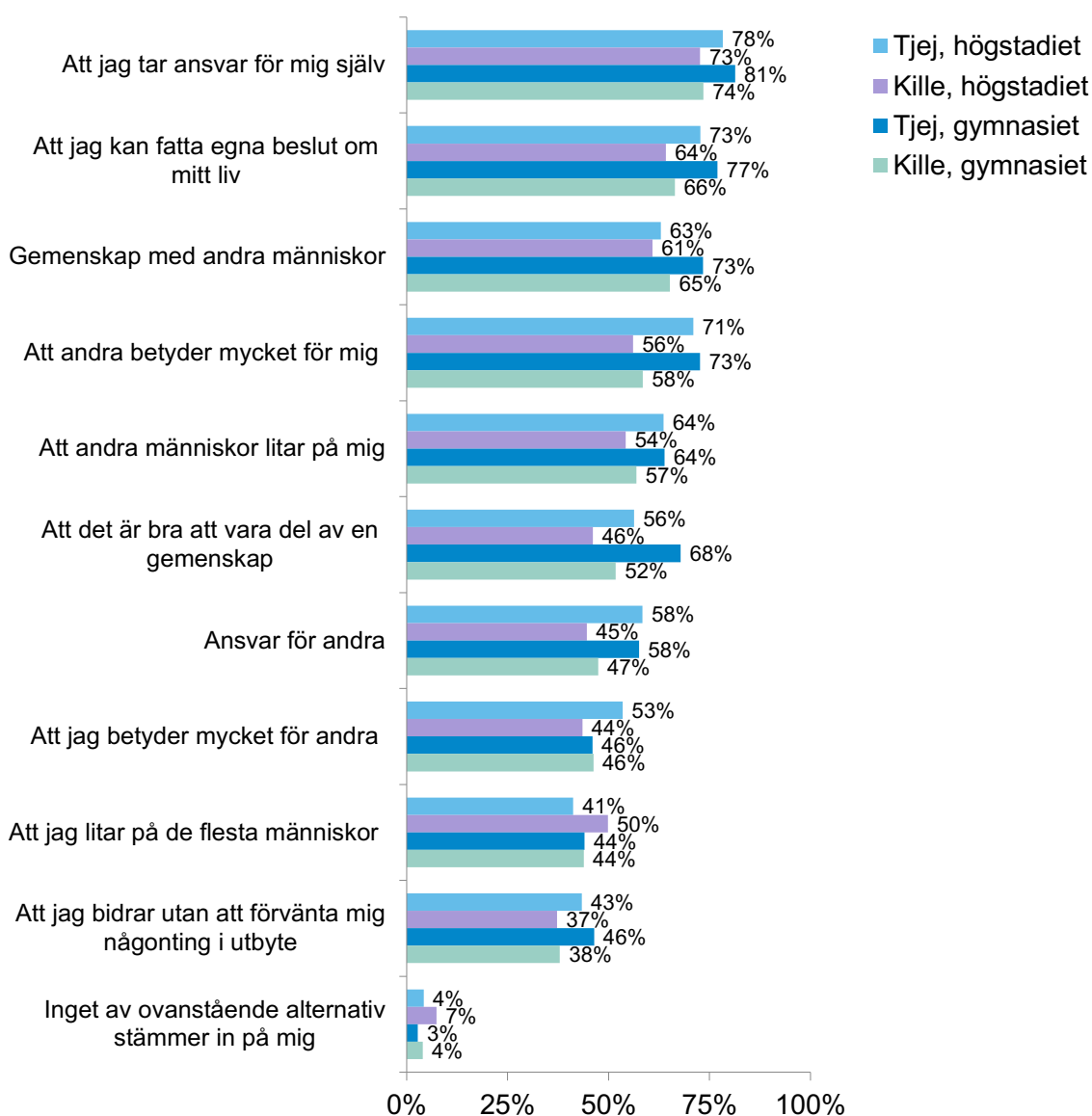
D6b. Tror du att vuxna i allmänhet känner till barnets rättigheter enligt barnkonventionen?

Ungas syn på delaktighet och gemenskap

Det ställdes även en regionspecifik fråga om ungas syn på gemenskap, möjlighet till självbestämmande och synen på sig själva och relationen till andra. Majoriteten av ungdomarna i Mora känner att de tar ansvar för sig själva och att de kan fatta egna beslut om sitt liv. Majoriteten känner också gemenskap med andra människor, och att andra betyder mycket för dem. Andelen som instämmer i att de betyder mycket för andra och att de bidrar utan att förvänta sig något i utbyte är något lägre. Även när det kommer till tilltron till de flesta människor är instämmandegraden lägre bland högstadietjejerna och gymnasieungdomarna. 3-4 % av gymnasieungdomarna och 4-7 % av högstadieungdomarna svarar att inget av alternativen stämmer in på dem. Fler tjejer än killar instämmer i majoriteten av påståendena.

D7. Vi vill att du berättar för oss vilka påståenden som passar in på dig. Här kan du välja flera alternativ. Jag känner:

Ungdomarna i Mora instämmer i påståendena i liknande grad som regionsnittet. Undantaget är att ungdomarna i Mora i högre grad än regionsnittet känner ansvar för andra.

D7a. Vi vill att du berättar för oss vilka påståenden som passar in på dig. Här kan du välja flera alternativ. Jag känner:

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Gemenskap med andra människor	60%	58%	69%	66%
Ansvar för andra	51%	43%	53%	47%
Att jag tar ansvar för mig själv	75%	72%	77%	75%
Att det är bra att vara del av en gemenskap	50%	47%	59%	57%
Att jag bidrar utan att förvänta mig någonting i utbyte	40%	39%	42%	43%
Att jag kan fatta egna beslut om mitt liv	68%	66%	71%	70%
Att jag betyder mycket för andra	47%	44%	46%	42%
Att andra betyder mycket för mig	63%	63%	65%	62%
Att jag litar på de flesta människor	44%	43%	43%	39%
Att andra människor litar på mig	57%	55%	60%	57%
Inget av ovanstående alternativ stämmer in på mig	6%	6%	3%	4%

Fördjupad analys om elevdemokrati och inflytande i samhället

I Dalarnas regionala ungdomsstrategi finns ett mål om att unga ska kunna påverka sina egna liv, kommunen de bor i och länets utveckling och att ungas perspektiv beaktas i alla frågor som berör dem. Utöver detta berör Hållbara Mora-strategin även ungas delaktighet i utvecklingsområde 8: "Bidra till hälsofrämjande och hållbara miljöer och samhällen för alla". I detta område syftar insatsområdena till att stärka samhällsplaneringen på olika sätt, bland annat genom delaktighet. I utvecklingsområde 8 finns ett måttal utifrån Lupp-enkäten: "Andel unga som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till dem som bestämmer i kommunen" Önskat läge för måttet år 2022 är 50 %. Andelen som svarar detta i årets Lupp enkät i Mora är 17 % på högstadiet och 20 % på gymnasiet.

Moras resultat avseende ungas syn på sina möjligheter är på samma nivå som i regionsnittet för Dalarna och även på en liknande nivå som nationella resultat. I MUCFs rapport från 2021 "Ung idag" framgår det att knappt 2 av 10 unga upplever att de har möjlighet att föra fram åsikter till beslutsfattare i kommunen¹. Utmaningar som rör ungas delaktighet är alltså inget unikt för Mora.

Eftersom både elevdemokratifrågor och frågor som rör ungas inflytande i samhället i stort är prioriterade frågor i Mora har dessa frågor analyserats fördjupat.

Elevdemokratin i Mora

Som vi noterat i område C finns det en stor differens mellan önskat och upplevt inflytande i skolorna. Detta är dock inget unikt för Mora utan ser ut på liknande sätt även i andra kommuner.

Vid en analys av grupper av ungdomar som anser att de får vara med och bestämma om olika saker i skolan framgår det att denna grupp även är nöjdare med skolan totalt sett, än de som upplever att de inte får vara med och bestämma. De som anser att de får vara med och bestämma i skolan trivs också bättre med stämningen samt är nöjdare med flera aspekter - bland annat med undervisningen, lärarna och skolmiljön. Upplevt inflytande i skolan samvarierar alltså med nöjdheten kring skolan. De som upplever att de får bestämma om olika saker i skolan svarar även i högre grad att de instämmer vad gäller påståendena "Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skolan", "Skolans personal lyssnar på vad elevrådet/elevkåren säger och tar dem på allvar" samt "Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd".

De som upplever att de får påverka i skolan ser också mer positivt på sina möjligheter att påverka i kommunen - de svarar i högre grad än övriga att de har mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter. Inflytande i skolan hänger således ihop med synen på inflytande i kommunen. MUCF konstaterar i en rapport att inflytande på ett område eller inom en sfär även ger goda möjligheter till inflytande i fler områden. Detta innebär att ett fungerande elevråd i skolorna troligen är viktigt för att fler

¹ MUCF 2021: Ung idag

ungdomar ska ta steget och engagera sig i andra sfärer, exempelvis i kommunen².

Vad vi dock ser är att oavsett om ungdomarna upplever att de får bestämma om olika saker i skolan så svarar de i lika hög grad att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen. Vidare framgår det att de ungdomar som upplever att de inte får vara med och bestämma om olika saker i skolan även har ett tydligt lägre förtroende för politiker än övriga.

Eftersom det upplevda inflytandet i skolan tydligt hänger samman med nöjdhet kring skolan samt med upplevt inflytande i kommunen kan det vara viktigt att fortsätta jobba med att öka ungas möjligheter till delaktighet i skolan i Mora. I en studie av Skolinspektionen från 2018 listas flera framgångsfaktorer där skolledningens och lärarens roll särskilt lyfts fram i arbetet med att skapa bättre förutsättningar för delaktighet³. I samma studie betonas vikten av att arbeta med elevernas autonomi, att stärka tillgängligheten och att skapa en känsla av tillhörighet i klassen. Att läraren bedriver en flexibel och anpassningsbar undervisning tas även upp som en framgångsfaktor.

Inflytande i samhället i stort

Vad som framgått av undersökningen är att runt 17 % av högstadieungdomarna och 20 % av gymnasieungdomarna svarat att de ser sig ha mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter. Vid en analys av den grupp unga som svarat att de ser sig ha små/inga möjligheter att påverka i kommunen framgår att det finns vissa samband.

De som svarat att de har små/inga möjligheter att påverka svarar även i lägre grad än andra ungdomar att de är medlemmar i någon förening. De som ser sig ha små eller inga möjligheter att påverka svarar dock i något högre grad att de vill påverka i kommunen (48 % av de som ser sig ha små/inga möjligheter vill påverka, att jämföra mot 41 % bland övriga ungdomar). Det framgår vidare att de som ser sig ha små/inga möjligheter att påverka är något mer intresserade av politik och samhällsfrågor än övriga ungdomar. Att arbeta för att fler ska veta vilka möjligheter som finns och stärka tilltron hos unga kan vara viktigt, då flera trots en pessimistisk syn på möjligheterna uttrycker en vilja att påverka och ett intresse för politik.

Det framgår vidare att de som ser sig ha små/inga möjligheter att påverka är lika engagerade som övriga ungdomar när det kommer till att gilla/dela eller diskutera inlägg om samhällsfrågor, att delta i demonstrationer, att skriva medborgarförslag eller att ta kontakt med politiker/tjänsteperson.

→ **Ungdomar i Mora som upplever att de får vara med och bestämma om olika saker i skolan är också tydligt nöjdare med skolan totalt sett och med flera aspekter som undervisningen, lärarna och stämningen.**

² MUCF 2010: Fokus 10: En analys av ungas inflytande

³ Skolinspektionen 2018: Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen

E. Trygghet

Trygga uppväxtvillkor möjliggör en bra start i livet och goda möjligheter att utvecklas.

Utsatthet för mobbning, kränkningar, trakasserier och våld påverkar hälsan och känslan av trygghet hos unga. MUCF konstaterar att en av de faktorer som påverkar ungas hälsa i störst utsträckning är om man under den senaste tiden har blivit utsatt för någon form av mobbning, men även andra former av utsatthet tas upp (hot, misshandel, utnyttjande).¹ Otrygghet och utsatthet kan även påverka den utsattes möjligheter till kunskapsutveckling i skolan och således potentiellt påverka möjligheterna för individen i framtiden.

Enligt SCB ökar mobbningen och otryggheten i skolan och detta gäller bland både pojkar och flickor.² Förutom ökad mobbning och otrygghet i skolan syns även en negativ utveckling vad gäller ungas rapportering av mobbning och hot på nätet.³ Att få bukt med denna typ av problem är därmed väldigt viktigt.

”Man borde prata mer i skolan om hur man ska vara mot andra och vad som är okej och säga å göra och inte”

–Tjej i högstadiet svarar på frågan om vad Mora behöver veta för att göra kommunen bättre för unga

1 MUCF 2007: Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet

2 SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

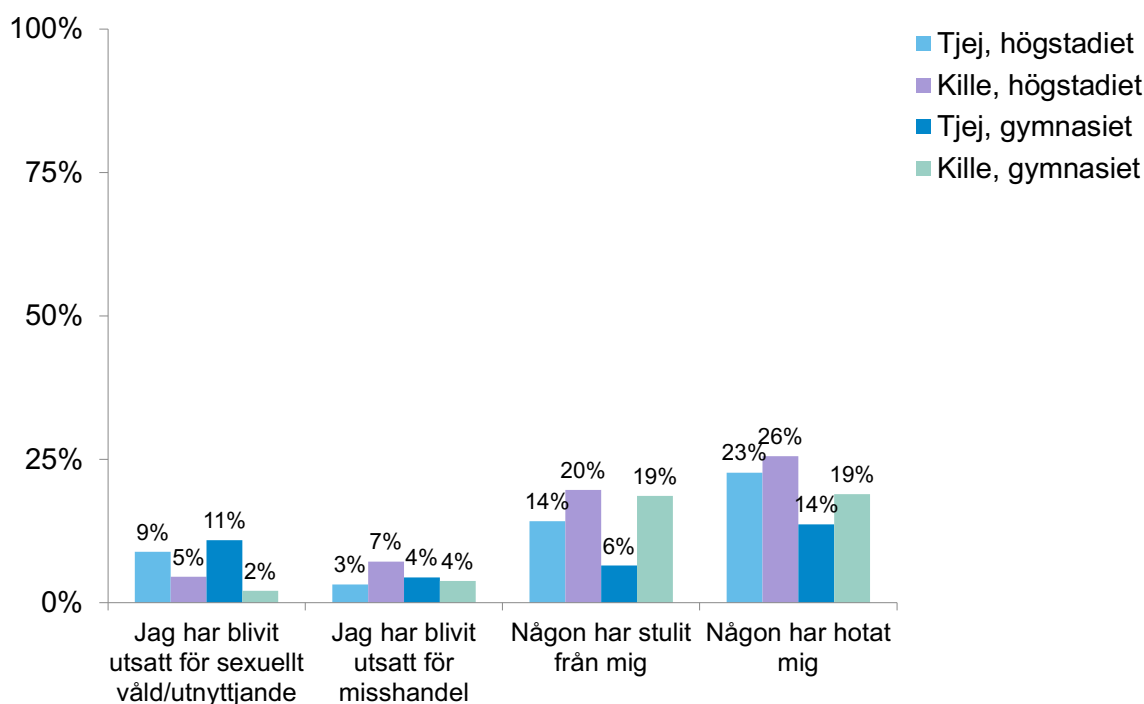
3 Statens medieråd: Ungar och medier 2019

Utsatthet för brott och otrygg situationer

I enkäten ställdes en fråga om man har blivit utsatt för någon otrygg situation de senaste sex månaderna. Störst andel av de som svarar ja, svarar att de har utsatts för hot och stöld. Det gäller särskilt bland högstadieungdomarna och gymnasiekillarna. Det finns skillnader mellan könen. Gymnasiekillarna svarar i högre grad än gymnasietjejerna att de utsatts för hot och stöld. Tjejer, både i högstadiet och gymnasiet, svarar i högre grad än killarna att de utsatts för sexuellt våld/utnyttjande. Bland tjejerna svarar 9-11 % att de utsatts för sexuellt våld/utnyttjande, att jämföra med 2-5 % av killarna. Högstadiekillar är den grupp som i högst grad blivit utsatta för misshandel (7 %).

Högstadieungdomarna i Mora har utsatts för hot i högre grad än regionsnittet. I övrigt ligger resultatet på ungefär samma nivå som snittet för både högstadiet och gymnasiet. Jämfört med år 2018 är andelen killar och tjejer som utsatts för flera av de olika brotten på en liknande nivå i år. Andelen tjejer som blivit hotade och utsatta för sexuellt våld/utnyttjande har dock ökat sedan år 2015. Även andelen killar som blivit hotade har ökat något över tid.

E1. Nu vill vi att du tänker tillbaka på de senaste sex månaderna. Har något av detta hänt dig? Andel som svarat "ja"

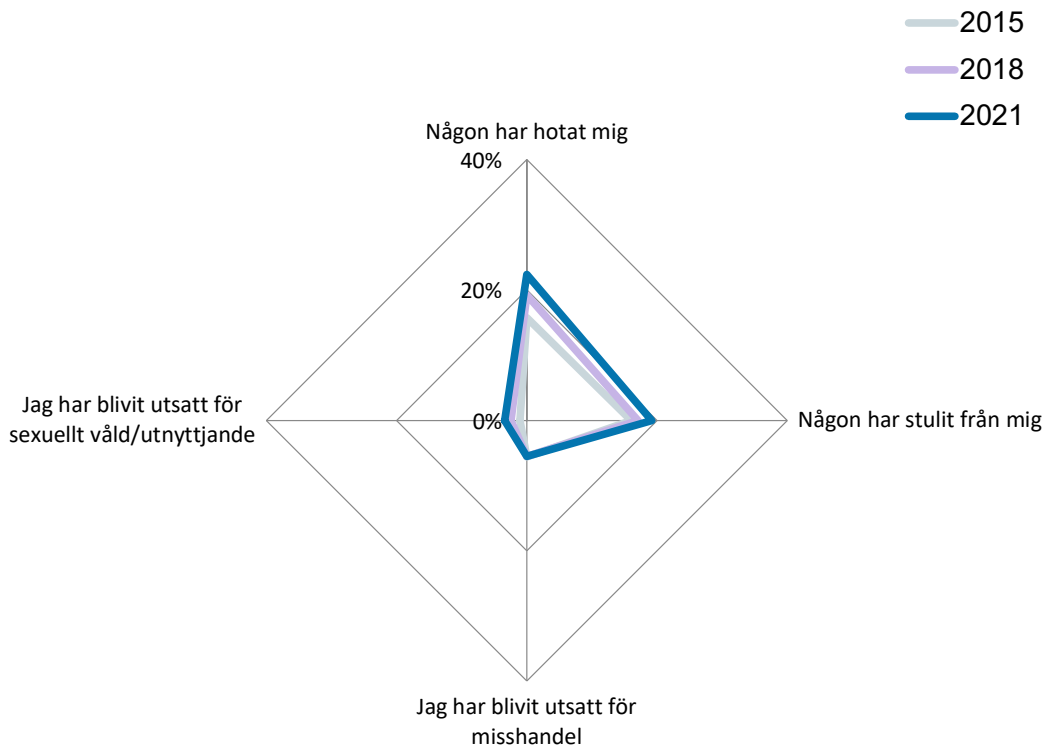

E1a. Har något av detta hänt dig?

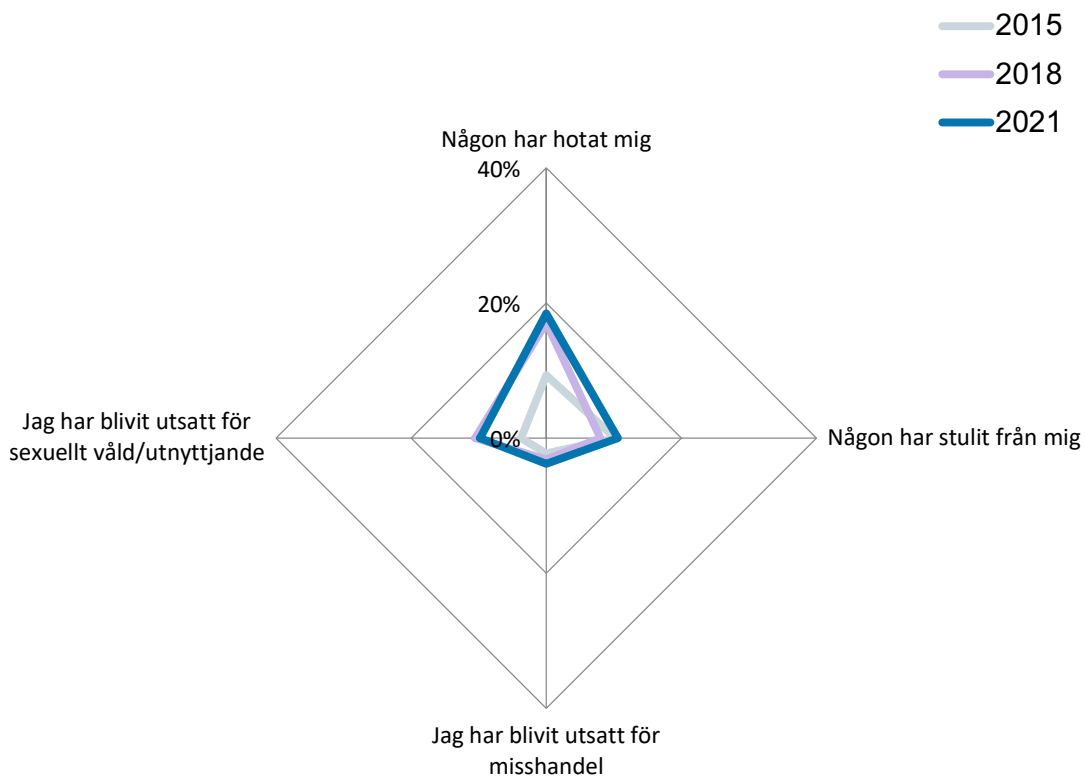
Andel som svarat "ja": Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Någon har hotat mig	24%	19%	17%	17%
Någon har stulit från mig	17%	14%	13%	12%
Jag har blivit utsatt för misshandel	5%	5%	5%	5%
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	7%	6%	7%	6%

E1b. Har något av detta hänt dig? Andel som svarat "ja": Jämförelse över tid, kille

E1c. Har något av detta hänt dig? Andel som svarat "ja": Jämförelse över tid, tjej

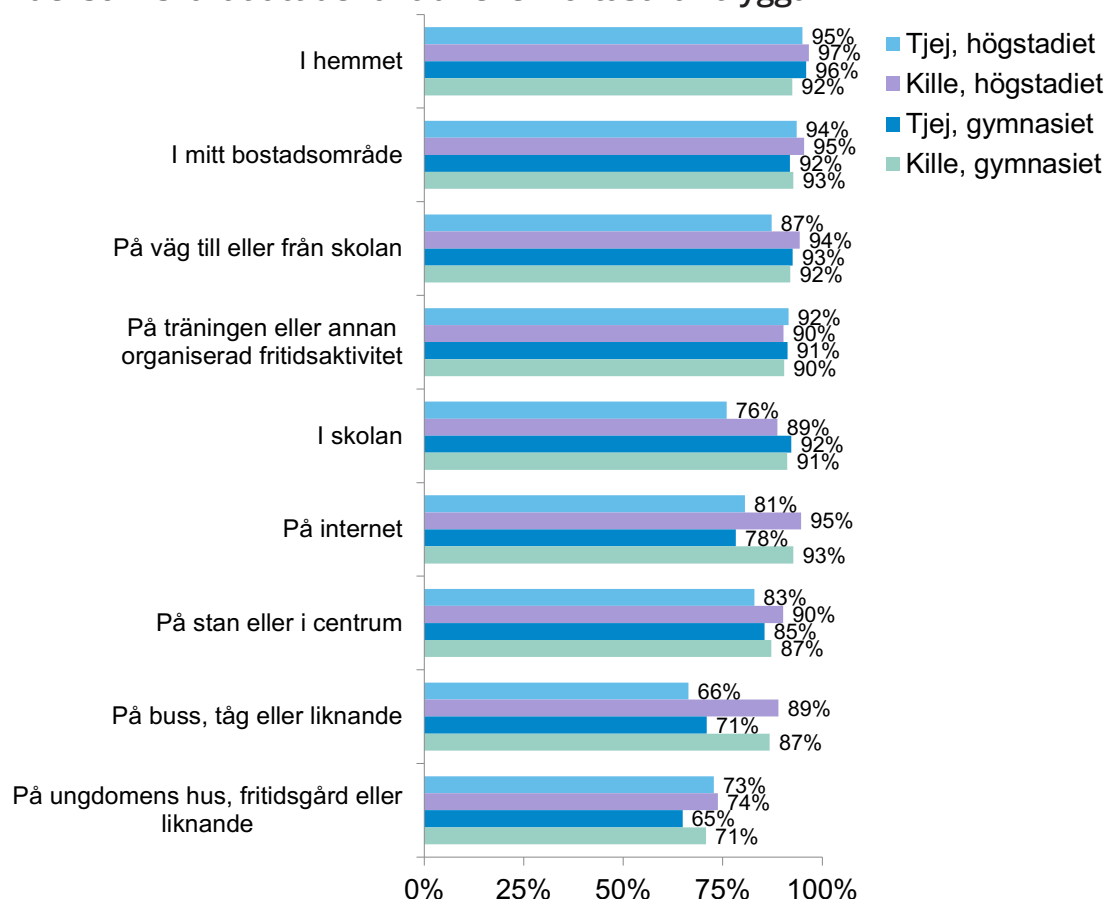

Trygghet

Ungdomarna fick svara på en fråga om hur trygga de upplever att de är på olika fysiska platser i kommunen och på internet. En stor andel svarar att de alltid eller oftast är trygga hemma, på träningen/sin fritidsaktivitet, i bostadsområdet, och på väg till eller från skolan. Bland tjejer är tryggheten lägre i kollektivtrafiken och på internet än bland killar. Högstadietjejer känner sig mindre trygga i skolan än övriga grupper. I jämförelse med regionsnittet känner ungdomarna i Mora sig mer trygga på stan och mindre trygga på fritidsgårdar/ungdomens hus, se tabell E2a. Högstadiungdomarna i Mora känner sig något mindre trygga i skolan jämfört med regionsnittet.

E2. Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen?*

Andel som svarat att de "alltid" eller "oftast" är trygga

E2a. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga:

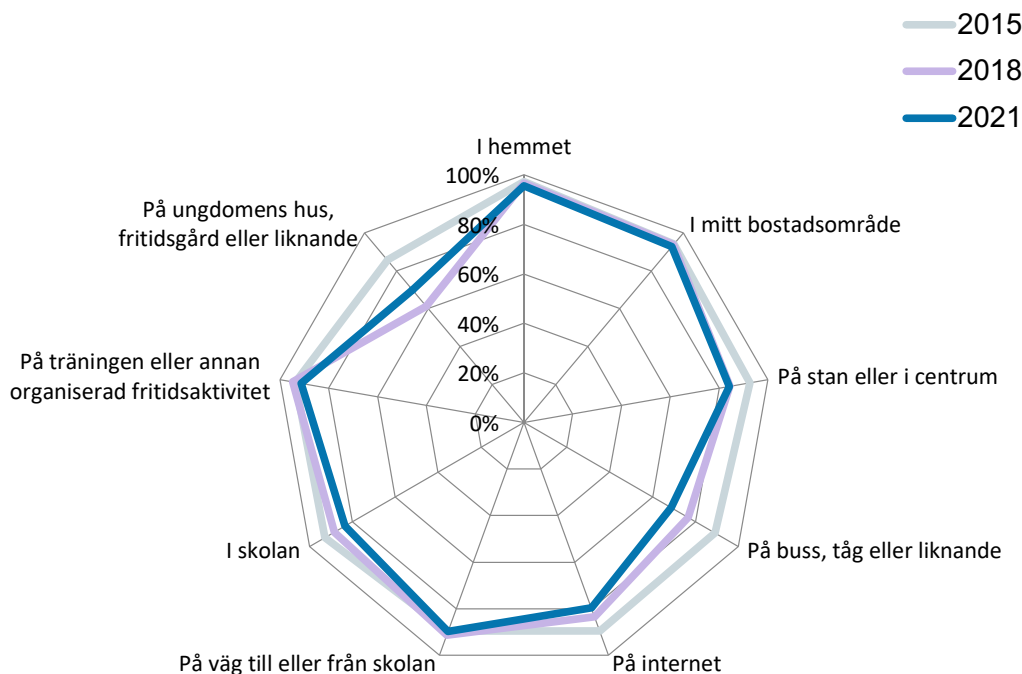
Jämförelse med snittet i Dalarna*

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
I hemmet	96%	97%	94%	96%
I mitt bostadsområde	95%	94%	92%	94%
På stan eller i centrum	86%	78%	86%	76%
På buss, tåg eller liknande	77%	75%	78%	76%
På internet	88%	88%	85%	86%
På väg till eller från skolan	91%	91%	92%	92%
I skolan	82%	86%	92%	93%
På träning eller annan organiserad fritidsaktivitet	91%	91%	91%	92%
På ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	73%	81%	67%	76%

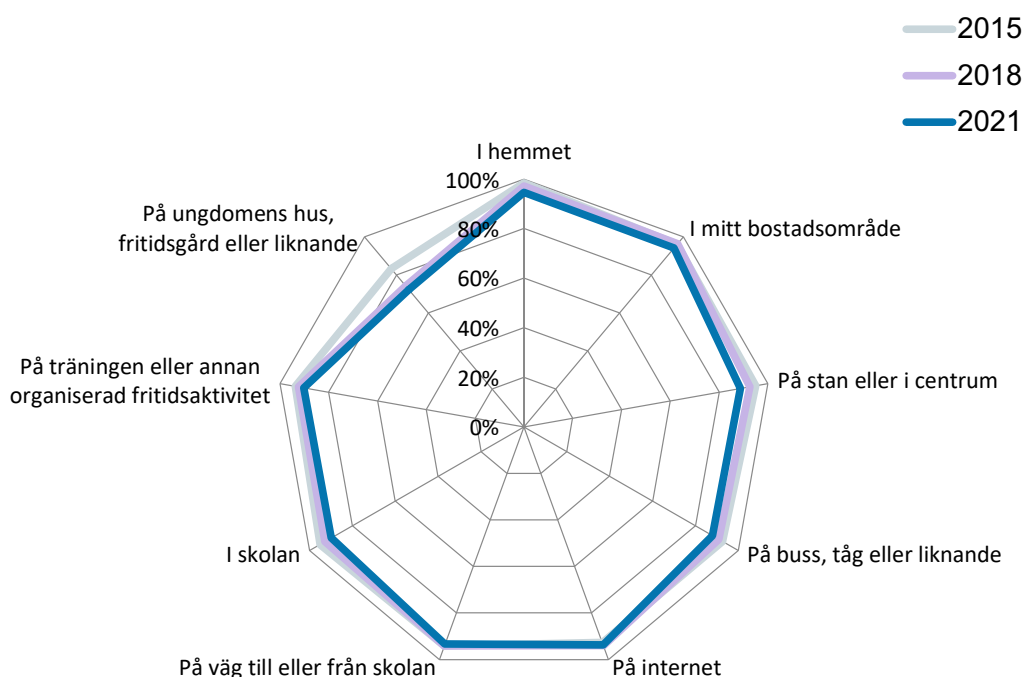
*Siffrorna i diagrammet och tabellen ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat "ej aktuellt" på fritidsgårdsalternativet varierar mellan 62-77 %. Andelen som svarat "ej aktuellt" på träning/fritidsaktivitet varierar mellan 19-25 %.

Sedan år 2018 har andelen tjejer som känner sig trygga på fritidsgårdar eller ungdomens hus ökat något medan andelen trygga tjejer i kollektivtrafiken har minskat. Skillnaderna är dock små. Killar känner sig ungefär lika trygga på samtliga platser som vid föregående Lupp-undersökningar.

E2b. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga: Jämförelse över tid, tjej*

E2c. Andel som svarat att de oftast eller alltid känner sig trygga: Jämförelse över tid, kille*

*Siffrorna i diagrammen ovan visar endast de som svarat på frågan, d.v.s. svarsalternativet "ej aktuellt" är borträknat. Andelen som svarat "ej aktuellt" på fritidsgårdsalternativet varierar mellan 62-77 %. Andelen som svarat "ej aktuellt" på träning/fritidsaktivitet varierar mellan 19-25 %.

Mobbning och trakasserier

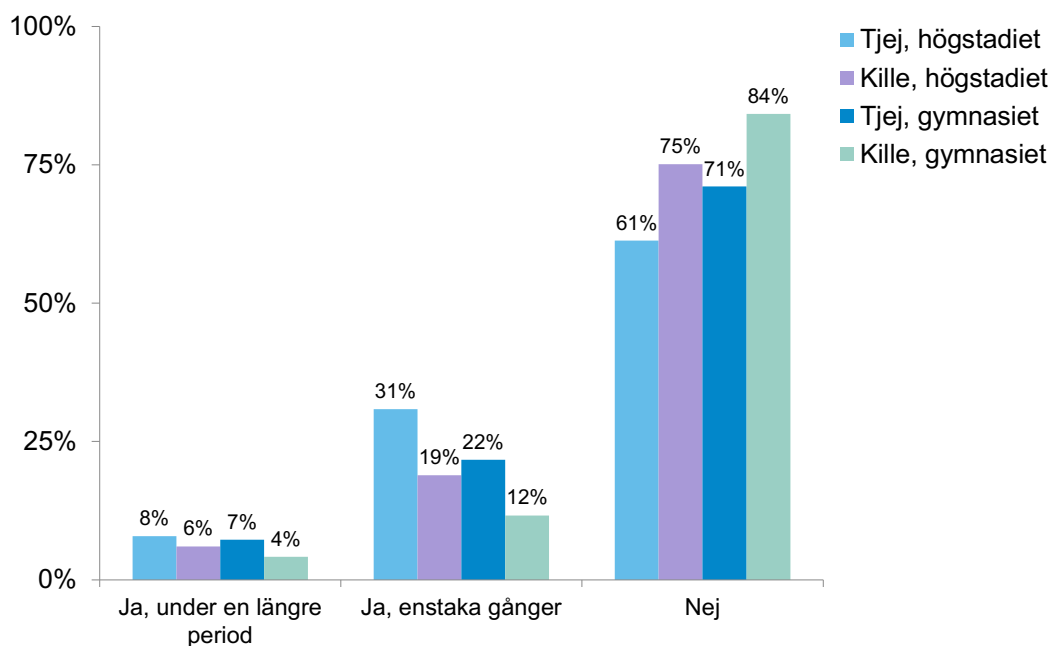
I denna del redovisas frågor som rör utsatthet för mobbning och trakasserier. Som tidigare nämnts är utsatthet för mobbning något som tydligt påverkar hälsan. Nya studier pekar även på att mobbning har ökat i Sverige bland unga.¹

En hög andel av tjejerna i både högstadiet och gymnasiet samt högstadiekillarna svarar att de utsatts för mobbning under en längre period eller enstaka gånger. Killarna i gymnasiet svarar i lägst grad att de blivit utsatta. Högstadieungdomarna i Mora har utsatts för mobbning i något högre grad jämfört med snittet i Dalarna, se tabell E3a. Gymnasieungdomarna i Mora har utsatts för mobbning i liknande grad som regionsnittet.

Jämfört med 2018 har andelen killar som utsatts för mobbning ökat något, se diagram E3b. Andelen tjejer ligger däremot på en liknande nivå som år 2018.

Som det framgår i diagram E3c på följande sida har majoriteten unga i Mora som utsatts svarat att det skett i skolan (62-72 %). 42 % av tjejerna och 30 % av killarna har utsatts på internet/mobilen.

E3. Under de senaste sex månaderna, har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst?

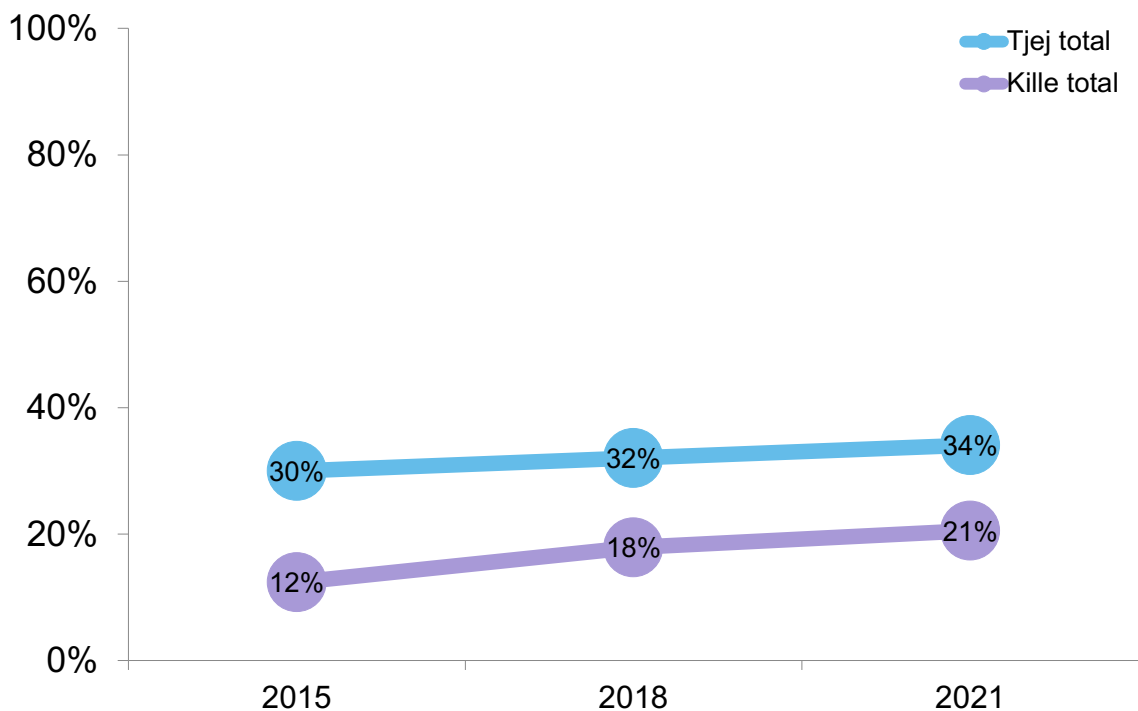

E3a. Andel som svarat "ja, längre period" eller "ja, enstaka gånger" på frågan om mobbning/trakasserier/utfrysning: Jämförelse med snittet i Dalarna

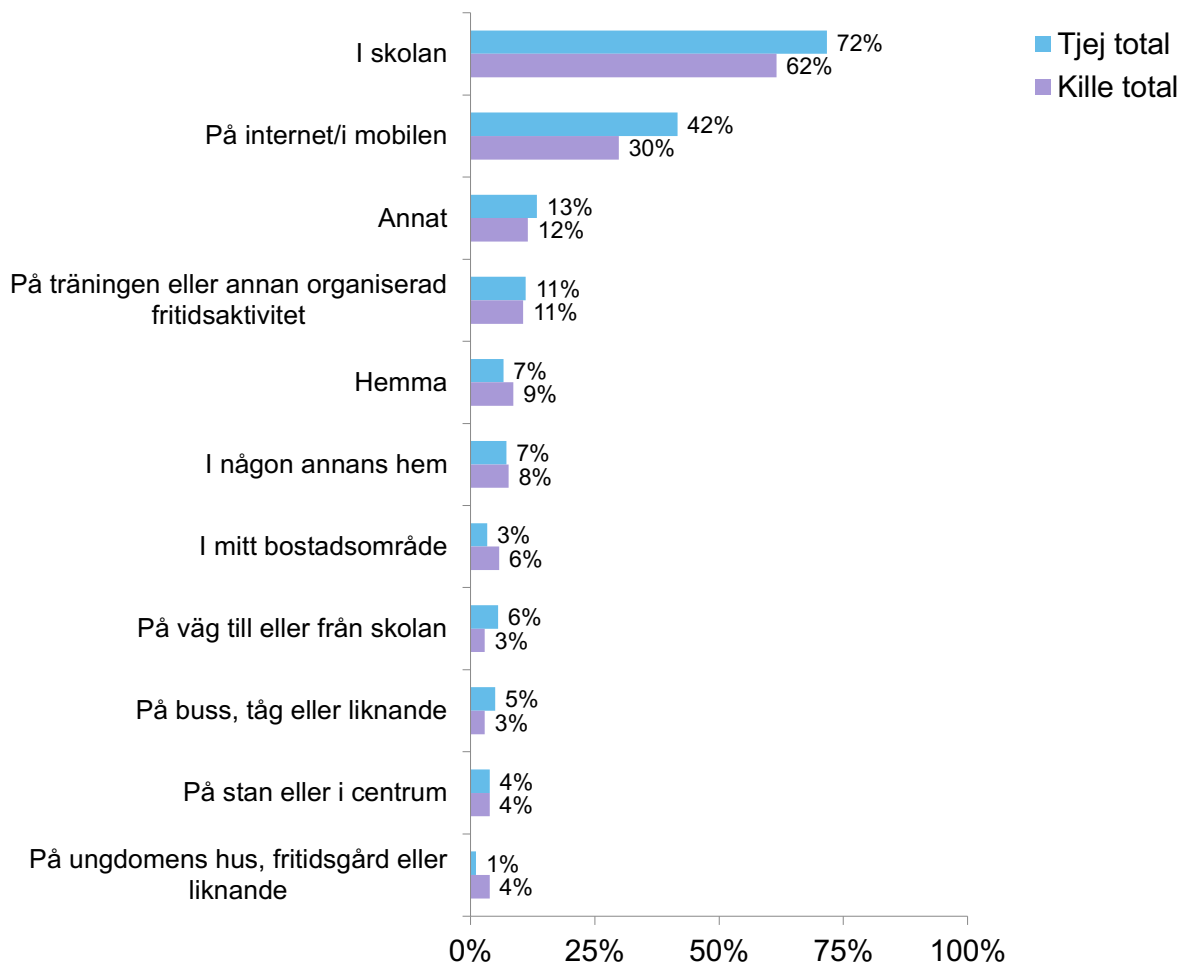
Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
32%	28%	22%	20%

¹ SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige

E3b. Andel som svarat "ja, längre period" eller "ja, enstaka gånger" på frågan om mobbning/trakasserier/utfrysning: Jämförelse över tid

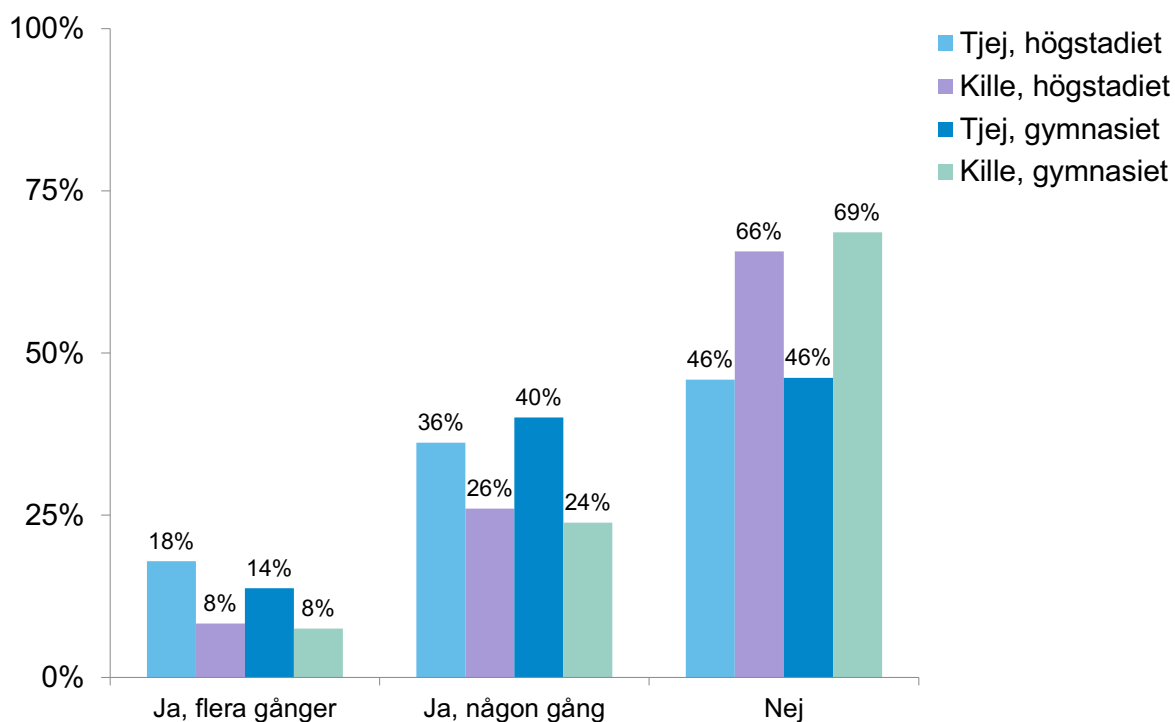
E3c. Var blev du mobbad, trakasserad eller utfrysad? Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för mobbning/trakasserier/utfrysning

Orättvis behandling

Ungdomarna fick även ange om de blivit orättvist behandlade på ett sätt som gjort att de mått dåligt. Här framgår att tjejer har blivit utsatta i högre grad än killar både i högstadiet och gymnasiet. 18 % av högstadiet tjejerna och 14 % av gymnasiet tjejerna anger att de utsatts flera gånger. Motsvarande andel för killarna är 8 %. Andelen som upplever att de utsatts för orättvis behandling är något högre i Mora jämfört med regionsnittet, se tabell E4a.

E4. Har du, under de senaste sex månaderna, upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?

E4a. Andel utsatta för orättvis behandling flera gånger eller någon gång: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
45%	40%	44%	40%

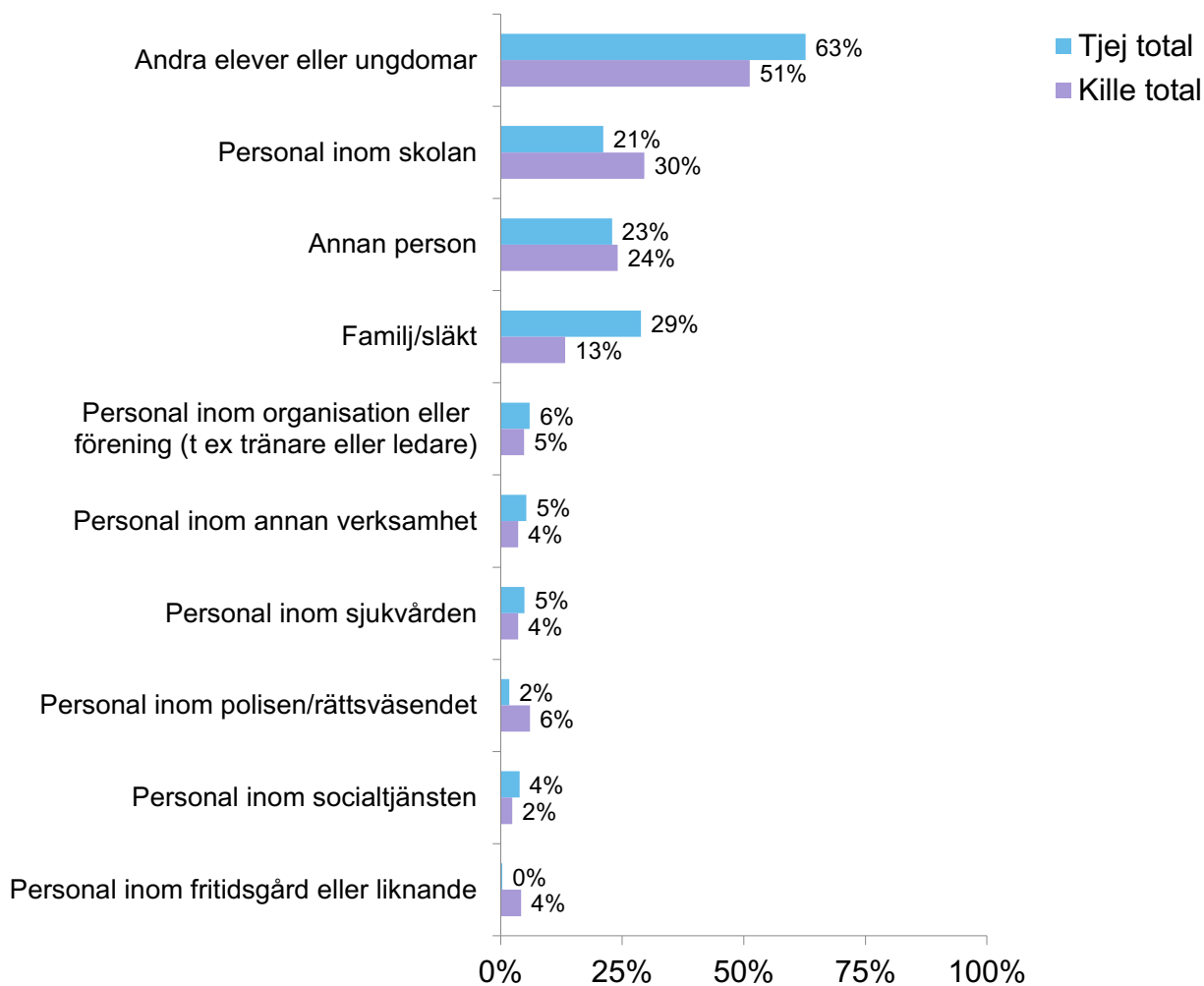
De ungdomar som upplever att de utsatts för orättvis behandling fick även svara på en fråga om vem som utsatte dem för orättvis behandling. Det vanligaste är att ha utsatts av andra elever eller ungdomar (51 % av killarna och 63 % av tjejerna anger detta). Det är också vanligt att ha utsatts av personal inom skolan, framför allt bland killarna. En relativt stor andel av tjejerna, 29 %, har även utsatts av familj/släkt. Motsvarande andel bland killarna är 13 %. Fler killar (6 %) än tjejer (2 %) har blivit utsatta av personal inom polisen/rättsväsendet. Det är även fler killar (4 %) än tjejer (0 %) som anger att de blivit utsatta av personal inom fritidsgård eller liknande.

På följande sida framgår i diagram E4c att knappt hälften av tjejerna (47 %) och killarna (43%) som utsatts för orättvis behandling inte vet varför de blivit utsatta. 20 % av killarna och 23 % av tjejerna svarar att de blivit orättvist behandlade på grund av sitt utseende. 17 % av killarna och 23 % av tjejerna har behandlats orättvist av annan orsak än vad som listas i frågan. Fler killar (11 %) än tjejer (7 %) anger att de blivit orättvist behandlade på grund av sin ålder.

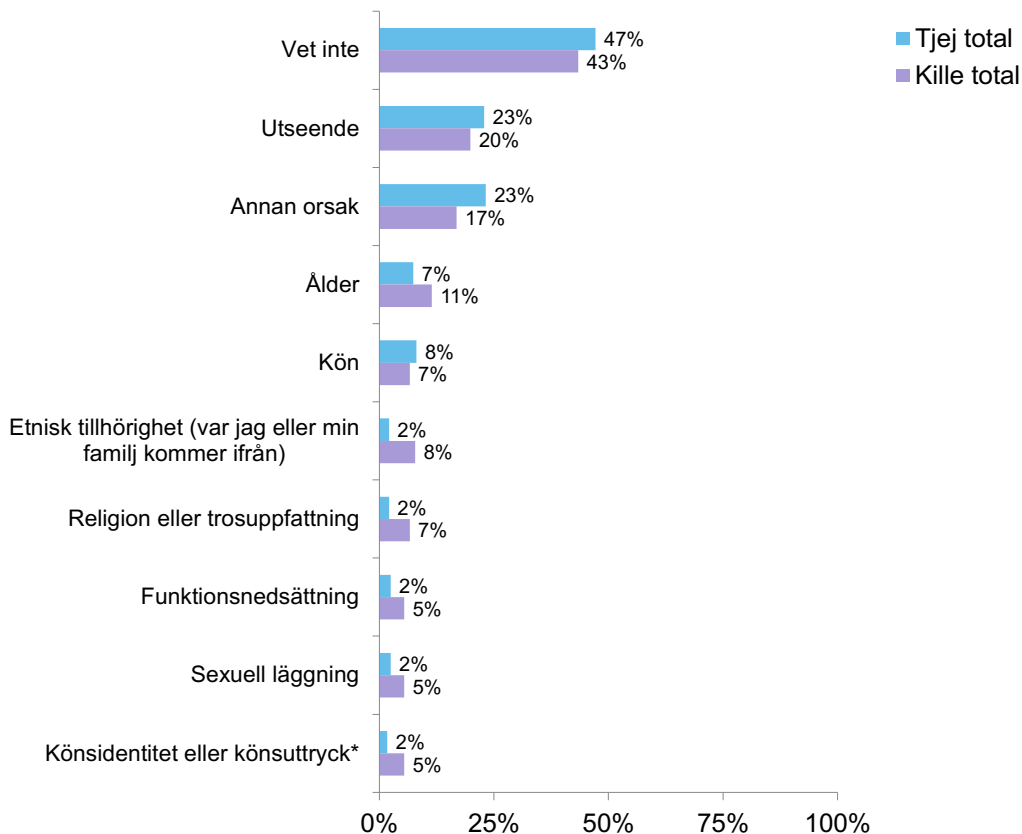
På följande sida i diagram E5 ser vi också att en majoritet av ungdomarna vet vart de kan vända sig om de blir illa behandlade eller mår dåligt. Det finns dock ungdomar som inte vet. 28 % av gymnasiekillarna vet inte vart de kan vända sig om de mår dåligt. Andelen ungdomar i Mora som vet vart de kan vända sig ligger på samma nivå som regionsnittet.

E4b. Vem eller vilka har du känt dig orättvist behandlad av?

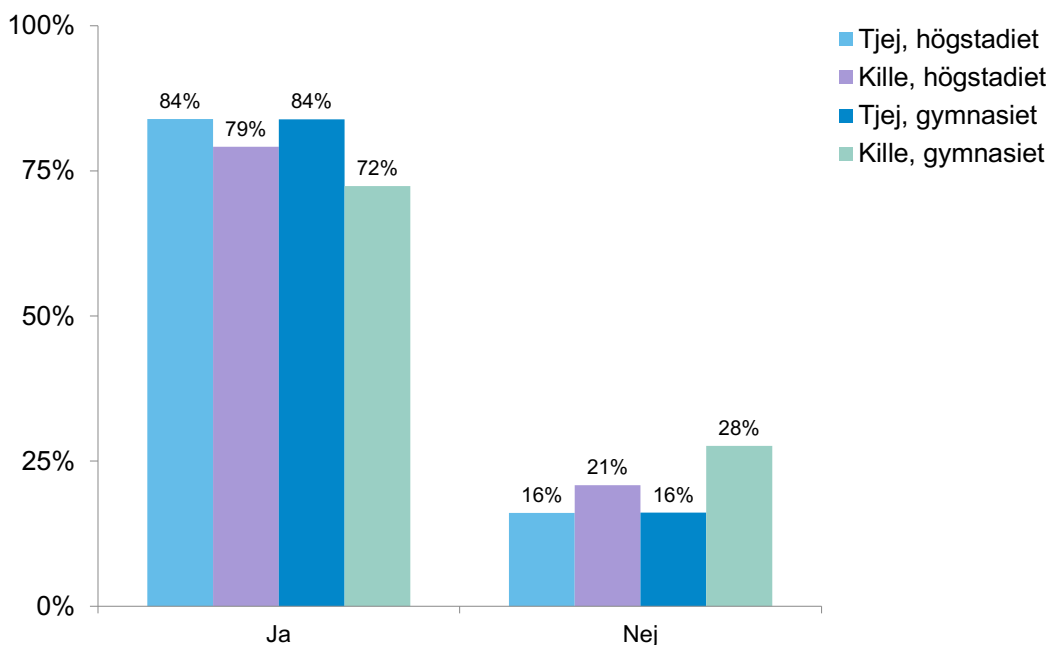
Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för orättvis behandling

**E4c. Av vilken eller vilka orsaker tror du att du blev orättvist behandlad?
Besvarades endast av de som svarat att de utsatts för orättvis behandling**

E5. Vet du vart du kan vända dig för att få stöd om du skulle bli illa behandlad eller må dåligt?

E5a. Andel ja: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
81%	82%	78%	80%

”Jag tycker att ni ska tänka mer på ungdomars mentala hälsa och ha respekt för dem. Ungdomar kommer vara framtiden och många ungdomar i denna generation lider av depression eller drogmissbruk..”

– Tjej i gymnasiet svarar på frågan om vad Mora borde veta för att göra kommunen bättre för unga

F. Hälsa

I Lupp-enkäten finns ett avsnitt som rör ungas hälsa. En god hälsa tidigt i livet leder till att unga kan skapa goda sociala relationer och tillgodogöra sig utbildning. Detta påverkar i sin tur bland annat möjligheterna till trygghet, arbete och inkomst. Ungas hälsa är därför avgörande för flertalet andra aspekter senare livet. Idag finns det dock stora skillnader i ungas hälsa, bland annat utifrån om man är kille eller tjej, vilken bakgrund man har och familjens ekonomiska situation. Det finns också hälsoskillnader mellan personer i särskilt utsatta situationer och den övriga befolkningen. Särskilt tydliga är dessa skillnader för personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer och vissa nationella minoriteter.¹

Ungas hälsa, i synnerhet den psykiska hälsan, har uppmärksammats i ett flertal rapporter under den senaste tiden. Det konstateras att de flesta ungdomar i Sverige mår bra, men att psykisk ohälsa och psykosomatiska besvär bland unga har ökat betydligt under de senaste årtiondena, för att under de senaste åren ha stannat på en relativt hög nivå i jämförelse med resten av befolkningen.

Försämringen av ungas psykiska hälsa verkar bero på flera olika orsaker. Folkhälsomyndigheten konstaterar i en rapport från 2019 att brister i skolans funktion troligen är en orsak till att psykosomatiska symtom ökat hos unga. De tar också upp att en större medvetenhet om de ökade krav som förändringarna på arbetsmarknaden medför kan vara en orsak till ökningen av ohälsa.² I en rapport från organisationen Mind lyfter man att det idag finns en större öppenhet för ohälsa och att detta även kan påverka hur den psykiska ohälsan ser ut över tid då unga idag är mer ärliga med hur de mår än vad tidigare generationer kan ha varit.³

1 SOU 2016:55, Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa

2 Folkhälsomyndigheten 2018 ”Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?”

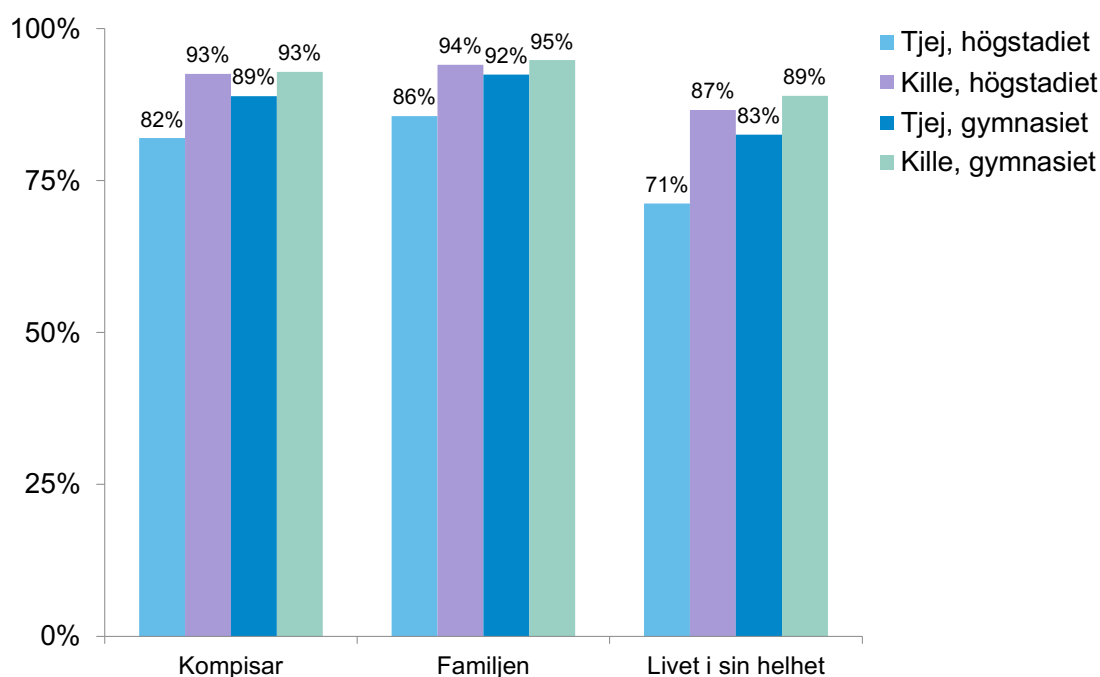
3 Mind 2018: En rapport om ungas psykiska hälsa

Relationer och nöjdhet med livet

Familje- och kompisrelationer samt andra sociala nätverk är faktorer som påverkar en individs hälsa. Hur individen ser på livet som helhet är en fråga som ofta, med lite olika formuleringar, även används för att avspegla psykisk hälsa. En hög andel av ungdomarna i Mora är nöjda med kompisarna och familjen. När det gäller livet i sin helhet är nöjdheten något lägre, speciellt bland tjejerna. Tjejer i högstadiet är minst nöjda med livet i sin helhet, 71 %.

Vad gäller jämförelser med regionsnittet är högstadieungdomar i Mora något mindre nöjda med familj och kompisar, men i övrigt finns inga större skillnader och unga i Mora är ungefär lika nöjda som snittet för Dalarna, se tabell F0a.

F0. Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande?
Andel som svarat "mycket nöjd" eller "ganska nöjd"

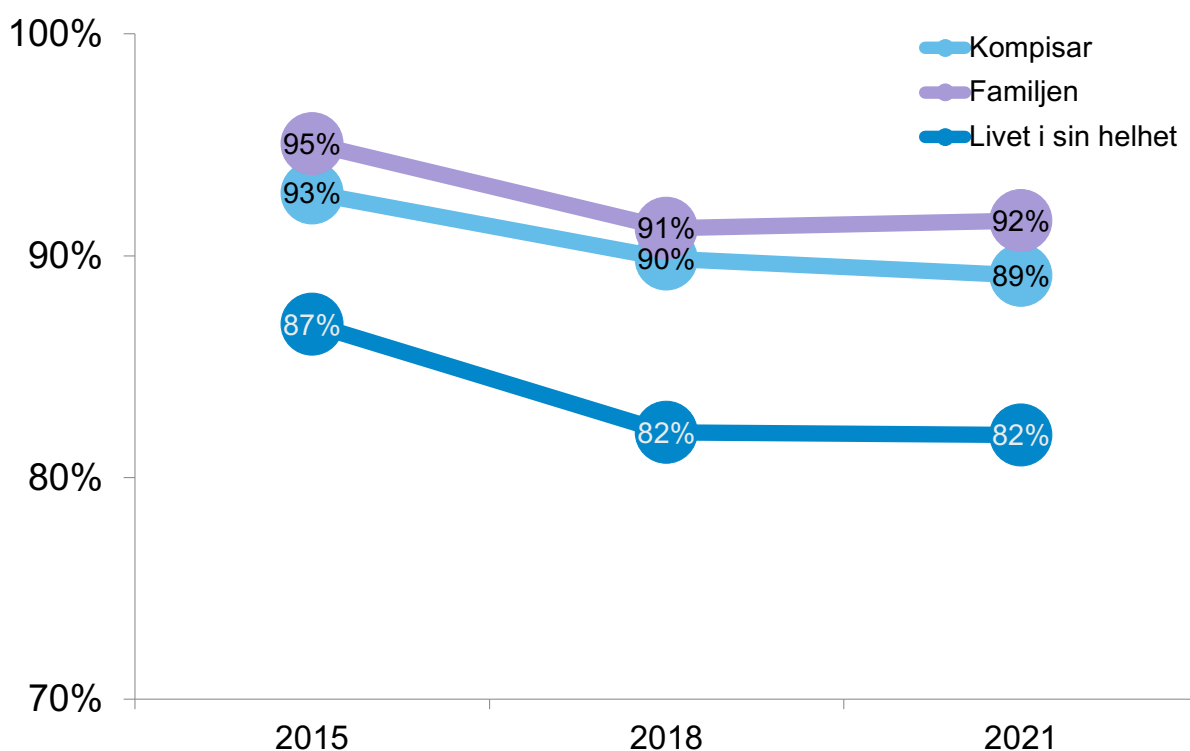

F0a. Andel nöjda med livet, familjen och kompisarna: Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Livet	79%	81%	86%	83%
Familjen	90%	94%	94%	94%
Kompisarna	87%	91%	91%	92%

Över tid kan vi se att andelen unga i Mora som är nöjda med kompisar, familj och livet i sin helhet är ungefär densamma som år 2018. Jämfört med Lupp-undersökningen år 2015 är dock ungdomarna i Mora något mindre nöjda i samtliga frågor.

F0b. Andel nöjda med livet, familjen och kompisarna: Jämförelse över tid

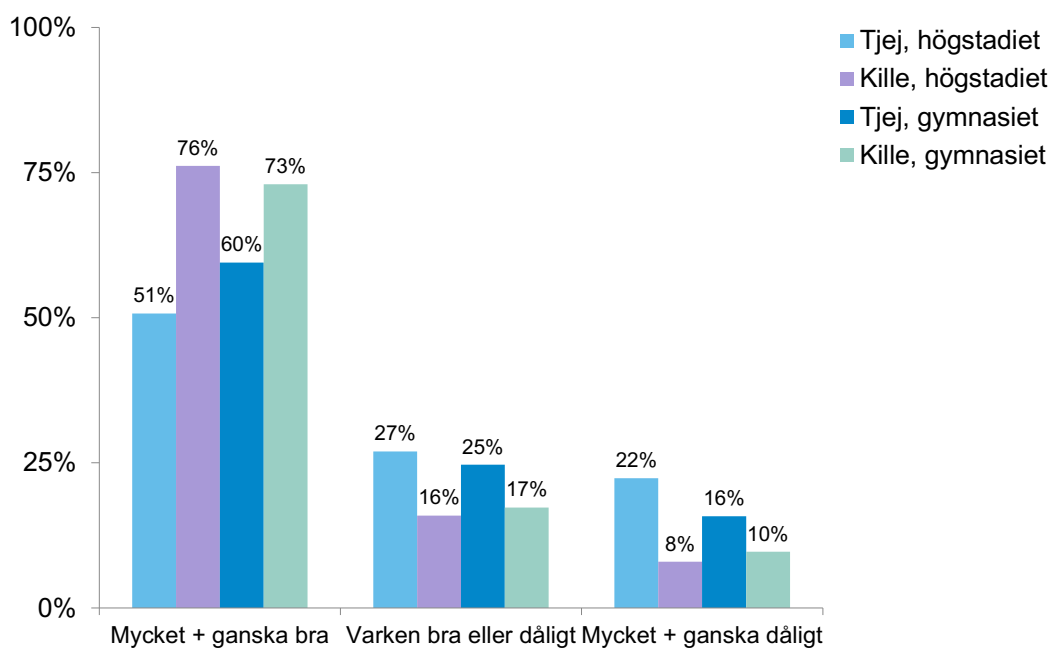
Självskattad hälsa

Självskattad hälsa innebär att individer ombeds att själva skatta sitt allmänna hälsotillstånd på en skala. Den självskattade hälsan är med andra ord ett subjektivt mått. Resultat av detta slag ifrågasätts ibland på grund av det subjektiva inslaget, men har visat sig stämma väl överens med mer objektiva och medicinska mått på hälsa.¹ Forskning visar att det är vanligare att tjejer upplever ohälsa och psykosomatiska besvär än att killar gör det. Detta syns även i Moras Lupp-resultat. Andelen som svarar att de mår mycket eller ganska bra i Mora är lägre bland tjejer än bland killar. Högstadietjerna svarar både i lägst grad att de mår mycket/ganska bra, och i högst grad att de mår mycket/ganska dåligt.

Vid en jämförelse med regionsnittet framgår det att ungdomarna i Mora bedömer sin hälsa som bra eller mycket bra i liknande grad som snittet i Dalarna, se tabell F1a.

Över tid kan vi se att andelen killar som mår bra har minskat, se diagram F1b på följande sida. Andelen tjejer som mår bra är lägre än år 2015 men på en liknande nivå som år 2018. Könsskillnaden har därmed minskat något.

F1. Under de senaste sex månaderna, hur bedömer du din hälsa, hur du mår eller känner dig?

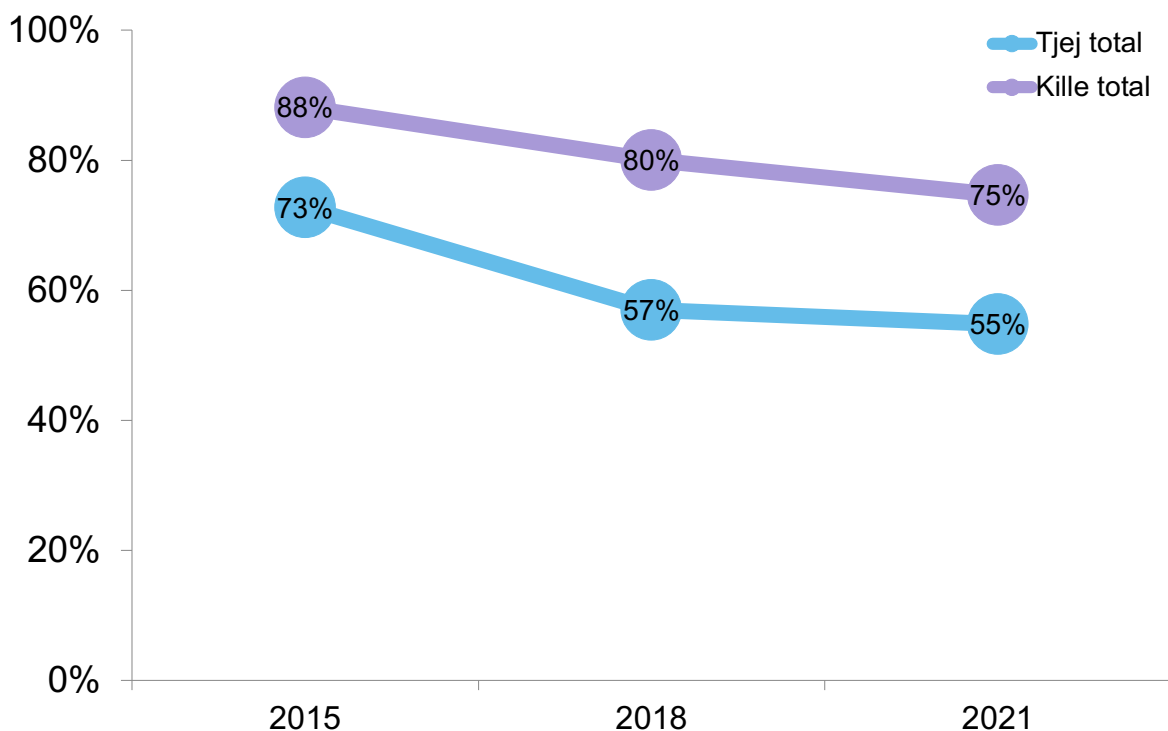

F1a. Andel som bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
63%	65%	65%	64%

¹ Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017-2018

F1b. Andel som bedömer sin hälsa som mycket eller ganska bra: Jämförelse över tid

Psykiska och somatiska besvär

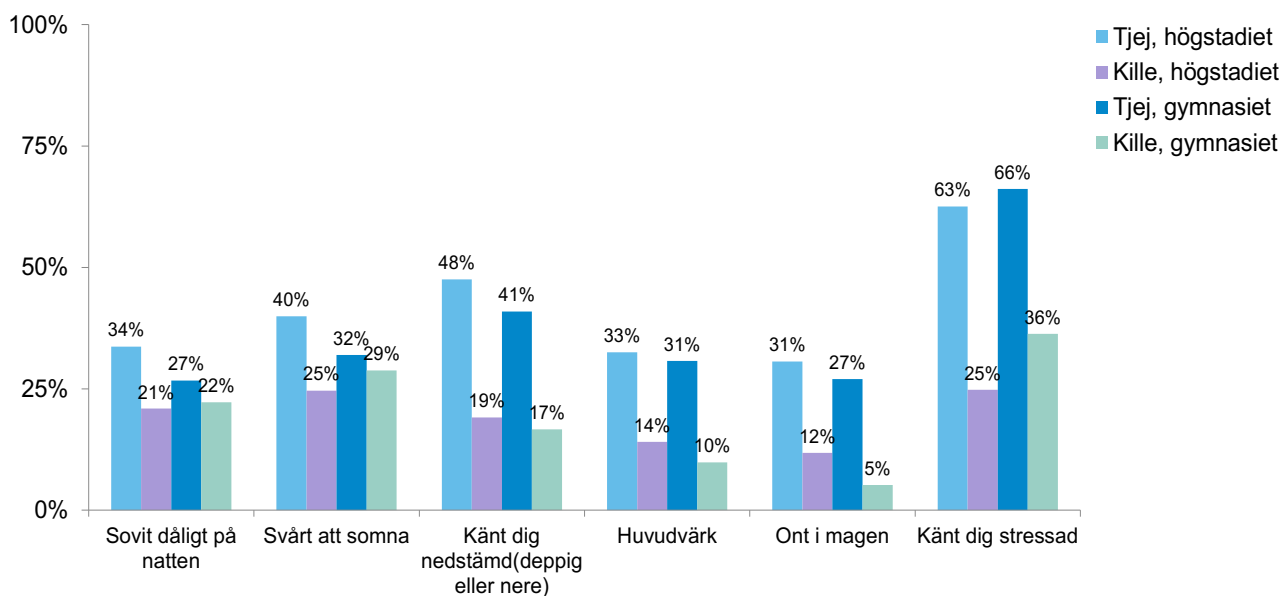
Ungdomarna fick svara på frågor om hur ofta de upplever olika psykiska och somatiska besvär, så som stress, huvudvärk, ont i magen, sömnsvårigheter och nedstämdhet. Enligt MUCF indikerar förekomsten av besvär ohälsa om de förekommer flera gånger i veckan eller oftare under en längre period. Liknande kategorisering görs i Folkhälsomyndighetens undersökning "Hälsa på lika villkor".

I diagram F2 redovisas andelen ungdomar som har de listade besvären regelbundet, det vill säga flera gånger i veckan eller oftare. Samtliga besvär upplevs i högre grad av tjejer än av killar. En stor andel av tjejerna, 63 % av högstadietjejerna och 66 % av gymnasietjejerna, svarar att de stressar flera gånger i veckan eller oftare. Andelen killar som gör detsamma är 25 % i högstadiet och 36 % i gymnasiet.

Vad gäller nedstämdhet är det 41 % av gymnasietjejerna och 48 % av högstadietjejerna som svarar att de är nedstämda/deppiga flera gånger i veckan eller oftare. Bland killarna svarar 17-19 % detsamma.

Andelen ungdomar i Mora som upplever psykosomatiska besvär ligger på en liknande nivå som regionsnittet avseende de flesta besvären, se tabell F2a på följande sida. Något fler högstadieungdomar i Mora upplever regelbundna besvär med magont och något fler gymnasieungdomar känner sig stressade jämfört med regionsnittet..

F2. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna? Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare

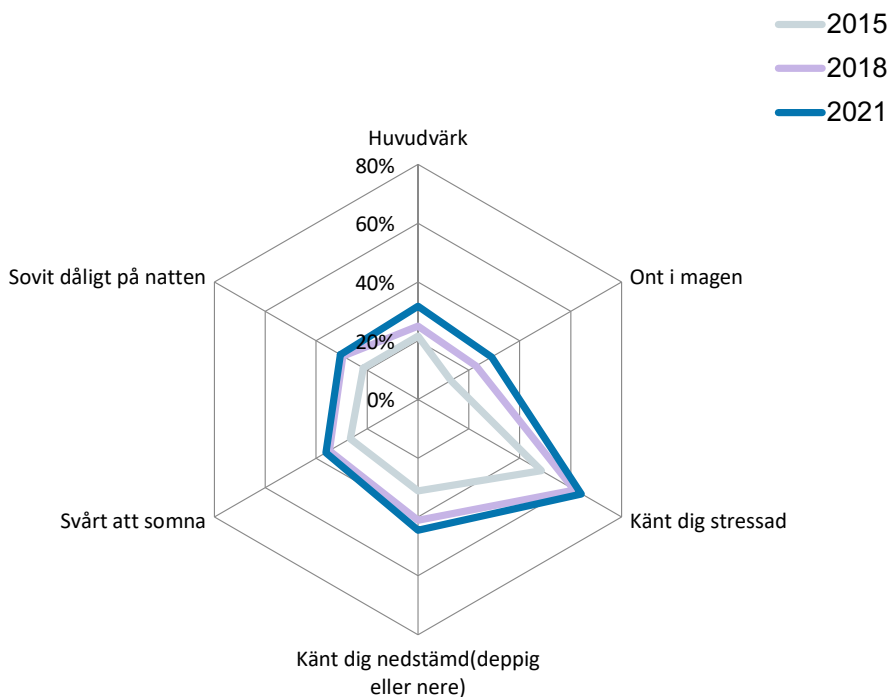

F2a. Andel som svarat att de har besvär flera gånger i veckan eller oftare: Jämförelse med snittet i Dalarna

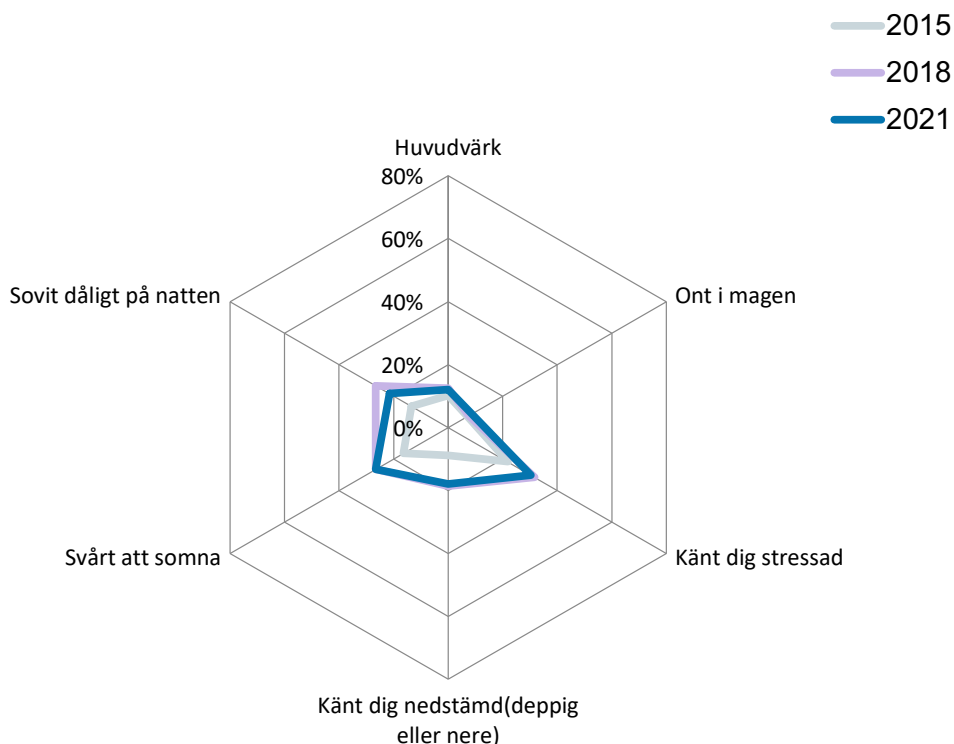
	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Huvudvärk	24%	22%	21%	23%
Ont i magen	21%	17%	17%	18%
Känt dig stressad	45%	45%	53%	49%
Känt dig nedstämd, deppig eller nere	34%	32%	30%	31%
Svårt att somna	33%	33%	31%	32%
Sovit dåligt på natten	28%	28%	25%	28%

Andelen tjejer som upplever besvär är på liknande nivåer som år 2018. Andelen med huvudvärk och ont i magen har ökat något. Vid en jämförelse med år 2015 har dock samtliga besvär ökat. Andelen killar som upplever besvär är också lika som tidigare år, se diagram F2c. Andelen killar som sover dåligt på natten har minskat något sedan år 2018, skillnaderna är dock små. Jämfört med år 2015 har flera besvär ökat även bland killar, främst nedstämdhet.

**F2b. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare: Jämförelse över tid, tjej**

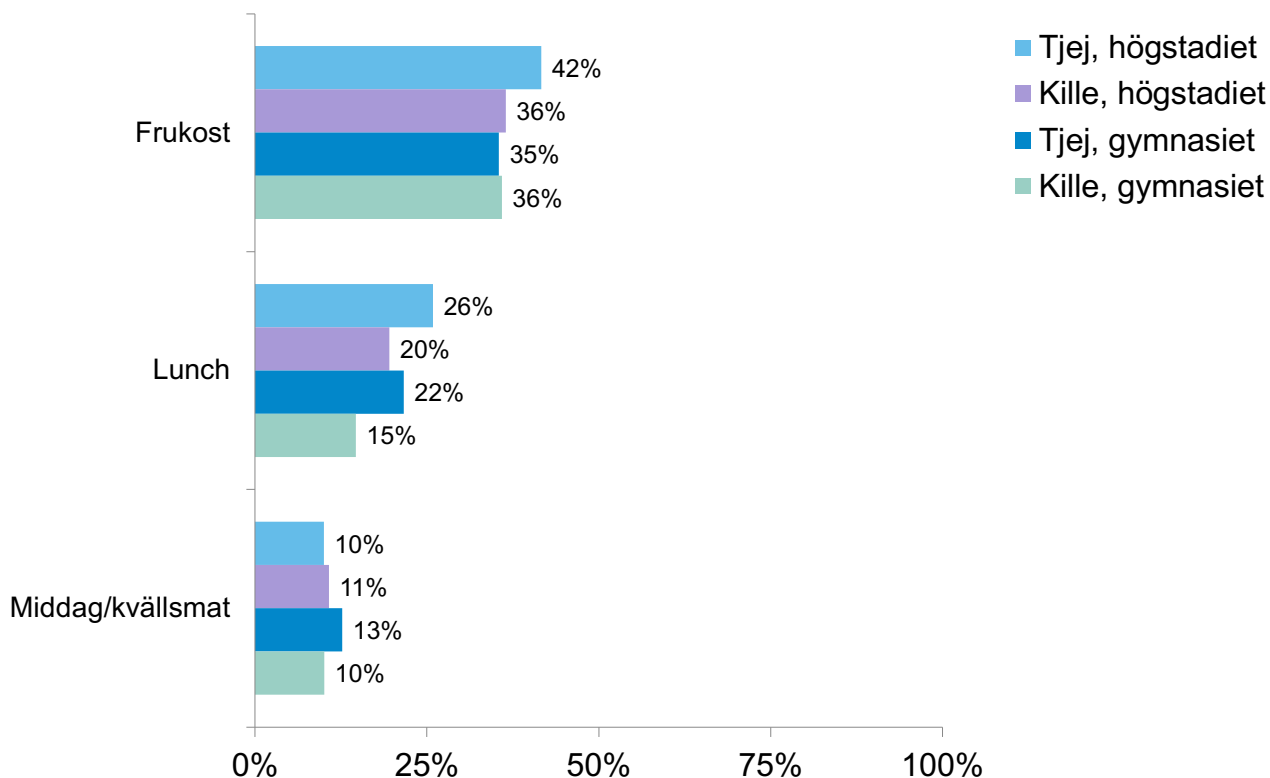
**F2c. Hur ofta har du haft följande besvär under de senaste sex månaderna?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare: Jämförelse över tid, kille**

Hoppa över måltider

I diagram F3 nedan redovisas andelen ungdomar som svarat att de hoppar över måltider flera gånger i veckan eller oftare. 35 - 42 % av ungdomarna anger att de hoppar över frukosten flera gånger i veckan eller oftare. Tjejer i högstadiet är de som i störst utsträckning hoppar över frukost eller lunch. Även killar på högstadiet anger att de ofta hoppar över frukost och/eller lunch. 56 % av högstadiekillarerna anger detta.

F3. Hur ofta händer det att du hoppar över följande måltider?
Andel som svarat "flera gånger i veckan" eller oftare

Träning och motion

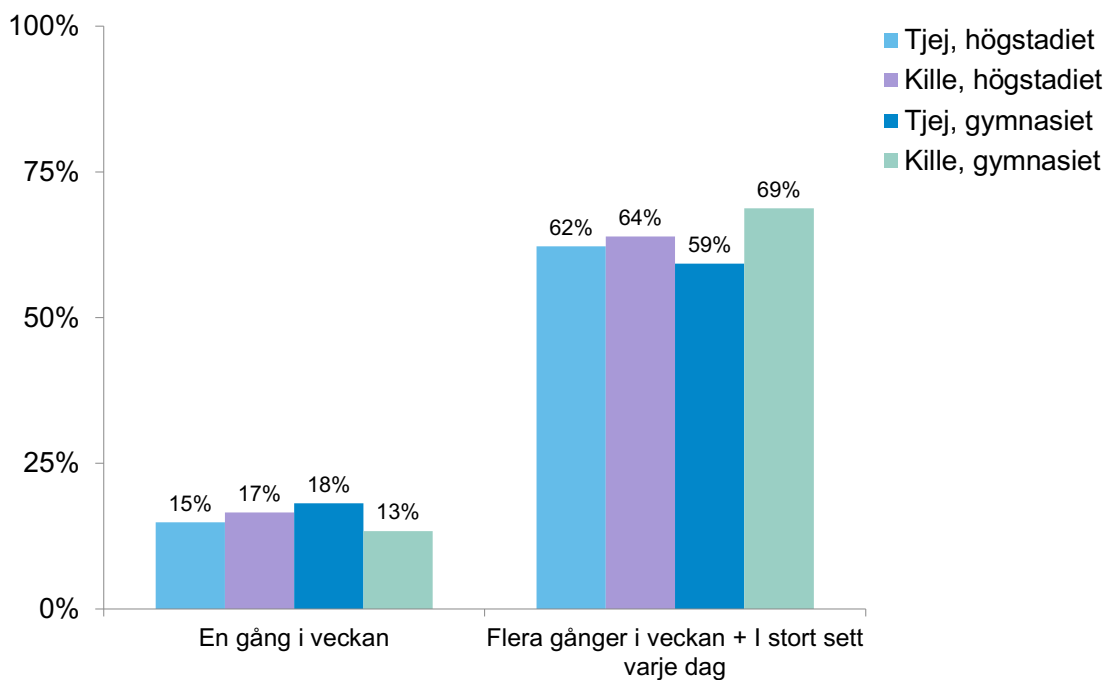
Fysisk aktivitet är relaterad både till fysisk och psykisk hälsa. Andelen skolbarn som uppnår den rekommenderade mängden fysisk aktivitet (1 timme per dag enligt WHO) är fortsatt låg i Sverige. Det är en levnadsvana som inte har förbättrats över tid, konstaterar Folkhälsomyndigheten.¹ Vad som framgår i diagram F4 på följande sida är att 62-64 % av högstadieungdomarna och 59-69 % av gymnasieungdomarna i Mora svarar att de tränar flera gånger i veckan eller oftare. Andelen är högst bland killar i gymnasiet och lägst bland tjejer i gymnasiet.

I jämförelse med regionsnittet, se tabell F4a, framkommer att resultatet ligger på en liknande nivå i Mora. Gymnasieungdomar i Mora tränar dock i högre grad flera gånger i veckan.

Andelen som tränar minst en gång i veckan har minskat något över tid bland både tjejer och killar, se diagram F4b. Minskningen är störst bland tjejerna.

¹ Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsosvanor 2017-2018

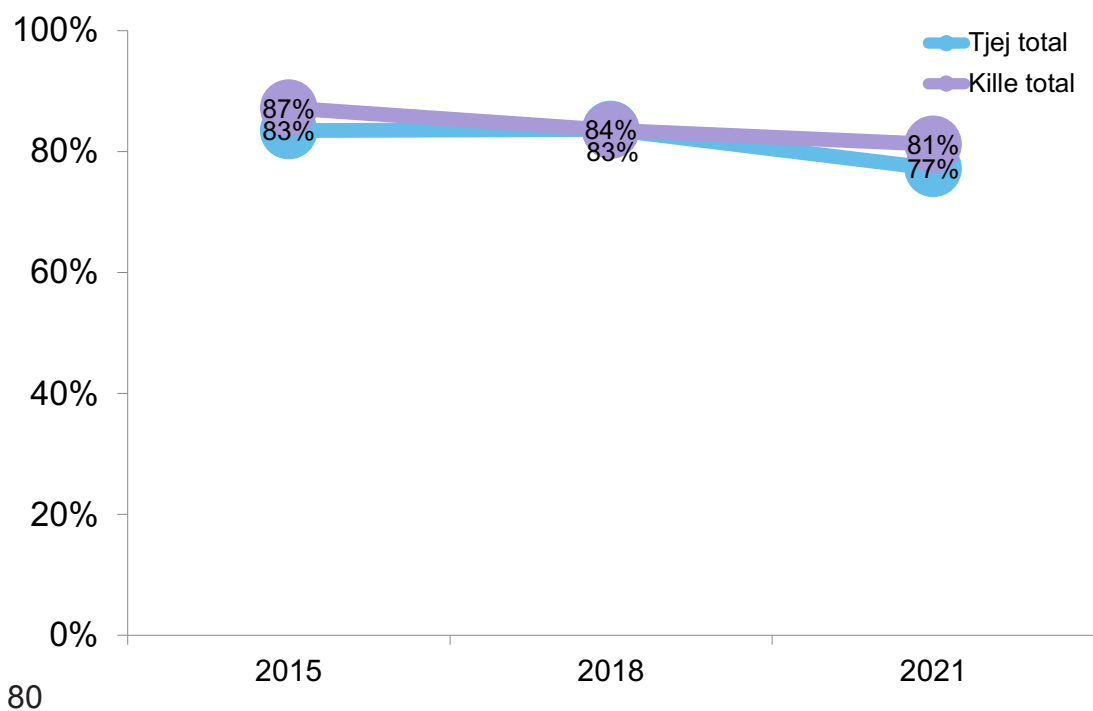
**F4. Hur ofta brukar du träna så att du blir andfådd eller svettas?
Andel som svarat "en gång i veckan" eller oftare**

F4a. Andel som tränar en gång i veckan eller oftare: Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
En gång i veckan	16%	18%	16%	18%
Flera gånger i veckan + I stort sett varje dag	64%	64%	64%	55%

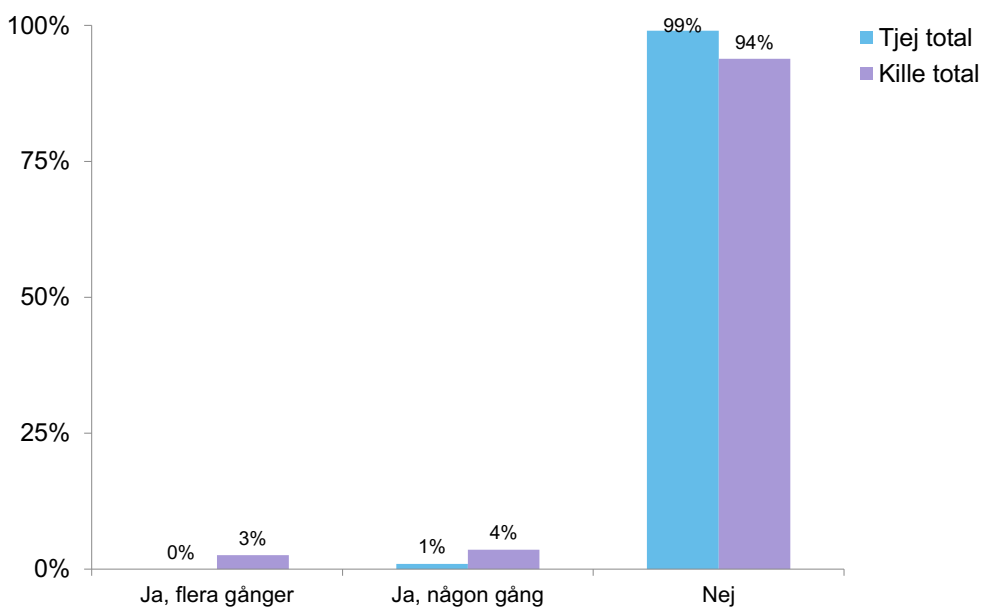
F4b. Andel som tränar en gång i veckan eller oftare: Jämförelse över tid

Prestationshöjande medel

I Lupp-enkäten ställs en fråga om användningen av anabola steroider eller motsvarande medel. 7 % av killarna och 1% av tjejerna i Mora svarar att de någon eller flera gånger använt denna typ av medel.

F5. Har du någon gång använt anabola steroider eller andra motsvarande prestationshöjande medel?

Alkohol, tobak och snus

Lupp-enkäten innefattar också frågor om, och i sådana fall hur ofta man röker, snusar och dricker alkohol. I tabell F6 på följande sida redovisas resultaten för dessa frågor. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) konstaterar att andelen skolelever i Sverige som använder tobak minskat de senaste åren. Vad gäller alkohol konstaterar CAN att såväl andelen alkoholkonsumenter som alkoholkonsumtionen bland svenska elever är på fortsatt historiskt låga nivåer.¹

I Mora ser vi att gymnasiekillar är den grupp där störst andel snusar och röker cigaretter minst en gång per vecka. Det framgår också att en andel om cirka 13 % av högstadiel eleverna och 43 % av gymnasieeleverna dricker alkohol minst en gång per månad. Att minst en gång per månad dricka så mycket alkohol att man känner sig full är vanligare bland gymnasieungdomarna än bland högstadieungdomarna.

F6. Hur ofta brukar du...?

Röka Cigaretter?	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	97%	96%	93%	90%
Minst en gång per vecka	3%	4%	7%	10%
Snusa?	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	98%	92%	87%	76%
Minst en gång per vecka	2%	8%	13%	24%
Dricka folköl?	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	95%	99%	92%
Minst en gång per vecka	1%	5%	1%	8%
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit?	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	99%	95%	92%	84%
Minst en gång per vecka	1%	5%	8%	16%
Hur ofta dricker du så mycket alkohol att du känner dig full?*	Tjej högstadiet	Kille högstadiet	Tjej gymnasiet	Kille gymnasiet
Aldrig/Sällan/Någon eller några gånger i månaden	92%	61%	91%	75%
Minst en gång per vecka	8%	39%	9%	25%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

¹ CAN: Skolelevers drogvanor 2018

Vid en jämförelse med regionsnittet framgår det att ungdomarna i Mora brukar alkohol, tobak och snus i ungefär samma utsträckning som ungdomar i resten av Dalarna.

F6b. Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Röker minst en gång per vecka	4%	4%	9%	9%
Snusar minst en gång per vecka	6%	5%	19%	19%
Dricker folköl minst en gång i månaden	7%	6%	17%	15%
Dricker starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit minst en gång i månaden	13%	11%	43%	42%
Dricker alkohol så att de känner sig fulla minst en gång per månad*	57%	53%	77%	75%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

Andelen killar som snusar i Mora har ökat jämfört med år 2018. Andelen ungdomar som röker är ungefär som tidigare år. I år är det en lägre andel tjejer som dricker starköl/cider, vin eller sprit minst en gång i månaden jämfört med år 2018. Andelen killar som dricker alkohol så att de känner sig fulla minst en gång per månad har ökat bland killar sedan år 2018, men minskat något bland tjejer.

F6c. Jämförelse över tid

	Tjej 2021	Tjej 2018	Tjej 2015	Kille 2021	Kille 2018	Kille 2015
Röker minst en gång per vecka	5%	8%	7%	7%	6%	5%
Snusar minst en gång per vecka	7%	5%	3%	16%	10%	11%
Dricker folköl minst en gång i månaden	6%	7%	9%	17%	16%	13%
Dricker starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit minst en gång i månaden	28%	35%	29%	25%	27%	26%
Dricker alkohol så att de känner sig fulla minst en gång per månad*	70%	74%	71%	75%	69%	73%

*Obs! Av de som vid något tillfälle druckit alkohol

De flesta av de som svarat att de dricker alkohol får tag i denna via kompisar, kompisars syskon eller partner samt annan vuxen. 15 % får alkohol från sina föräldrar och 16 % tar från sina föräldrar utan att de vet om det. 10 % uppger att de tillverkar sin alkohol själv.

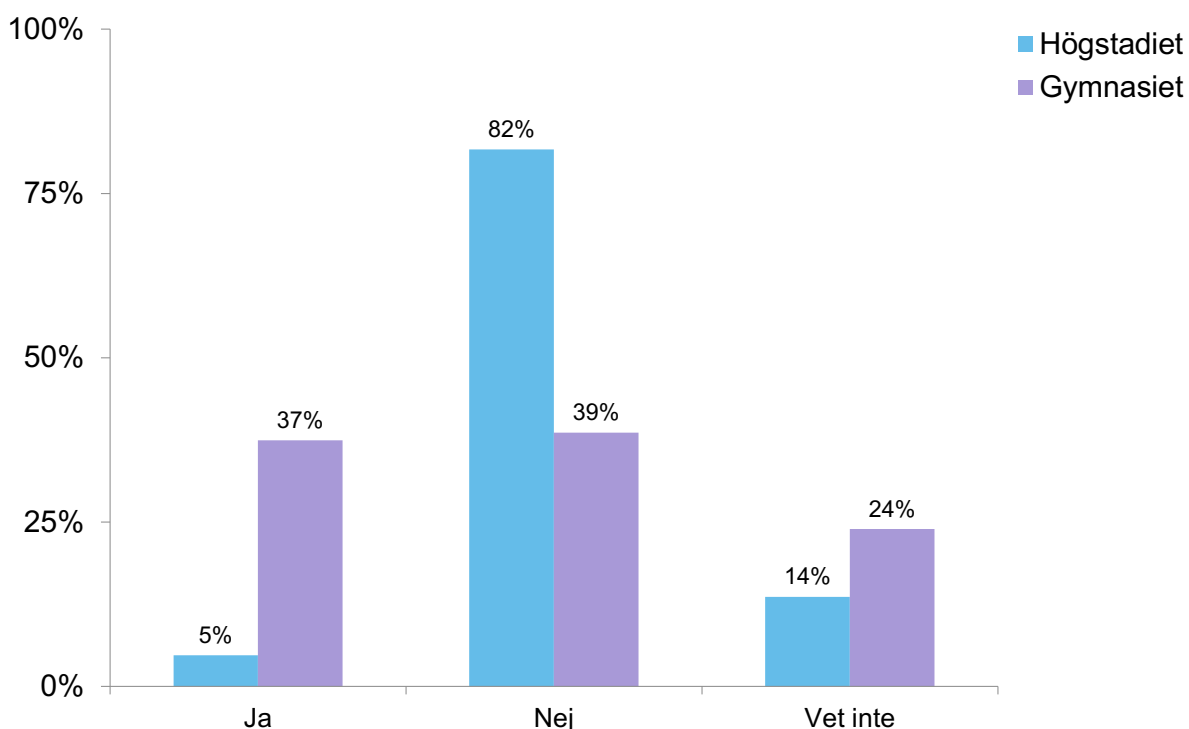
Endast en låg andel, totalt 5 % av högstadieungdomarna, svarar att de får dricka alkohol för sina föräldrar, se diagram F7. På gymnasiet är motsvarande andel klart högre, och ligger på 37 %. 14 % av högstadieungdomarna och 24 % av gymnasieungdomarna vet inte om de får dricka alkohol för sina föräldrar.

F6d. Hur får du oftast tag på alkohol?

Besvarades endast av de som någon gång druckit alkohol

Köper själv i affären	9%
Beställer på internet	2%
Handlar utomlands	2%
Tillverkar själv	10%
Får från mina föräldrar	15%
Tar från mina föräldrar utan att de vet om det	16%
Från syskon	8%
Från kompisar, kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner	55%
Från annan vuxen	28%
På annat sätt	25%

F7. Får du dricka alkohol för din/dina föräldrar?

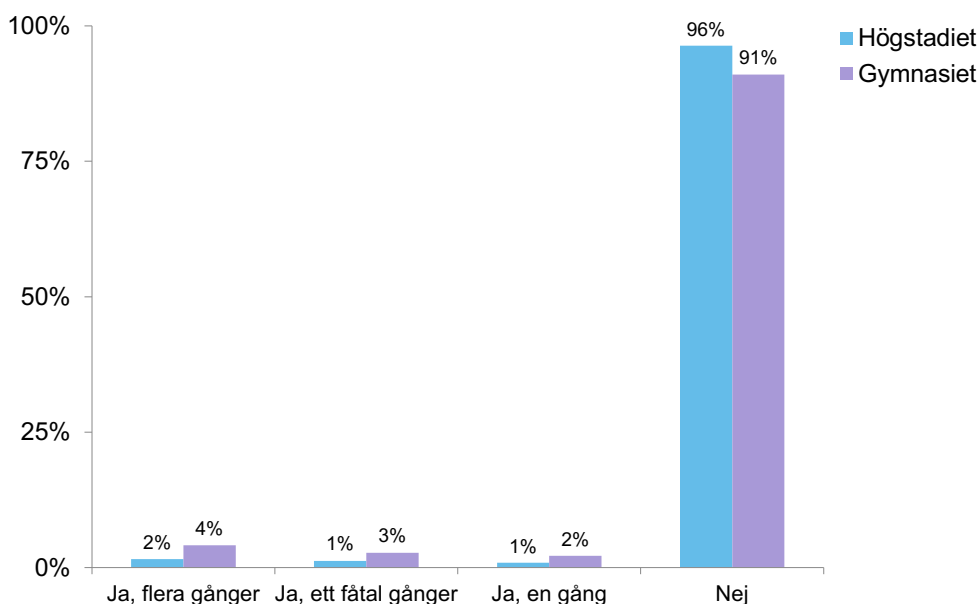

Narkotika

Lupp-enkäten innefattar även frågor om narkotikaanvändning. 4 % av högstadieungdomarna och 9 % av gymnasieungdomarna svarar att de en eller flera gånger har använt narkotika. I Mora är det en liknande andel som använt narkotika som i regionsnittet.

Andelen högstadieungdomar som använt narkotika är på en liknande nivå som år 2018, medan andelen gymnasieungdomar är något lägre i år. Som det framgår i diagram F8c på följande sida är marijuana den vanligaste drogsorten, följt av hasch, Ecstasy/LSD och amfetamin. 45 % av de som använt droger har fått tag på det av någon i Mora, se diagram F8d.

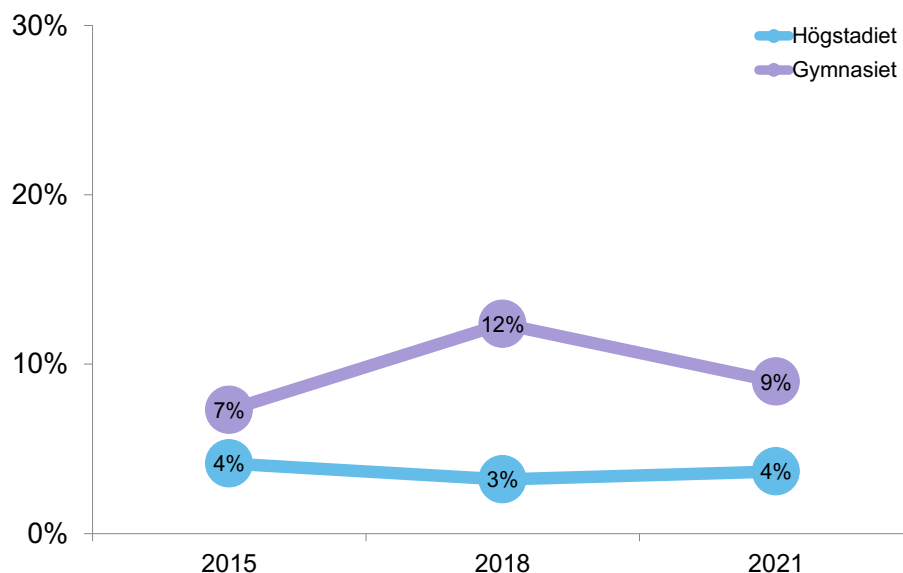
F8. Har du någon gång använt narkotika?

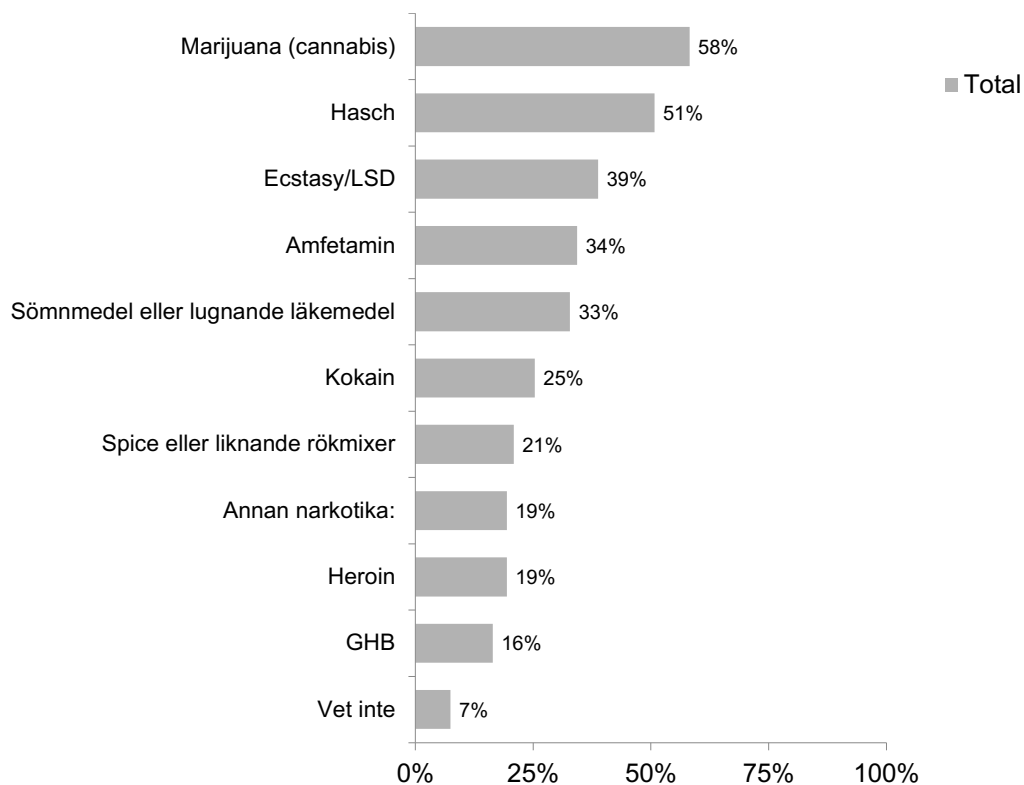
F8a. Andel som använt narkotika. Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
4%	3%	9%	8%

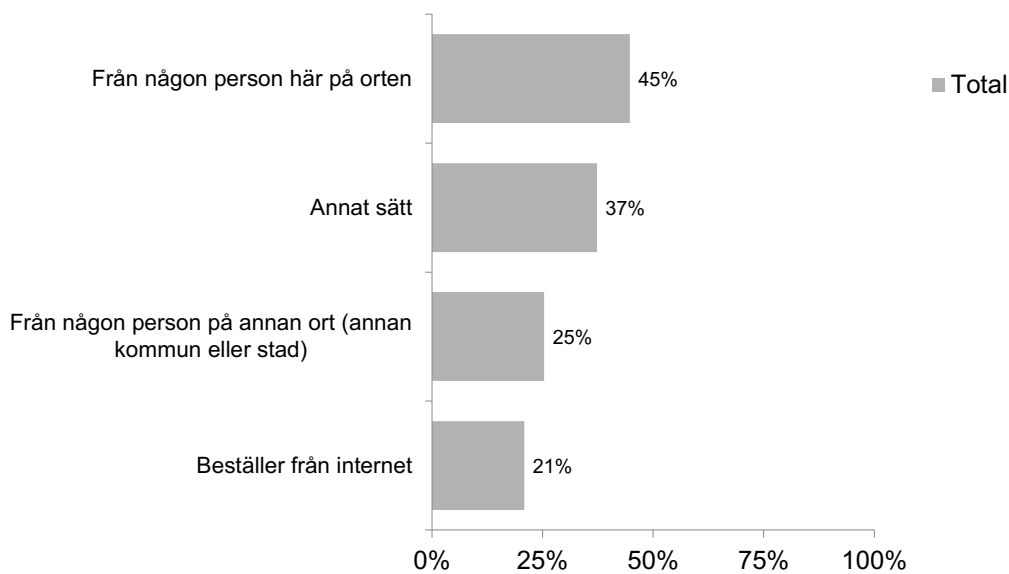
F8b. Andel som använt narkotika. Jämförelse över tid

F8c. Vilken eller vilka typer av narkotika har du använt? Besvarades endast av de som någon gång använt narkotika

F8d. Hur fick du/får du tag på narkotika? Besvarades endast av de som någon gång använt narkotika

Fördjupad analys om ungas hälsa

Ett mål i den regionala ungdomsstrategin i Dalarna är att alla unga ska ha förutsättningar för en god och jämlik fysisk, psykisk och social hälsa. Strategin "Hållbara Mora" innehåller flertalet insatsområden som syftar till att uppnå en god och jämlik hälsa bland barn och unga. Det handlar bland annat om att skapa en god lärandemiljö i skolan, att erbjuda alla unga kultur- och fritidsaktiviteter som stödjer deras utveckling samt att stärka kommunens arbete med barnrättsfrågor. Det framgår i Moras Lupp-resultat att det finns tydliga könsskillnader när det gäller ungas hälsa. Utifrån sambandsanalyserna nedan framgår även att det finns flera andra faktorer som påverkar ungas hälsa och att förutsättningarna därmed skiljer sig åt en hel del. En rekommendation är därför att Mora arbetar vidare med att på olika sätt stärka de skyddsfaktorer som finns och minska riskfaktorerna för att möjliggöra en bättre och mer jämlik hälsa för unga.

Skyddsfaktorer som ses i Mora

Frånvaron av utsatthet

När vi analyserar frågan om självskattad hälsa framgår det tydligt att olika former av utsatthet samvarierar med hälsa. De ungdomar som inte utsatts för någon otrygg situation (hot, stöld, misshandel, sexuellt våld) eller mobbning svarar även i klart högre grad att de mår bra. Vi ser även samma samband när det gäller förekomsten av problem så som rasism, mobbning, våld och sexuella trakasserier i skolan. De ungdomar som mår bra svarar även i lägre grad att dessa problem förekommer på skolan.

Bland de som mår ganska eller mycket dåligt svarar 60 % att de blivit utsatta för mobbning. Bland ungdomar som mår bra är andelen utsatta betydligt lägre, 22 %. Att arbeta för att minska ungas utsatthet på olika sätt skulle därav vara en viktig fråga för att fler unga ska få förutsättningar för en god hälsa. Att utsatthet för våld, konflikter i familjen och mobbning är riskfaktorer för ungas hälsa (och på samma sätt är frånvaron av utsatthet skyddsfaktorer) är något som ofta nämns i forskning¹.

Nöjdhet med relationer och livet i stort

I Moras resultat framgår det att det finns tydliga samband mellan hälsa och nöjdhet med både familjerelationerna och kompisrelationerna. Unga som mår bra svarar även i högre grad att de är nöjda med livet i sin helhet. Goda sociala relationer är också något som ofta tas upp i forskningen som skyddsfaktorer för ungas hälsa².

Nöjdhet med fritiden

Det framgår även att det finns en del samband med fritidsfrågorna. De ungdomar som tycker att de finns mycket att göra på fritiden i Mora mår bättre. De som mår bättre är även nöjdare med fritiden totalt sett. Det framgår också att de som mår bra i något högre grad svarar att de tränar flera gånger i veckan. En meningsfull fritid och fysisk aktivitet kan således vara viktiga skyddsfaktorer för unga.

Nöjdhet och trivsel i skolan

Vid en analys av skolfrågorna ser vi flera tydliga samband. Bland de som mår bra svarar en hög andel, 73 % att de trivs med stämningen i skolan - bland de som mår sämre är motsvarande andel klart lägre, 42 %. De som svarat att de mår bra är även

¹ Se till exempel: Folkhälsomyndigheten: Skolbarns hälsovanor

² Folkhälsomyndigheten 2022, hemsida

nöjdare med flera aspekter i skolan som till exempel skolmiljön, undervisningen, lärarna och möjligheten att få extra hjälp och stöd. Vi ser även att det finns ett visst samband med den upplevda delaktigheten i skolan. De som mår bra svarar i något lägre grad än de som mår dåligt att de i "väldigt liten/ingen utsträckning" får vara med och bestämma om olika saker i skolan.

Flera bakgrundsfaktorer samvarierar med hälsan

Utöver att kön tydligt samvarierar med ungas hälsa ser vi även tydliga samband med ungas ekonomiska förutsättningar. Bland unga som svarar att de oroar sig för sina föräldrars ekonomi svarar 31 % att de mår bra eller mycket bra. Bland unga som inte oroar sig för ekonomin svarar 68 % att de mår bra eller mycket bra. Det framkommer också att sexuell läggning och huruvida man har en funktionsnedsättning eller inte samvarierar med ungas hälsa. De ungdomar i Mora som har en annan sexuell läggning än heterosexualitet (dvs. hbtq) mår sämre. De unga som har en funktionsnedsättning mår också tydligt sämre än övriga ungdomar. Vad gäller ungas bakgrund (var man själv är född eller var föräldrarna är födda) kan vi däremot inte se några tydliga skillnader i hälsa.

Känslan av att inte passa i normen, som bland annat unga med funktionsnedsättning och unga hbtq-personer i större grad upplever, beskrivs även i studier som en tydlig riskfaktor för ungas hälsa³.

Varför mår tjejer sämre än killar?

Utifrån Lupp-enkätens frågor går det inte att avgöra varför tjejer mår sämre än killar. Däremot finns det en del rapporter som belyser könsskillnaderna i ungas hälsa, bland annat i en rapport från Folkhälsomyndigheten. Där tar man bland annat upp att tjejer är mer stressade och har högre krav på sig än killar när det kommer till skolan och betyg och att detta är något som kan påverka hälsan. Det konstateras att tjejer mår sämre än killar, men samtidigt lyckas bättre i skolan. Killar mår alltså bättre, men har i sin tur tydligt lägre studieresultat⁴. Annat som nämns, som kan påverka könsskillnader i hälsan, är biologiska faktorer, strukturella faktorer och förväntningar knutna till kön. Till strukturella faktorer hör bland annat utvecklingen på arbetsmarknaden och ökade utbildningskrav. För flera kvinnodominerade yrken har kraven på utbildning ökat den senaste tiden. Folkhälsomyndigheten skriver att detta kan påverka ungas syn på framtiden, engagemang i skolan och upplevelsen av stress. Förväntningar knutna till kön handlar om att flickor och pojkar ställs inför olika möjligheter och hinder i sin vardag, och de har olika strävan att leva upp till ideal och normer som de möter⁵.

Det som också nämns i flera studier är att det finns ett stigma, särskilt bland pojkar. Betydligt fler flickor än pojkar rapporterar psykiska besvär, som vi även sett i Mora. Trots detta är pojkar överrepresenterade i statistiken över missbruk och självmord. Man tror alltså att det finns ett större mörkertal bland pojkar som bottnar i manliga normer om att inte visa sig som "svag" och att detta även är viktigt att ta i beaktande när man analyserar könsskillnader som rör hälsa⁶.

³ MUCF 2021: Ung idag. Goda levnadsvillkor för många, men inte för alla

⁴ Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

⁵ Barnombudsmannen 2015: Könsskillnader i skolresultat och psykisk ohälsa. Temarapport Max18

⁶ Socialstyrelsen 2017: Utvecklingen av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna

G. Arbete

I detta avsnitt i Luppenkäten ställdes några frågor om arbete och företagande.

Arbetsmarknaden har de senaste åren förändrats vilket har påverkat unga i stor grad. Etableringsåldern har ökat och likaså har kraven på kompetens och utbildning ökat kraftigt. Enligt Folkhälsomyndigheten är en ökad medvetenhet bland unga om dessa krav och svårigheter något som påverkar ungas hälsa. Enligt flera studier oroar sig även många unga över framtiden och möjligheten att få ett arbete.¹

En fullföljd gymnasieutbildning är det viktigaste för att unga senare ska få ett arbete.² En annan sak som kan vara viktig för kommunen är att arbeta för att fler ungdomar får möjligheten till arbetserfarenhet via extrajobb och sommarjobb, vilket också kan öka chanserna för en etablering på arbetsmarknaden efter avslutade studier.

I rapporten "Unga röster 2016" framkommer det också att många ungdomar efterfrågar mer praktik, mer information från skolan om hur arbetsmarknaden fungerar, mer studiebesök och möjligheten att få träffa olika personer som berättar om sina yrken.³

"Mer jobb för unga"

- Kille i högstadiet svarar på frågan om vad Mora borde veta för att göra kommunen bättre för unga

1 Se exempelvis: Linneuniversitet 2016 "Sveriges ungdomar om framtiden." eller Mentor & Ungdomar.se "Unga röster 2016."

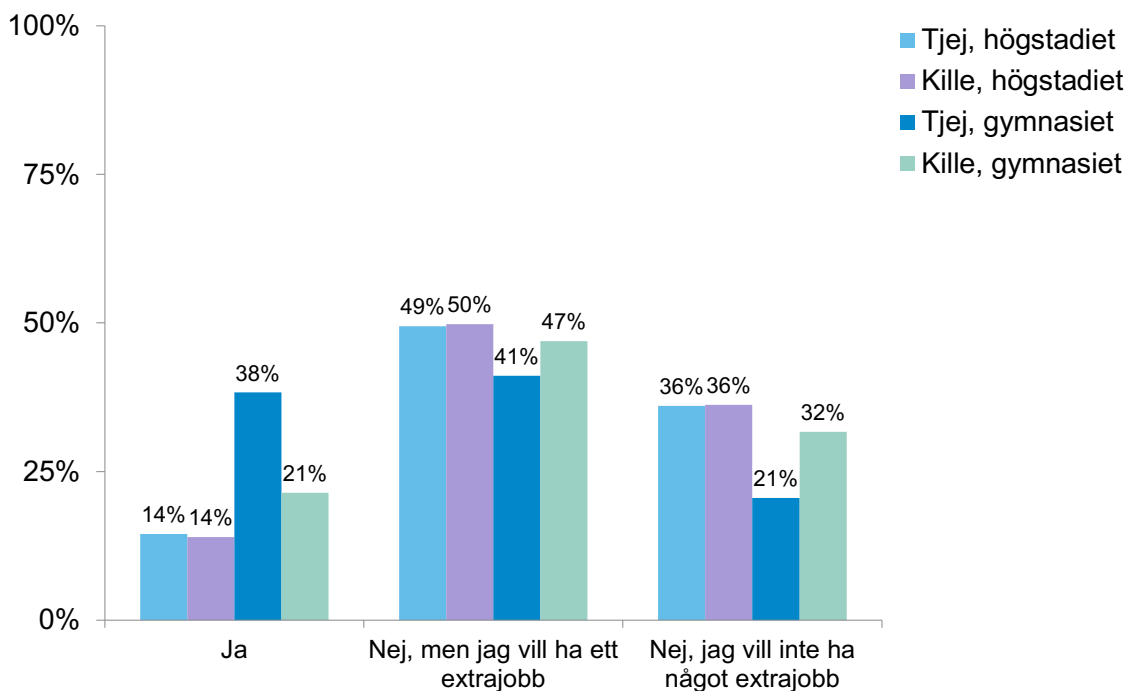
2 Folkhälsomyndigheten 2018 "Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?"

3 Mentor & Ungdomar.se "Unga röster 2016."

14 % av högstadieungdomarna och 30 % av gymnasieungdomarna i Mora har ett extrajobb, och ungefär hälften svarar att de skulle vilja ha ett extrajobb. Killar i högstadiet är de som i högst grad svarar att de skulle vilja ha ett extrajobb medan tjejer i gymnasiet i högst grad redan har ett extrajobb. Vid en jämförelse med regionsnittet framgår det att andelen med extrajobb är på ungefär samma nivå bland ungdomarna i Mora som i resten av Dalarna.

Jämfört med 2018 har inga större förändringar skett. Andelen gymnasieungdomar med extrajobb har däremot ökat sedan år 2015, se diagram G1b.

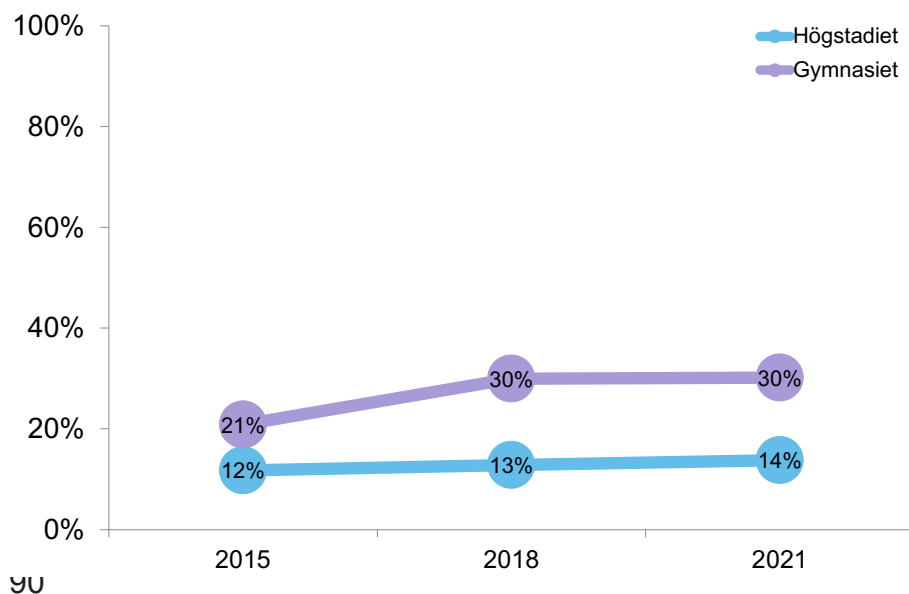
G1. Har du något extrajobb just nu?

G1a. Andel med extrajobb just nu: Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
14%	12%	30%	30%

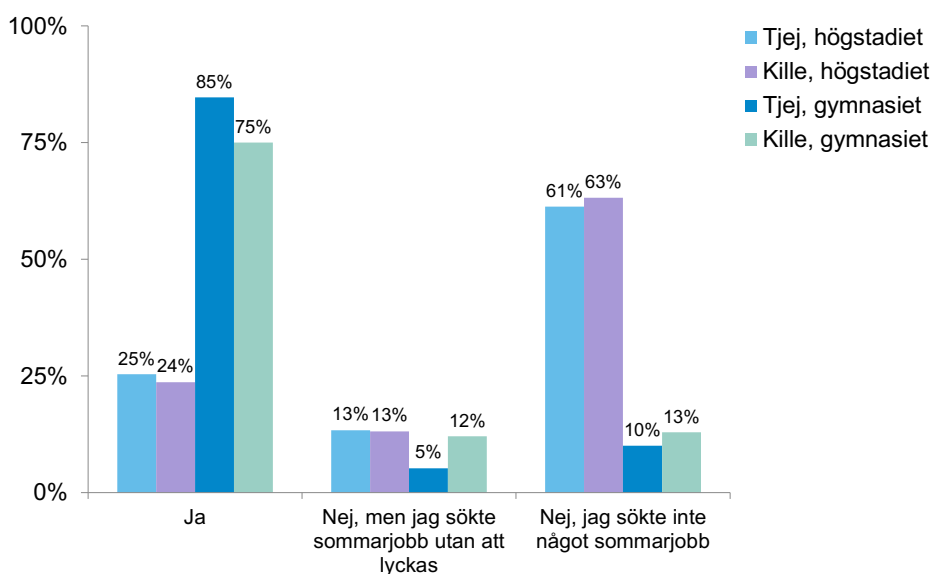
G1b. Andel med extrajobb just nu: Jämförelse över tid

Andelen högstadieungdomar som har haft ett sommarjobb den senaste sommaren är 24 %. Detta är ungefär som regionsnittet för Dalarna, och ligger även på en liknande nivå som år 2015 och år 2018 i Mora. Andelen gymnasieungdomar som hade ett sommarjobb i somras är hög, 80 %. Detta är även högre än snittet för Dalarna. Andelen gymnasieungdomar med sommarjobb är på en liknande nivå som år 2018 men har ökat sedan år 2015.

Det vanligaste sättet att få ett sommarjobb bland högstadieungdomarna är att få det genom någon i den egna familjen, se diagram G2c på följande sida. Det vanligaste svaret bland gymnasieungdomarna är att man fått jobbet genom kommunen eller genom att själv kontakta arbetsplatsen.

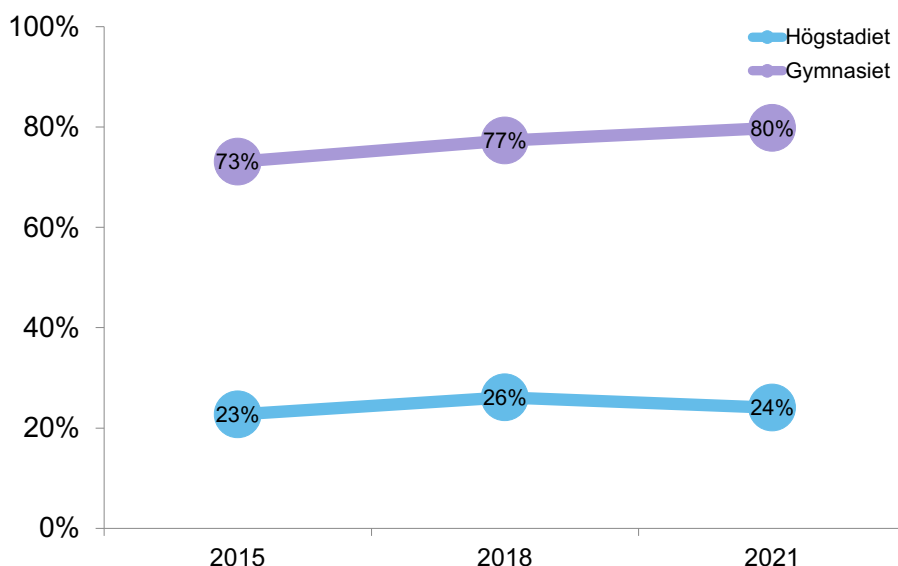
G2. Hade du ett sommarjobb i somras?

G2a. Andel med sommarjobb den senaste sommaren: Jämförelse med snittet i Dalarna

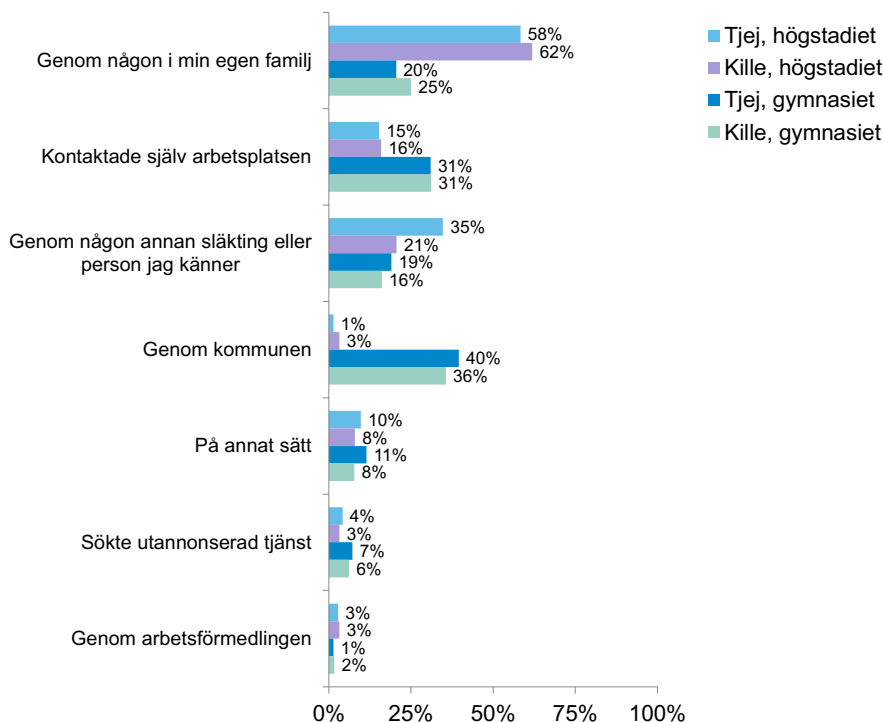
Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
24%	22%	80%	68%

G2b. Andel med sommarjobb den senaste sommaren: Jämförelse över tid

G2c. Hur fick du ditt sommarjobb?

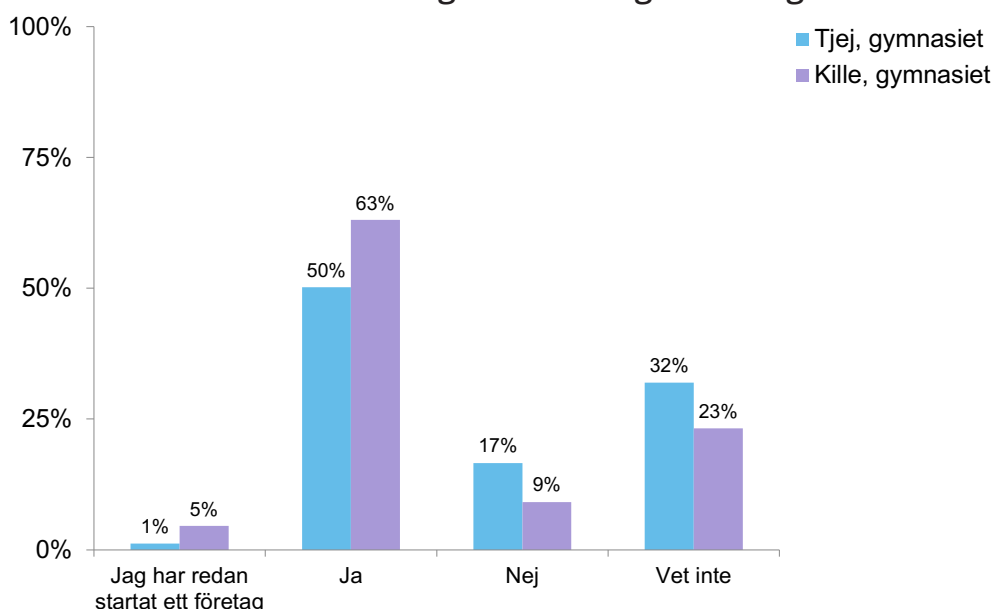
Besvarades endast av de som hade ett sommarjobb i somras

Inställning till eget företagande

Gymnasieungdomarna fick svara på en fråga om deras inställning till att starta eget företag. 50 % av tjejerna och 63 % av killarna svarar att de kan tänka sig att starta eget i framtiden. 5 % av killarna och 1 % av tjejerna uppger att de redan har startat ett företag. Andelen unga i Mora som kan tänka sig starta företag är på ungefär samma nivå som regionsnittet.

G3. Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden?

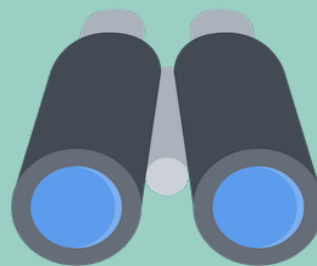

G3a. Skulle du kunna tänka dig att starta eget företag i framtiden? Andel "Ja" Jämförelse med snittet i Dalarna

Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
57%	55%

"Gå på gymnasium och jobba på helgerna"

- Kille i högstadiet svarar på frågan om vad han vill göra efter grundskolan

H. Framtid

I det sista avsnittet i Lupp-enkäten ställs frågor om hur ungdomarna ser på framtiden, vad de vill göra och huruvida de planerar att flytta från kommunen.

Som tidigare nämnts i avsnittet om arbete så oroar sig många ungdomar över framtiden. I rapporten "Unga röster 2016" svarar hela 4 av 10 att de känner oro för framtiden. I samma studie framkommer det att oron ökar i takt med ungdomarnas ålder.¹ Flertalet studier påvisar att ungas oro inför framtiden är kopplade till bland annat studieresultat och jobbmöjligheter. Även förändrade förutsättningar kopplade till rådande pandemi och klimatförändringar är två ytterligare aspekter som kan bidra till oro bland unga, vilket bland annat tas upp i Bris rapport "Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar". I rapporten konstateras också att relationer, existentiella frågor och identitet är aspekter som kan skapa oro för framtiden bland unga. Även oro över att hitta en bostad lyfts som en sak som kan bidra till att unga oroar sig för framtiden.²

¹ Mentor & Ungdomar.se "Unga röster 2016."

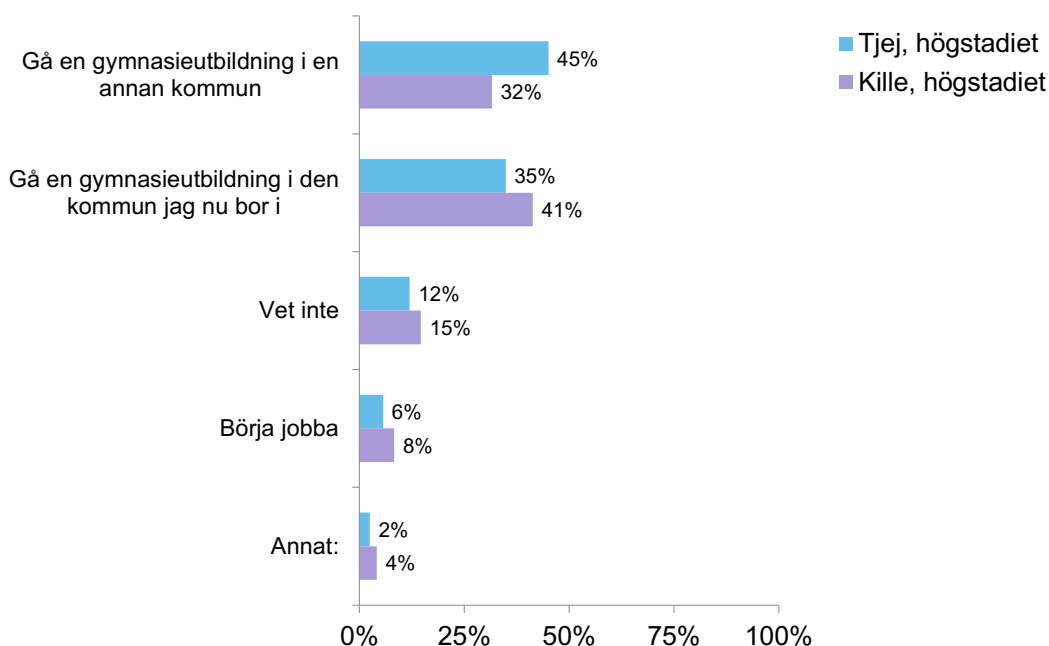
² Bris 2020: "Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar"

Vad unga i högstadiet vill och tror att de kommer göra

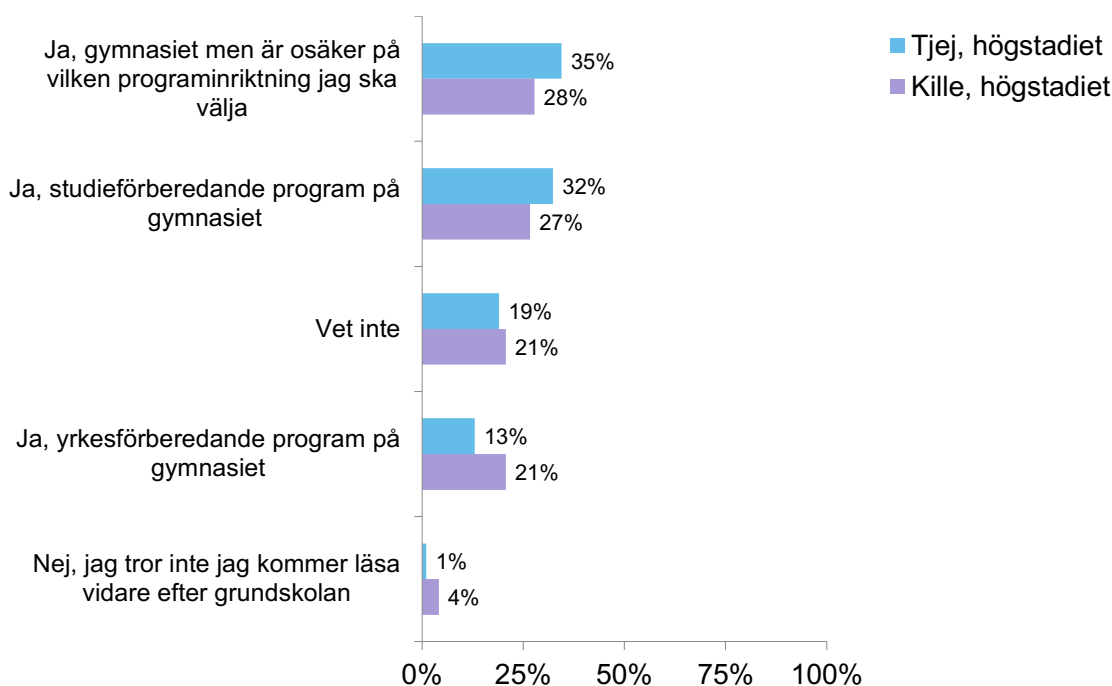
En stor majoritet av ungdomarna i högstadiet i Mora skulle helst gå en gymnasieutbildning (i kommunen eller på annan ort) direkt efter grundskolan, se diagram H1a. En mycket liten andel, 6-8 %, vill helst börja jobba.

En stor majoritet av högstadieungdomarna svarar att de tror att de kommer läsa vidare på gymnasiet, direkt eller senare. 21 % av killarna och 19 % av tjejerna vet inte om de kommer läsa vidare efter grundskolan. 4 % av killarna tror inte att de kommer läsa vidare.

H1a. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan?

H1b. Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan (direkt eller senare)?

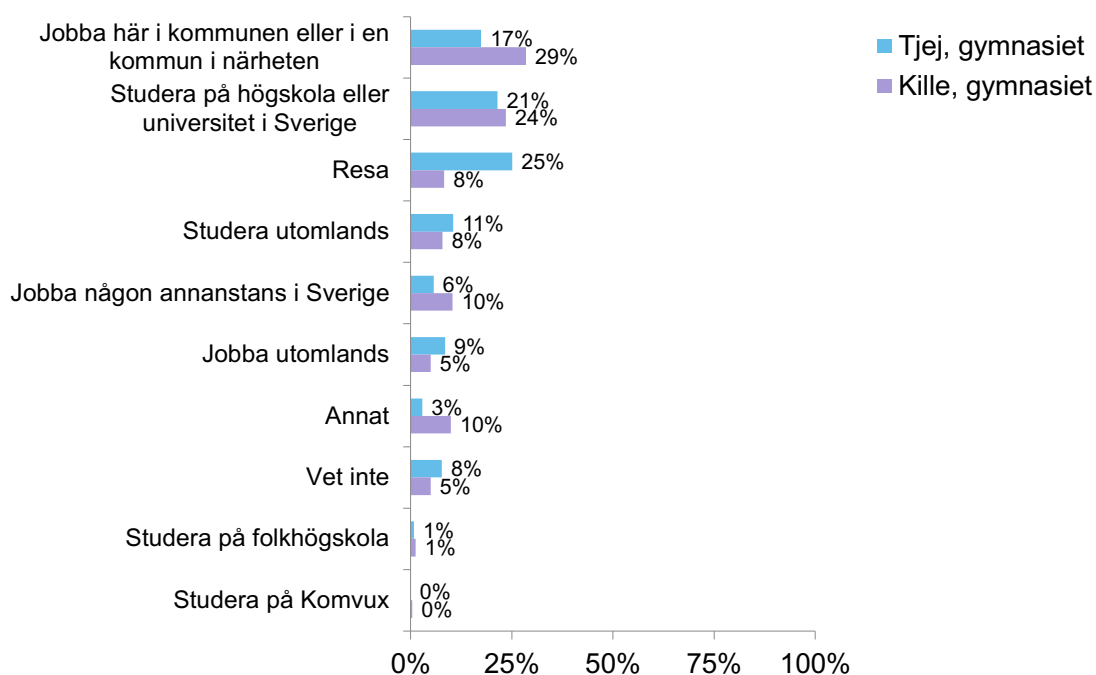

Vad unga i gymnasiet vill och tror att de kommer göra

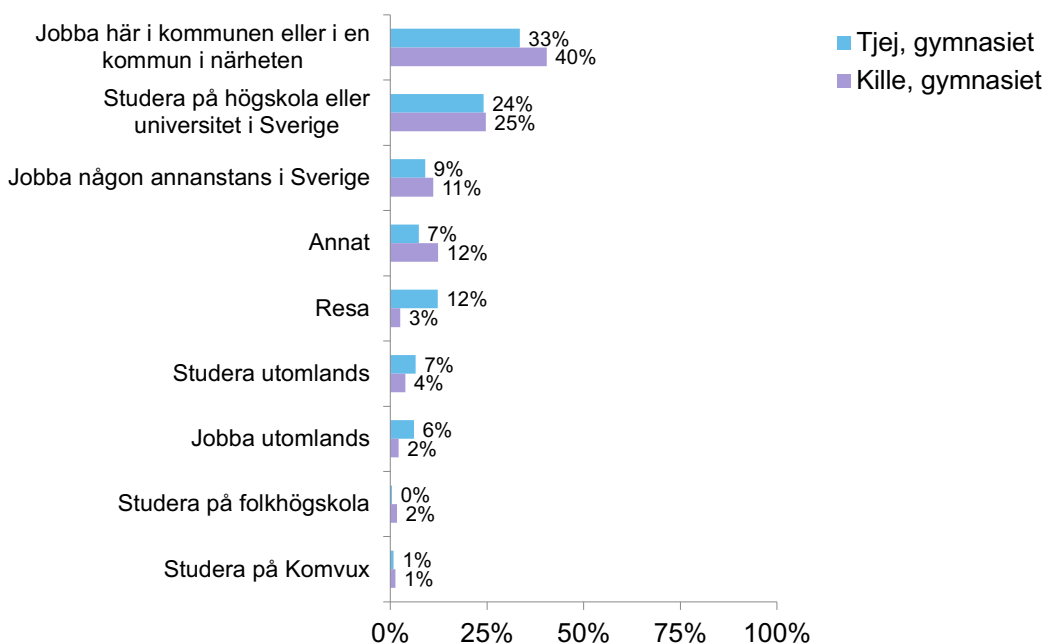
De flesta gymnasieungdomarna i Mora vill helst jobba i kommunen eller i en kommun i närheten direkt efter gymnasiet. En större andel killar än tjejer vill helst börja jobba. 21-24 % av gymnasieungdomarna vill helst studera på högskola eller universitet i Sverige. Tjejer svarar i högre grad än killar att de helst vill resa.

De flesta ungdomar tror att de kommer att jobba i kommunen eller i en kommun i närheten direkt efter gymnasiet, se diagram H1d. 24-25 % tror att de kommer studera på högskola eller universitet i Sverige. Fler killar än tjejer tror att de kommer börja jobba i kommunen eller i en kommun i närheten och fler tjejer än killar tror att de kommer att resa.

H1c. Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet?

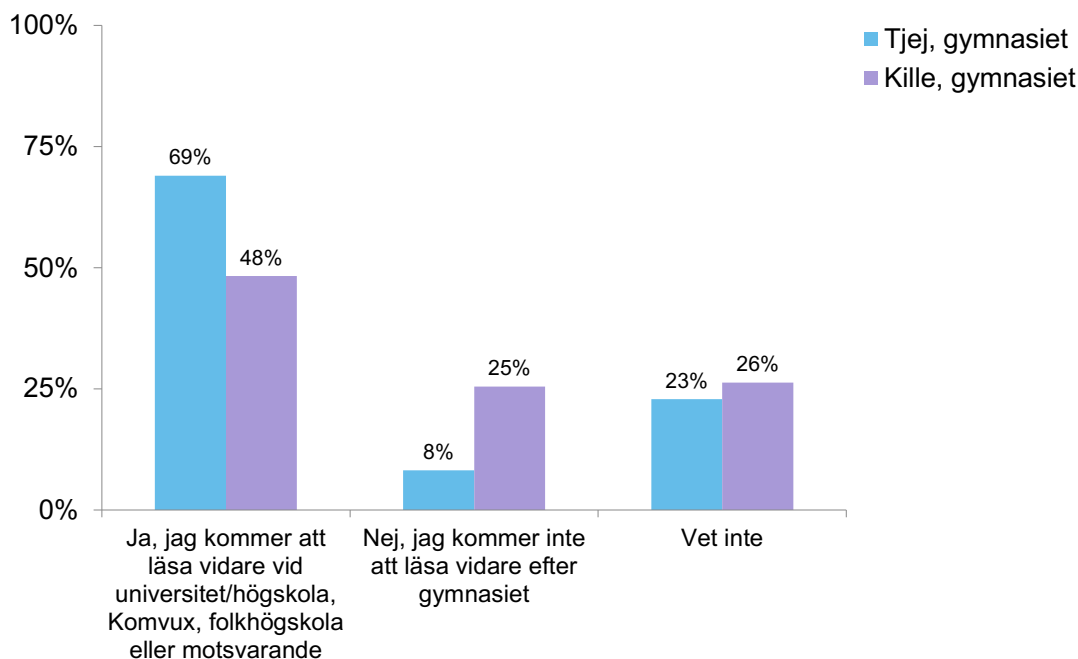

H1d. Vad tror du att du kommer göra direkt efter gymnasiet?

69 % av gymnasietjejerna och 48 % av gymnasiekillarna svarar att de tror att de kommer att läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare. 25 % av gymnasiekillarna svarar att de inte kommer att läsa vidare efter gymnasiet. Jämfört med regionsnittet tror unga i Mora i något högre grad att de kommer läsa vidare, se tabell H2a. Andelen som tror att de kommer läsa vidare har ökat bland tjejer sedan 2018, se diagram H2b.

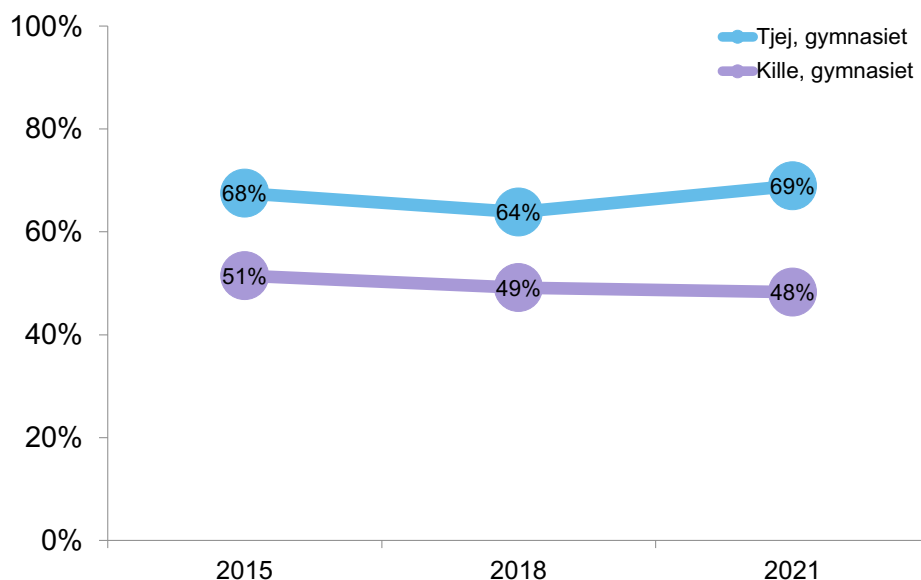
H2. Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare?

H2a. Tror du att du kommer läsa vidare? Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Ja	59%	54%
Nej	16%	20%
Vet inte	25%	25%

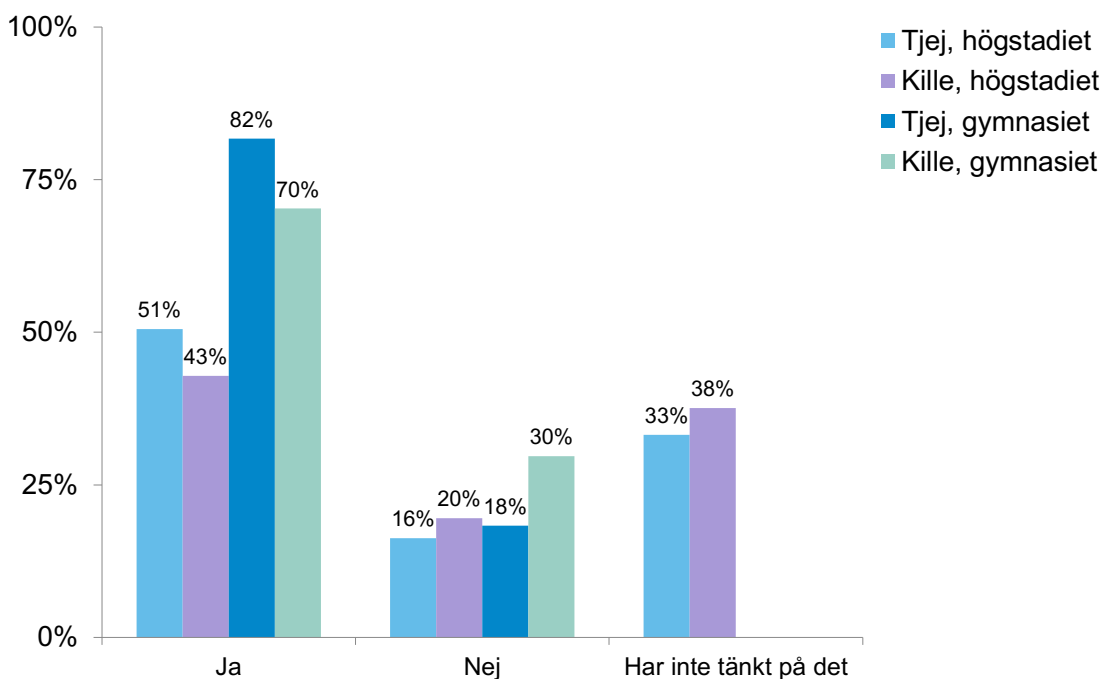
H2b. Tror du att du kommer läsa vidare? Jämförelse över tid

Flytta eller stanna i kommunen

Andelen ungdomar som tror att de kommer att flytta från Mora är högst bland gymnasieeleverna, 76 %. 47 % av högstadieungdomarna tror att de kommer att flytta. Fler tjejer än killar i både högstadiet och på gymnasiet tror att de kommer flytta från kommunen. Ungdomar i Mora tror att de kommer flytta i samma utsträckning som Dalarnas regionsnitt och sett över tid är andelen som tror att de kommer flytta på en liknande nivå som tidigare års resultat.

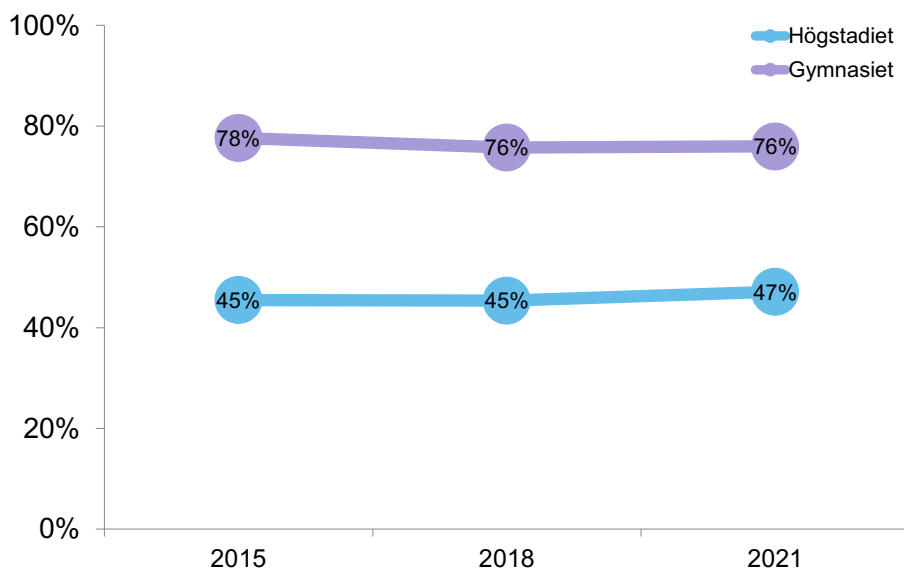
H4. Tror du att du kommer att flytta från kommunen där du bor?

H4a. Andelen som tror de kommer flytta: Jämförelse med snittet i Dalarna

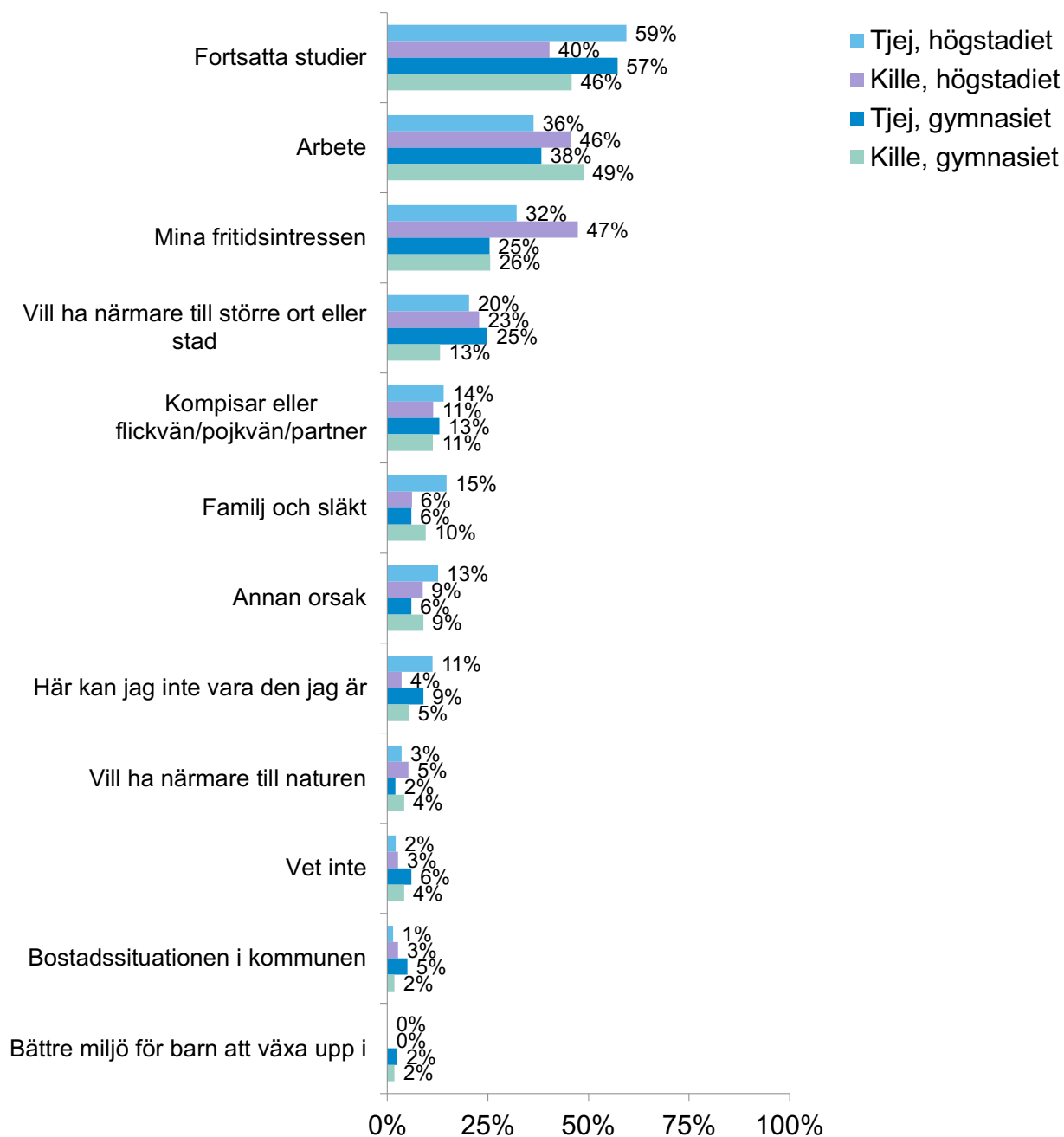
Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
47%	45%	76%	75%

H4b. Andelen som tror de kommer flytta: Jämförelse över tid

De som svarade att de tror att de kommer att flytta fick svara på en följdfråga om varför. Många anger att de tror de kommer att flytta på grund av arbete eller fortsatta studier. Fler tjejer än killar tror att de kommer att flytta på grund av fortsatta studier och fler killar än tjejer tror att de kommer att flytta på grund av arbete. Högstadiungdomar tror att de kommer att flytta på grund av sina fritidsintressen i större utsträckning än gymnasieungdomar. Cirka hälften av högstadikillarna, 47 %, tror att de kommer att flytta på grund av sina fritidsintressen.

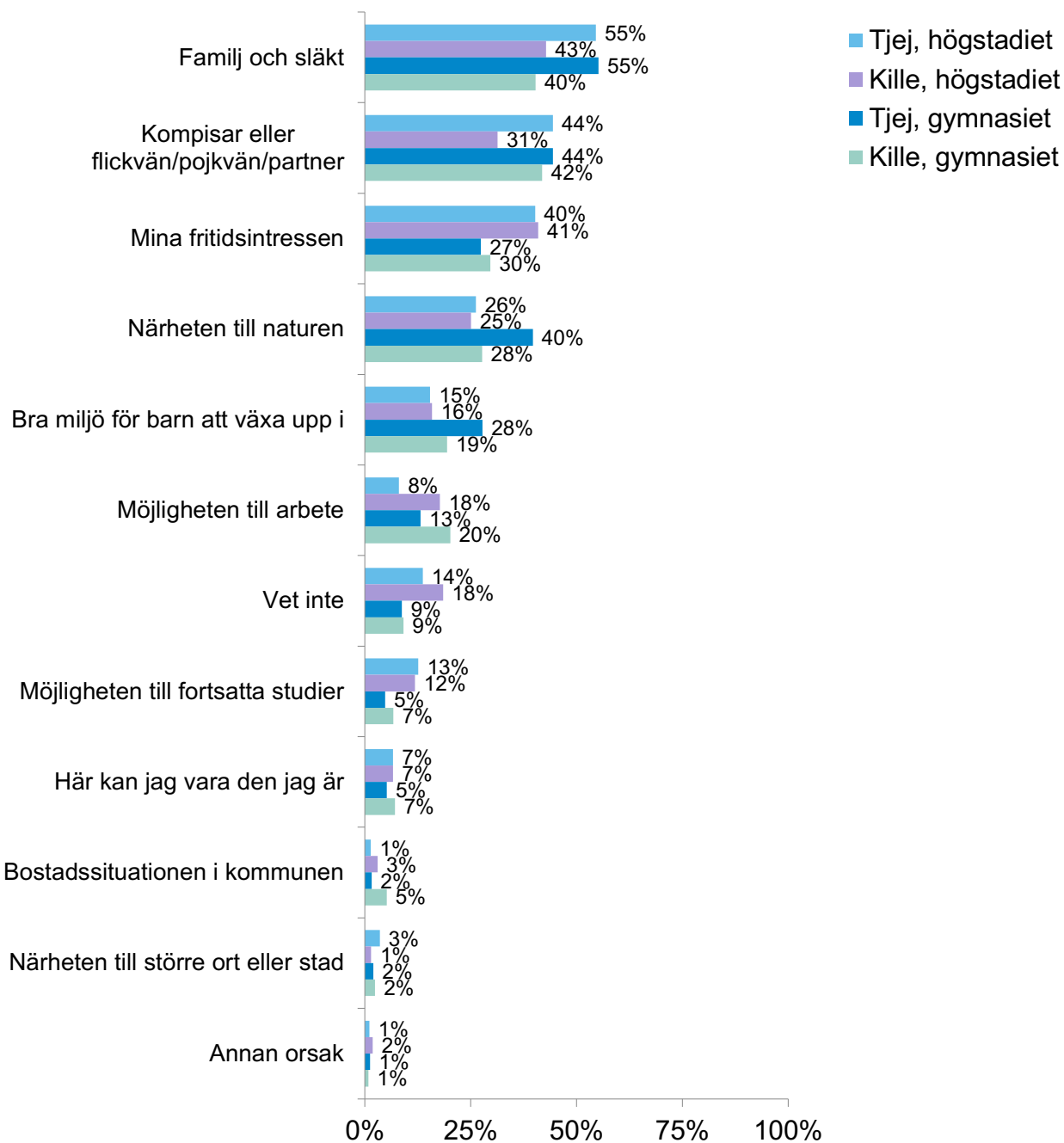
H4c. Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? Besvarades endast av de som tror de kommer flytta

Det bästa med kommunen

I Lupp-enkäten ställdes en fråga om vad som är det bästa med att bo i sin kommun. Familj och släkt samt kompisar och partner är det som störst andel anger. En relativt hög andel av högstadieungdomarna svarar även att det bästa är deras fritidsintressen. En högre andel gymnasietjejer än övriga anger närheten till naturen och en bra miljö för barn att växa upp i.

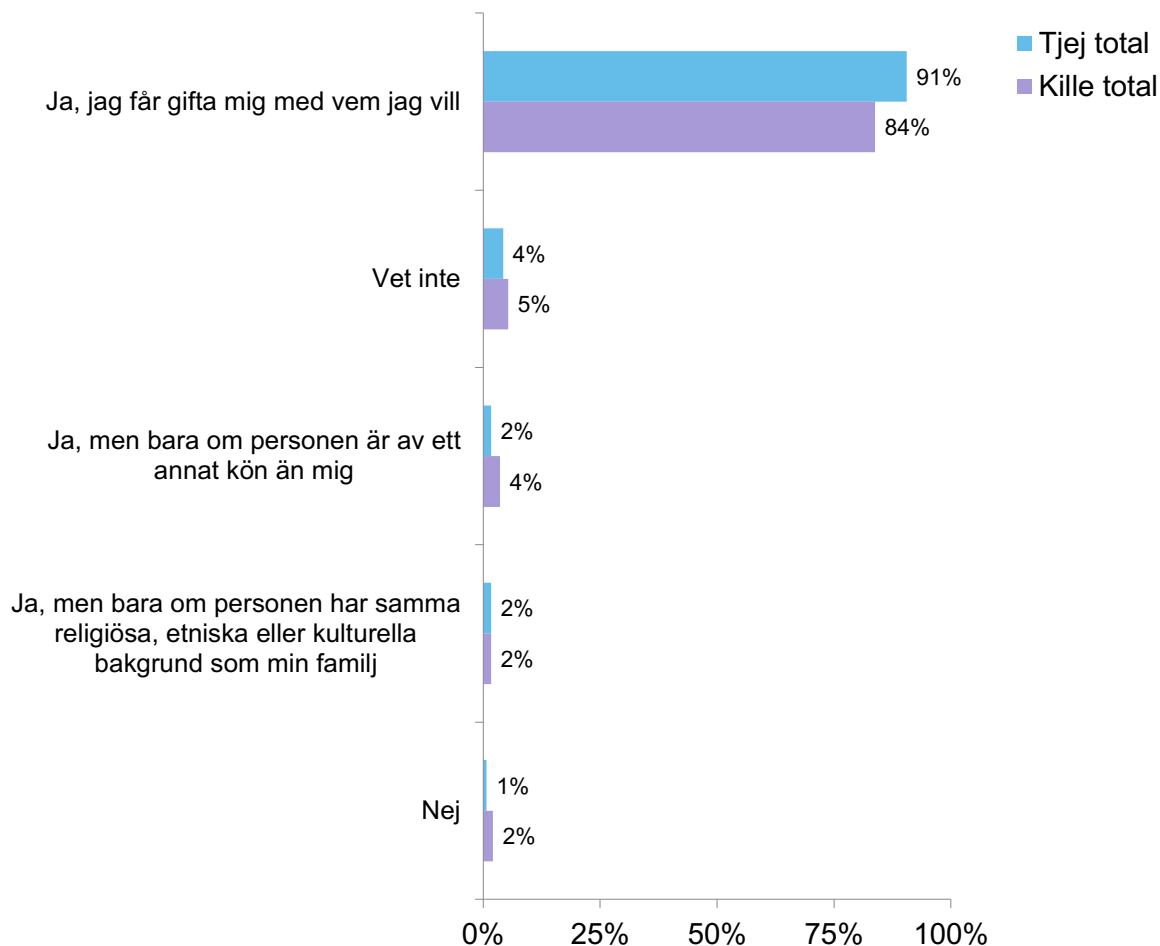
H5. När du tänker på hur det är att bo i din kommun, markera det eller de alternativ som du tycker är det bästa med att bo i din kommun?

Att gifta sig med vem man vill

I enkäten ställdes en fråga om huruvida ungdomarna får gifta sig med vem de vill. 84 % av killarna och 91 % av tjejerna svarar ja på den frågan, se diagram H6 nedan. 4 % av killarna och 2 % av tjejerna svarar att de får det, men bara om personen är av ett annat kön än den själv. 4-5 % av ungdomarna i Mora vet inte om de får gifta sig med vem de vill.

H6. Får du gifta dig med vem du vill?

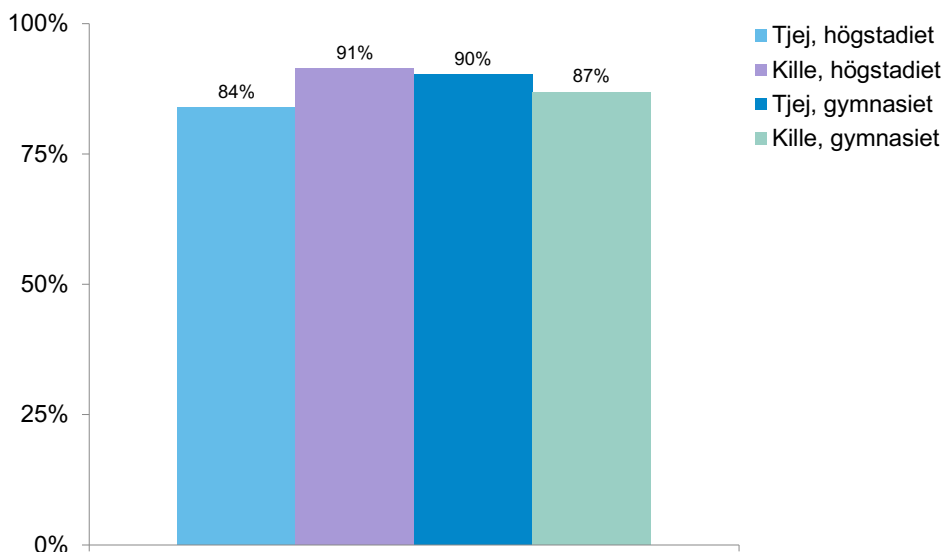

Framtid

En stor andel, 88 %, av högstadieungdomarna och 89 % av gymnasieungdomarna, i Mora svarar att de ser mycket eller ganska positivt på framtiden. Resultatet ligger på en liknande nivå som regionsnittet för Dalarna, se tabell H7a. Andelen ungdomar i Mora med en positiv framtidssyn har minskat bland både tjejer och killar från år 2015, men ligger på ungefär detsamma som år 2018.

H7. Hur ser du på framtiden?

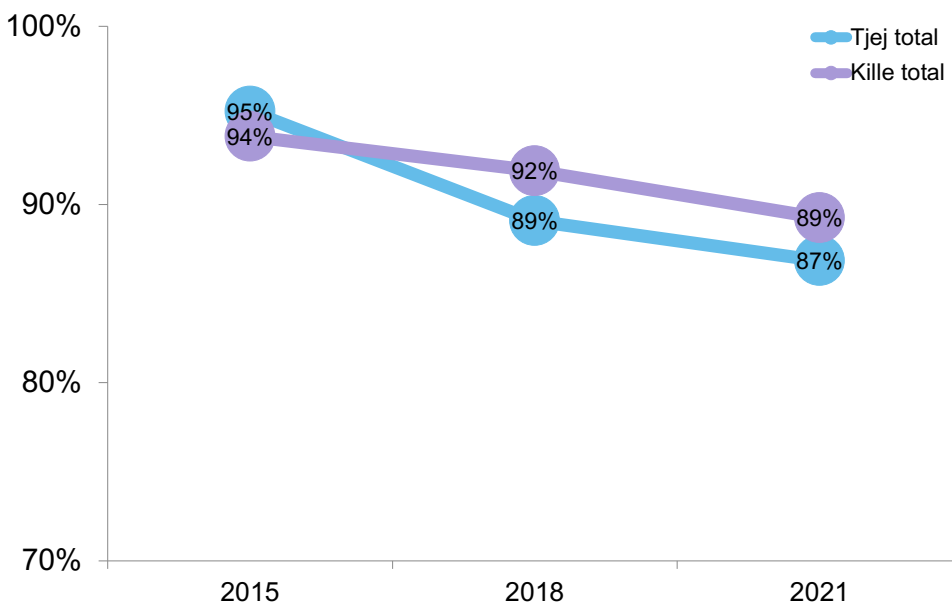
Andel som svarat ganska positivt och mycket positivt

H7a. Hur ser du på framtiden? Jämförelse med snittet i Dalarna

	Mora högstadiet	Dalarna högstadiet	Mora gymnasiet	Dalarna gymnasiet
Mycket + ganska positiv	88%	88%	89%	89%

H7b. Hur ser du på framtiden? Andel mycket + ganska positivt. Jämförelse över tid

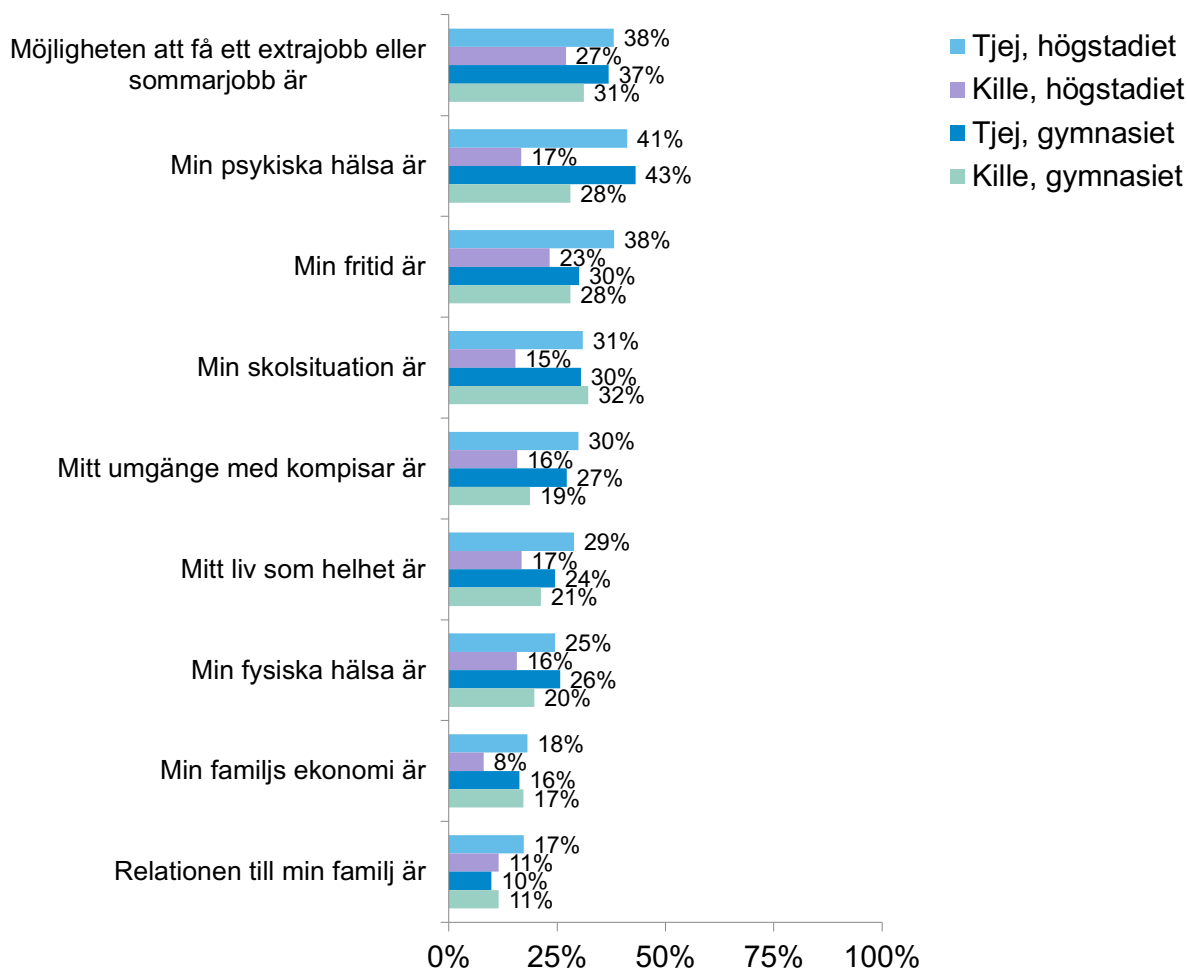

Corona-pandemin

I Lupp-enkäten ställdes även en fråga om hur ungdomarna har påverkats av Corona-pandemin.

Många ungdomar i Mora svarar att deras psykiska hälsa påverkats negativt på grund av pandemin. Tjejer svarar i högre grad än killar att deras psykiska hälsa påverkats negativt, framför allt är könsskillnaden stor i högstadiet. En relativt stor andel unga tycker även att möjligheten att få ett extrajobb eller sommarjobb har varit klart sämre under pandemin. Även detta upplever tjejer i högre grad än killar. Högstadietjejerna svarar även i högre grad än övriga att deras umgänge med kompisar blivit sämre. Bland gymnasieungdomarna är det många, 30-32 %, som anser att deras skolsituation blivit sämre. Motsvarande andel bland högstadieungdomarna är 15-31 %. Killar i högstadiet svarar i lägre grad än övriga att de blivit negativt påverkade av pandemin i majoriteten av frågorna, medan högstadiettjejer tvärtom i många frågor är de som till högst andel svarar att de har blivit negativt påverkade.

H8. Om du tänker på hur det är nu och hur det var innan Corona-pandemin började – På vilket sätt har ditt liv förändrats på grund av Corona-pandemin? Andel som svarat "Lite sämre" eller "Mycket sämre".

I Mora genomfördes under maj 2021 en undersökning på skolorna för att se hur ungdomarna påverkats av Corona-pandemin. En av de frågor som ställdes var hämtad från Lupp-enkäten. I tabellen nedan jämförs resultatet mellan Moras egna undersökning i maj och höstens Lupp-resultat. Det framgår att en klart högre andel av ungdomarna svarade att de påverkats negativt av pandemin under våren jämfört med höstens Lupp-resultat. Frågan om huruvida familjens ekonomi har påverkats negativt ligger dock på en liknande nivå som i vårens undersökning bland ungdomar på gymnasiet.

	Högstadiet maj 2020	Högstadiet höst 2021 (Lupp)	Gymnasiet maj 2021	Gymnasiet höst 2021 (Lupp)
Andel som upplever att möjligheten att få extrajobb eller sommarjobb blivit sämre	51%	33%	47%	35%
Andelen som upplever att deras psykiska hälsa blivit sämre	39%	30%	52%	37%
Andelen som upplever att fritiden blivit sämre	60%	32%	68%	29%
Andelen som upplever att skolsituationen blivit sämre	50%	24%	67%	32%
Andel som upplever att umgänge med kompisar blivit sämre	46%	23%	58%	24%
Andel som upplever att deras liv som helhet blivit sämre	42%	24%	50%	24%
Andel som upplever att deras fysiska hälsa blivit sämre	30%	21%	35%	24%
Andel som upplever att familjens ekonomi blivit sämre	19%	13%	16%	17%
Andel som upplever att relationerna till familjen blivit sämre	26%	16%	23%	11%

H9. Vill du tillägga något om hur Corona-pandemin har påverkat dig?

"Att stanna hema under online undervisning var hämskt, jag mådde väldigt dåligt psykiskt oftast"

- Kille, gymnasiet

"Det som varit den största utmaningen under corona pandemin har varit distansundervisningen. Det har varit jobbigt att inte kunna socialisera med sin vänner."

-Tjej, gymnasiet

"Det har tagit 2/3 år av våran barndom"

- Kille, högstadiet

"Mycket inställt och recultaten i skolan försämrades"

-Tjej, högstadiet

"Jag har inte fått åka på olika tävlingar/ läger och träffat mina vänner som jag har i min idrott från andra städer."

-Tjej, högstadiet

"Negativt psykiskt och dåligt i skolan"

- Kille, gymnasiet

Sveriges bästa ungdomsregion

I detta avsnitt redovisas indikatorerna utifrån Dalarnas regionala ungdomsstrategi "Sveriges bästa ungdomsregion" som är hämtade från Lupp-enkäten. Observera att endast ett urval av indikatorerna redovisas för mål 2 och mål 3.

Mål 1: Unga i Dalarna kan påverka sina egna liv, kommunen de bor i och länets utveckling och ungas perspektiv beaktas i alla frågor som berör dem.

Nedan redovisas alla indikatorer utifrån Lupp som är kopplade till mål 1 utifrån strategin.

	Mora Högstadiet 2021	Dalarna Högstadiet 2021	Mora gymnasiet 2021	Dalarna Gymnasiet 2021
Andel som ser sig ha möjligheter att påverka i kommunen	17%	19%	20%	19%
Andel som vill påverka i kommunen	38%	36%	50%	44%
Andel som vet vart de kan vända sig för att påverka något (andel som <u>inte</u> angett "vet ej" på frågan)	55%	57%	52%	52%
Andel som känner till vilka rättigheter de har enligt barnkonventionen	61%	53%	64%	58%
Andel som tror att vuxna i allmänhet känner till barnets rättigheter enligt barnkonventionen	74%	74%	61%	62%

Mål 2: Unga i Dalarna har förutsättningar för en god och jämlik fysisk, psykisk och social hälsa

Nedan redovisas några av de indikatorer kopplade till mål 2 som utifrån strategin kan sammanfattas och följas upp över tid. Observera att fler frågor finns med som indikatorer kopplade till mål 2.

	Mora Högstadiet 2021	Dalarna Högstadiet 2021	Mora Gymnasiet 2021	Dalarna Gymnasiet 2021
Andel som känner gemenskap med andra människor	60%	58%	69%	66%
Andel som känner att de tar ansvar för sig själva	75%	72%	77%	75%
Andel som tycker att de kan fatta egna beslut om sitt liv	68%	66%	71%	70%
Andel nöjda med skolan	71%	74%	81%	84%
Andel nöjda med kompisrelationerna	87%	91%	91%	92%
Andel nöjda med familjerektionerna	90%	94%	94%	94%
Andel som är nöjda med "dina pengar" (sin ekonomi)	79%	83%	76%	77%
Andel som är nöjda med fritiden	87%	88%	85%	85%
Andel som är nöjda med livet i sin helhet	79%	81%	86%	83%
Andel som instämmer i "Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över/ska kunna påverka i skola"	53%	61%	58%	65%
Andel som instämmer i "Skolans personal lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar"	58%	62%	65%	70%
Andel som instämmer i "Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd och elevråd"	47%	54%	-	-

Mål 3: Unga i Dalarna har förutsättningar att leva, studera och arbeta utifrån sina drivkrafter och styrkor, oavsett bostadsort

Nedan redovisas några av de indikatorer kopplade till mål 3 som utifrån strategin är enkla att redovisa och följa över tid. Observera att fler frågor finns med som indikatorer kopplade till mål 3.

	Mora Högstadiet 2021	Dalarna Högstadiet 2021	Mora Gymnasiet 2021	Dalarna Gymnasiet 2021
Andel som tycker att kollektivtrafiken passar behoven att ta sig till/ från skola	58%	61%	44%	60%
Andel som tycker att kollektivtrafiken passar behoven att ta sig till/ från fritidsaktiviteter	21%	24%	13%	21%
Andel som tycker att kollektivtrafiken passar behoven att ta sig till/ från samhällsservice	11%	12%	15%	17%
Andel som tycker att kollektivtrafiken passar behoven att ta sig till/ från vänner	38%	41%	27%	37%
Andel som hade ett sommarjobb i somras	24%	22%	80%	68%
Andel som fått sitt sommarjobb via kommunen	1%	1%	29%	22%
Andel som helst vill studera vidare direkt efter gymnasiet	-	-	34%	32%
Andel som helst vill jobba direkt efter gymnasiet	-	-	37%	39%
Andel som tror de kommer att flytta från kommunen där de bor	47%	45%	76%	75%

Mål 4: Unga i Dalarna har förutsättningar att aktivt delta i omställningen till ett klimatsmart Dalarna

Nedan redovisas alla Lupp-indikatorer kopplade till mål 4 som utifrån strategin.

	Mora Högstadiet 2021	Dalarna Högstadiet 2021	Mora Gymnasiet 2021	Dalarna Gymnasiet 2021
Andel intresserade av klimat och miljöfrågor	32%	31%	36%	39%
Andel med positiv framtidssyn	88%	88%	89%	89%
Andel som har förtroende för vuxna i allmänhet	63%	66%	71%	68%
Andel som har förtroende för politiker	37%	45%	37%	35%

Referenslista

- Amnå Erik, Ekström Mats & Stattin Håkan 2016: Ungdomars politiska utveckling
- Bris 2020: "Hållbara liv: Om barnets rättigheter, barns uppväxtvillkor och samhällets ansvar"
- Brottsförebyggande rådet 2009: Grövre våld i skolan
- Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: Skolelevers drogvanor 2018
- Folkhälsomyndigheten 2018: Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017-2018
- Folkhälsomyndigheten 2018: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?
- Folkhälsomyndigheten 2022: Hemsidan: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/barn-och-unga--psykisk-halsa/darfor-okar-psykisk-ohalsa-bland-unga/>
- Kommittédirektiv 2014:111. Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet
- Länsstyrelsen Västerbotten 2015: Idrott och normer
- Mentor & Ungdomar.se 2016: Unga röster 2016. Tema: integration
- Mind 2018: En rapport om ungas psykiska hälsa
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2007: Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2010: Fokus 10: Om ungas inflytande
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2013: Fokus 13: Unga och jämställdhet
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014: Fokus 14 - Om ungas fritid och organisering
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2019: Fokus 19: Ungas möjlighet till inflytande på lokal nivå
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor: Ung idag 2020: Ungas rätt till en meningsfull fritid
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2021: Fokus 21: Om ungas samhällsengagemang
- MUCF 2021: Ung idag. Goda levnadsvillkor för många, men inte för alla
- Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa
- Regeringens proposition 2013/14:191. Med fokus på unga - en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande
- Rädda Barnen 2008: Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan
- SCB 2020: Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige
- Skolinspektionen 2010: Framgång i undervisningen
- Skolinspektionen 2020: Grundskolors arbete med jämställdhet
- Skolforskningsinstitutet 2021 - Främja studiero i klassrummet
- Skolverket 2009: Grövre våld i skolan
- Skolverket 2011: Utvärdering av metoder mot mobbning
- SOU 2009:64 Flickor och pojkar i skolan - hur jämställt är det?
- SOU 2016:5: "Låt fler forma framtiden" del A
- SOU 2016:55: Det handlar om en jämlik hälsa
- SOU 2016:55, Mörk, Sjögren & Svaleryd 2014: Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa
- Statens medieråd: Ungar och medier 2019
- Stiftelsen Tryggare Sverige 2021: Trygghet i skolan
- Sveriges Kommuner och Landsting 2014: Ungas inflytande och delaktighet
- Sveriges Kommuner och Landsting 2015 Utbildning - Nyckeln till arbete
- Sveriges Kommuner och Landsting 2018: Maskulinitet och jämställd skola: Arbete för ökad trygghet och bättre studieresultat.
- Sveriges Ungdomsråd 2012, Medborgarprojektet: Ni kan bättre

